

UPCYCLED ARCHITECTURE

Strahovin stadionin uusi elämä

2014

Teija Peltoharju

UPCYCLED ARCHITECTURE - Strahovin stadionin uusi elämä

Teija Peltoharju - 2014 - Diplomityö

Tarkastaja: professori Ilmari Lahdelma
Tarkastaja ja aihe hyväksytty tuotantotalouden ja rakentamisen
tiedekuntaneuvoston kokouksessa 8. marraskuuta 2013

TIIVISTELMÄ

TAMPEREEN TEKNILLINEN YLIOPISTO

Arkkitehtuurin koulutusohjelma

PELTOHARJU, TEIJA:

Upcycled Architecture – Strahovin stadionin uusi elämä

Diplomityö, 90 sivua, 2 liitesivua

Maaliskuu 2014

Pääaine: arkkitehtuuri

Tarkastaja: professori Ilmari Lahdelma

Avainsanat: Fentress Global Challenge, uusiojalostus, kierrätys, Strahov, stadion, katsomo

Diplomityö pohjautuu syksyllä 2013 järjestettyyn kansainväliseen *Fentress Global Challenge* -opiskelijakilpailuun, jonka aiheena oli *Upcycled Architecture*. Kilpailun tavoitteena oli löytää innovatiivisia ratkaisuja arkkitehtuurin kierrättämisestä. Tarkoituksena oli kierrättää kokonaisia rakennuksia ja löytää niille uusi elämä uuden käyttötarkoituksen myötä. Olen käyttänyt tässä työssä termille *upcycle* suomenkielisenä vastineena sanaa *uusiojalostus*.

Suunnittelukohteen sai valita vapaasti. Ehtona oli, että kohde on vähintään kymmenen vuotta vanha rakennus, joka on jäänyt vähälle käytölle tai joka ei enää sovellu alkuperäiseen käyttötarkoitukseensa. Valitsin suunnittelukohteeksi Strahovin stadionin, joka sijaitsee Prahan keskustan lähettyvillä. Stadion rakennettiin 1920-luvulla massiivisia joukkovoimistelutapahtumia varten.

Suunnittelin stadionille julkisen kaupunkipuiston, jota ympäröivät vanhat katsomorakenteet. Katsomoihin sijoitin erilaisia julkisia toimintoja kirjastosta kahvilaan ja hotelliin. Toiminnot esitin siten, että niitä voidaan hyödyntää myös muilla stadioneilla tai vastaavissa katsomoissa. Kilpailutyön tein syksyn 2013 aikana Prahassa asuessani.

Kilpailutyön lisäksi perehdyin Strahovin stadionin ja sen ympäristön historiaan. Suunnittelun tueksi etsin kilpailun tavoitteita vastaavia toteutuneita esimerkkikohteita. Pohdin myös rakentamisen ekologisuutta ja tulevaisuuden mahdollisuuksia uusiojalostuksen näkökulmasta.

Uusiojalostus tulisi ottaa tasa-arvoiseksi vaihtoehdoksi purkamisen, uudisrakentamisen ja restauroinnin rinnalle. Maailma on muuttunut yhä monimuotoisemmaksi, mutta rakentamisen kulttuuri ja perinteet eivät ole pysyneet muutoksen mukana. Historiallisten rakennusten säilyttämiselle tai purkamiselle on myös monipuolisempi vaihtoehto, jossa olemassa olevia rakennuksia hyödynnetään osana uutta arkkitehtuuria.

ABSTRACT

TAMPERE UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Master's Degree Programme in Architecture

PELTOHARJU, TEIJA:

Upcycled Architecture – The New Life of Strahov Stadium

Master Thesis, 90 pages, 2 Appendix pages

March 2014

Major: Architecture

Examiner: Professor Ilmari Lahdelma

Keywords: Fentress Global Challenge, upcycled architecture, recycling, Strahov, stadium, stadium stands

This thesis is based on an international student competition called *Fentress Global Challenge*. It was organized in autumn 2013 and the competition theme was *Upcycled Architecture*. The aim was to find innovative solutions for recycling architecture by recycling whole buildings and giving new life for them by creating new functions.

All entrants were allowed to choose the competition site for the entry. The conditions were that the building needs to be at least ten years old, unused or not suitable for its original purpose. I chose Strahov Stadium as my design project. Strahov is situated in Prague, near the city centre. The stadium was built in 1920s for massive festivals of synchronized massgymnastics.

My design consisted of a public city park, which is surrounded by old stadium stands. For the stands I created different functions including for example library, café and hotel. New functions were designed so that they can be used also in other similar stadiums or stadium stands. I did the design project during autumn 2013 while I was living in Prague.

Besides designing the competition entry I have studied the history of Strahov Stadium and its surroundings. I searched few examples of upcycled architecture to support my design project. I also reflected the idea of upcycling to ecology and the future of architecture.

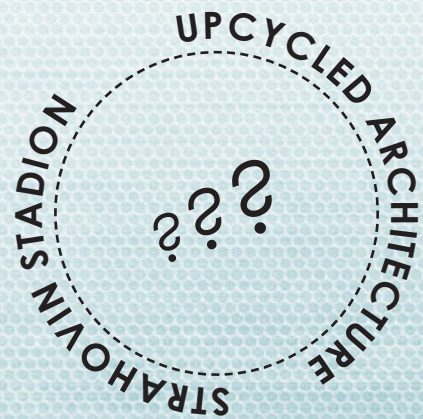
Upcycling should be considered as equal solution for demolishing, building new or restoration. The world is becoming more polymorphic, but the culture and traditions of architecture and construction have not been able to keep up with the change. In addition to preservation or demolishing historical buildings, there is also a more diverse option that benefits of existing buildings as part of new architecture.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1	3 STRAHOVIN STADION	37
2 UPCYCLED ARCHITECTURE	5	3.1 STADIONIN PERUSTIEDOT	38
2.1 MITÄ ON UPCYCLED ARCHITECTURE?	6	3.2 STADIONIN HISTORIA, NYKYTILA JA TULEVAISUUS	40
2.2 ESIMERKKIKOhteet	9	3.2.1 Sokol	40
2.2.1 Add-On: Wiener Gasometer	10	3.2.2 Stadion poliittisena näyttämönä	41
2.2.2 Add-On: Kirjasto Luckenwalden vanhalla rautatieasemalla	13	3.2.3 Spartakiad	41
2.2.3 Inside-out: S(ch)austall	15	3.2.4 Toiminnot Spartakiadien jälkeen	43
2.2.4 Inside-out: Kirkoista kirjakauppoja ja asuntoja	17	3.2.5 Alueen kehitys	44
2.2.5 Change Clothes: The High Line	19	3.2.6 Rakennusvaiheet ja nykytila	47
2.2.6 Village Underground -studiot	21	3.2.7 Rakennusten kunto	57
2.2.7 The Yard -teatteri	22	3.2.8 Tulevaisuuden suunnitelmia	61
2.2.8 Bastard-myymlä ja showroom	23	3.3 KILPAILUEHDOTUS	63
2.2.9 Tropical Islands	25	3.3.1 Analyysi, lähtökohdat ja tavoitteet	63
2.2.10 Suomalaiset esimerkkikohteet	26	3.3.2 Strahovin aluesuunnitelma	67
2.3 UUSIOJALOSTUKSEN POHDINTAA	29	3.3.3 Idealuonnokset	69
2.3.1 Yhteenveto esimerkkikohteista	29	3.3.4 Ideat esimerkkikohteista	71
2.3.2 Tulevaisuuden uhat ja mahdollisuudet	30	3.3.5 Katsomoiden uudet toiminnot	72
2.3.3 Tulevaisuuden elinkaarimittarit	33	3.3.6 Materiaalien uusiojalostus	75
2.3.4 Uusiojalostus elinkaarimittareissa	35	3.3.7 Strahovin stadionin yleissuunnitelma	77
		3.4 LOPPUSANAT	86
		LÄHTEET	87
		Tekstit	87
		Kuvat	89
		Liite 1: kilpailuplanssien pienennökset	

1 JOHDANTO

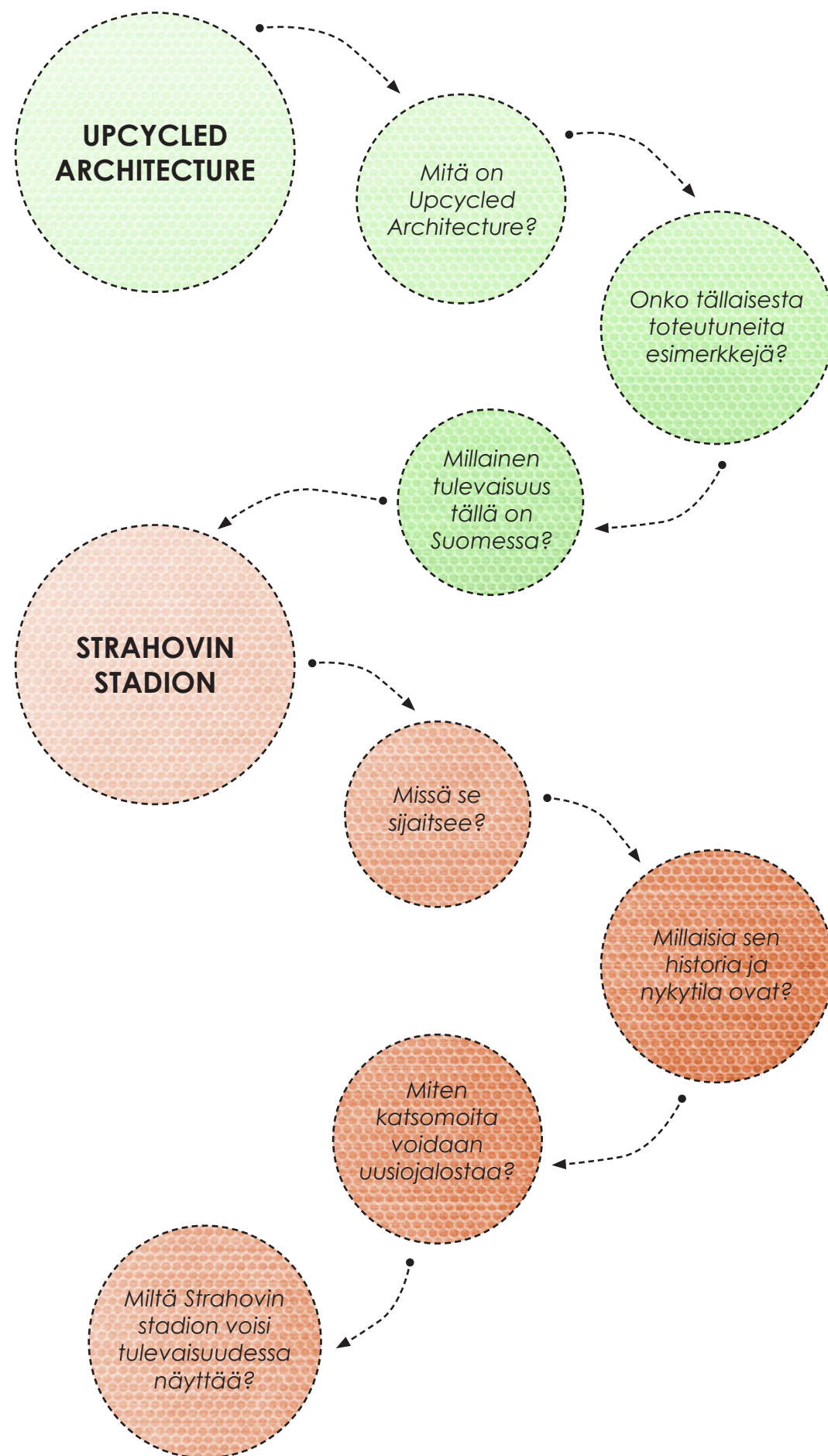
Tulevaisuuden maailma ei välttämättä vaikuta kovin aurinkoiselta. Mitä teemme, jos juomavesi loppuu? Mistä saamme ruokaa? Miten tuotamme riittävästi sähköä ja mistä saamme energiaa? Paraneeko taloustilanne koskaan? Näistä kysymyksistä huolimatta ainakin se on varmaa, että olemassa olevia rakennuksia riittää. Tulevaisuuden muotoutuminen riippuu myös siitä, miten muutokseen suhtaudutaan ja miten olemassa olevaa rakennettua ympäristöä hyödynnetään.

Diplomityö pohjautuu kansainväliseen *Fentress Global Challenge 2013: Upcycled Architecture* -opiskelijakilpailuun. Se järjestettiin 30.5.2013–16.1.2014. Kilpailun järjestäjänä toimi Curtis Fentressin vuonna 1980 perustama Fentress Architects, johon kuuluu kuusi studiota ympäri maailmaa (Denver, San Jose, Lontoo, Los Angeles, Washington ja Shanghai). Fentress Architects on erikoistunut julkisten rakennusten suunnitteluun tavoitteenaan luoda kestävä, laadukasta ja inspiroivaa arkkitehtuuria. (Fentress Architects 2013.)

Kilpailun tavoitteena oli saada opiskelijat tutkimaan uusia mahdollisuuksia julkisten rakennusten suunnittelussa hyödyntämällä olemassa olevaa rakennettua ympäristöä. Tarkoituksena oli löytää uusia käyttötarkoituksia rakennuksille, jotka eivät sovellu tai joita ei käytetä enää alkuperäiseen tarkoitukseen. Suunnittelukohteeksi olisi hyväksytty esimerkiksi vanha koulu, hylätty tehdas, voimalaitos tai asuinrakennus. (Fentress Global Challenge 2013.)

Kilpailuun osallistuvien täytyi kehittää olemassa olevasta rakennuksesta kestävämpi ja dynaamisempi uuden käyttötarkoituksen myötä. Tavoitteena oli vastata ympäristön rakenteelliseen ja sosiaaliseen muutokseen, mutta samalla tuoda esiin rakennuksen historiallinen arvo. Osallistujia pyydettiin käyttämään mielikuvitusta ja luomaan visionäärisiä ja innostavia ideoita, joita pystyttäisiin hyödyntämään myös muissa vastaavissa kohteissa sekä laajemmassa koko kaupungin mittakaavassa. (Fentress Global Challenge 2013.)

Suunnittelukohteen sai jokainen osallistuja valita itse, mutta vaatimuksena oli, että kohteen täytyy olla todellisuudessa olemassa oleva rakennus. Sen täytyi olla vähintään kymmenen vuotta vanha ja sijaita urbaanissa ympäristössä. Opiskelijoiden edellytettiin ottavan kantaa myös ekologisen rakentamisen teknologioihin ja järjestelmiin. Kilpailussa korostettiin rakennetun ympäristön historian merkitystä ja sen sulauttamista uuteen muokattuun arkkitehtuuriin. (Fentress Global Challenge 2013.)

Valitsin kilpailutyön kohteeksi Prahassa sijaitsevan Strahovin stadionin, jonka historia ja nykytila osoittautuivat värikkäiksi ja monivaiheisiksi. Stadionit ovat käyttötarkoitukseltaan erittäin kapea-alaisia, minkä vuoksi kyseinen kohde tuntui kilpailun tavoitteiden kannalta luontevalta. Vaikka diplomityö pohjautuikin selvästi kilpailuehdotukseen, olen tutkinut myös laajemmin kilpailun aihetta sekä Strahovin stadionin historiaa.

Diplomityö jakautuu johdannon lisäksi kahteen päälukuun. Toisessa luvussa avataan *upcycled architecture* -ideologiaa ja esitellään sen toteutuneita esimerkkikohteita Euroopasta. Suomalaisia esimerkkejä ei löytynyt kovin montaa, minkä vuoksi päädyinkin pohtimaan syitä tälle. Toisessa luvussa on siis tuotu esiin myös muutamia ajatuksia tällaisen arkkitehtuurin ideologian mahdollisuuksista Suomessa. Tässä työssä termille *upcycle* on käytetty suomenkielisenä vastineena sanaa *uusiojalostus*.

Kolmas luku käsittelee varsinaista kilpailusuunnitelmaa. Luvussa esitellään myös Strahovin stadionin ja sen ympäristön historiaa ja nykytilaa. Vähäisen saatavilla olleen aineiston vuoksi tutkiminen perustui pitkälti omiin paikalla tehtyihin havaintoihin ja niiden arviointiin. Suunnitelmaosuus jakautuu katsomoiden ja materiaalien uusiojalostukseen yleisellä tasolla ja konseptitasoiseen suunnitelmaan Strahovin stadionille.

Tämän diplomityöaiheen valitsemiseen vaikutti monikin asia. Olin päättänyt muuttaa puoleksi vuodeksi Prahaan ja keskittyä diplomityön tekemiseen. Kyseinen kilpailu vaikutti mielenkiintoiselta ja löysin myös siihen hyvin soveltuvan kohteen. Työn tekeminen vieraassa maassa ilman paikallisten apua ei ollut kuitenkaan täysin mutkatonta. Alkuvaikeuksista selvittiin ja kielimuurikin ylitettiin tarvittaessa elekielellä tai Google-kääntäjällä.

2 UPCYCLED ARCHITECTURE

upcycle

Pronunciation: /'ʌpsaɪk(ə)l/

verb [with object]

reuse (discarded objects or material)

in such a way as to create a product of

higher quality or value than the original

(as adjective upcycled)

upcycled furniture

suomenkieliset vastineet tässä työssä

uusiojalostaa

uusiojalostus

uusiojalostettu

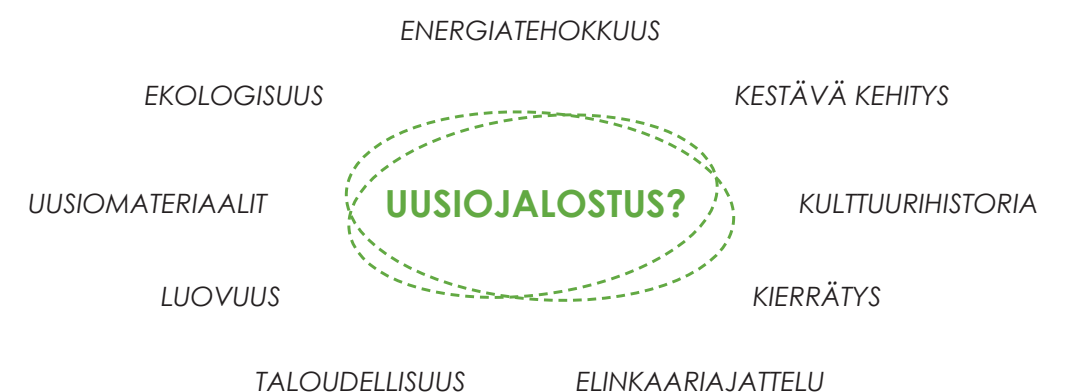
2.1 MITÄ ON UPCYCLED ARCHITECTURE?

Kilpailuohjelman mukaan termillä *upcycled architecture* ei tarkoiteta ainoastaan rakennusmateriaalien, vaan kokonaisten rakennusten kierrättämistä uutta käyttötarkoitusta varten. Sosiaalisten ja taloudellisten muutosten vuoksi monet rakennukset jäävät tarpeettomiksi. Kestävän kehityksen näkökulmasta voidaan ajatella, että vanhan rakennuksen kunnostaminen ja muokkaaminen uutta käyttötarkoitusta varten on kannattavampaa kuin sen purkaminen ja uuden rakentaminen. Muutoksella uskotaan olevan myös positiivinen vaikutus alueen asukkaisiin, yhteisöihin, talouteen ja kulttuuriin, etenkin jos rakennus on arkkitehtonisesti tai historiallisesti merkittävä. (Fentress Global Challenge 2013.)

Upcycle -termille ei löydy suoraa suomenkielistä käännöstä. Sitä etsiessäni löysin erään sisustusblogin (Hella ja upcycling 2010), jossa oli pyydetty ehdotuksia termin suomenkieliselle vastineelle. Yksi näistä ehdotuksista oli *uusiojalostus*, joka kuvaa aihetta mielestäni erittäin hyvin. Päädyin siis käyttämään tätä käsitettä diplomityössäni.

Kierrätys (englanniksi *recycle*) viittaa arkkitehtuurissa yleisesti rakennusmateriaalien kierrättämiseen, eli olemassa olevan materiaalin murskaamista, sulattamista tai muilla tavoin sen muokkaamista uusiokäyttöä varten. Tässä tapauksessa materiaali palautetaan kehityskulussaan taaksepäin, tai säilytetään ennallaan, jotta se soveltuisi uusiomateriaalien valmistamiseen. Tällaiseen kierrätykseen käytetään siis jätettä.

Englanninkielinen määritelmä sanalle *upcycle* viittaa olemassa olevan esineen tai materiaalin hyödyntämiseen sellaisenaan uuteen käyttötarkoitukseen, joka myös nostaa sen alkuperäistä arvoa. Esinettä tai materiaalia jalostetaan edelleen ja sille annetaan uusi merkitys. Tavoitteena ei siis ole materiaalin kierrätys jätteenä, vaan se ettei jätettä syntyisi lainkaan. Tämä on merkittävin ero perinteisen kierrätyksen ja uusiojalostuksen ideologian välillä.

Upcycle

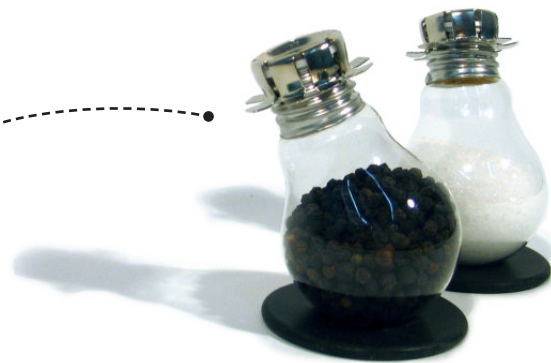
Pyykkikasseista tehty iltapuku
(Gary Harvey Creative 2007).

Lego-palikoista tehtyt korvakorut
(ArohaJewelz 2013).

Turvavöistä tehty olkalaukku (U.S.E.D. 2013).

Hehkulampuista tehtyt suola- ja pippurisirotin (Ulgo 2013).

Uusiojalostuksen suosio sekä Suomessa että ulkomailla näkyy erityisesti sisustuksessa ja vaatemuodissa. Säilykepurkeista tehdään kynätelineitä, vanhoista farkuista laukkuja, lusikoista kaulakoruja ja niin edelleen. Viereisellä sivulla olevat kuvat havainnollistavat miten uusiojalostuksen ideaa on hyödynnetty.

Rakentamisen ekologisuudesta ja kestävästä kehityksestä puhutaan paljon, mutta rakentamisessa ja myös rakennusten suunnittelussa käytännöt muuttuvat hitaasti. Kierrättäminen yleistyy vähitellen ja siitä on tullut myyntivaltti myös rakennusmateriaalien valmistajille. Toistaiseksi arkkitehtuurissa uusiojalostuksen esimerkkikohteita löytyy melko vähän verrattuna uudisrakentamiseen, koska tyyppillisesti vanhoja rakennuksia on joko purettu tai restauroitu.

Upcycle-termin yhteydessä puhutaan usein myös rakennusten muuttamisesta tai muuntamisesta (englanniksi *convert* tai *transform*), joten Tanskassa kehitetty transformaation käsite voisi sopia myös *upcycle*-termin käännökseksi. Transformaatiolla tarkoitetaan kuitenkin kokonaisvaltaisempaa suunnitteluprosessia, joka johtaa jatkuvaan muutokseen ja jolla pyritään vaikuttamaan laajemman alueen kehitykseen. (Harlang 2013; Koponen 2013.)

Kyseisessä kilpailussa haetaan erityisesti yhtä rakennusta koskevaa kertaluontoista muutosta, joten se ei varsinaisesti viittaa transformatioon. Lisäksi kilpailun luonteen vuoksi suunnitelmalta odotetaan varmasti radikaalimpaa muutosta ja rohkeampaa lähestymistapaa kuin transformaatiossa. Näille termeille on kuitenkin yhteistä se, että olemassa oleva rakennuskanta pyritään huomioimaan suunnittelussa positiivisena lähtökohtana, josta haetaan myös inspiraatiota uuteen arkkitehtuuriin. Transformatio voidaankin nähdä rakennetun ympäristön laajana muutoksena, joka koostuu yksittäisistä uusiojalostetuista rakennuksista.

Kuvia muokattu. Suluissa viittaus alkuperäiseen kuvaan.

2.2 ESIMERKKIKOhteet

Toteutuneita uusiojalostetun arkkitehtuurin kohteita on esitelty muun muassa *Build-on: Converted Architecture and Transformed Buildings* -kirjassa, jossa myös avataan näiden suunnitelmien lähtökohtia ja suuntauksen historiaa. Yhtenä suuntauksen alkulähteenä pidetään Marcel Duchampin Fountain-taideteosta vuodelta 1917. Teos on väärin päin käännetty posliininen pisuaari, joka muistuttaa suihkulähdettä. (Klanten & Feireiss 2009, p. 3.) Tällaista luovaa, leikkisää ja yllätyksellistä lähestymistapaa voidaan edelleen hyödyntää myös modernissa arkkitehtuurissa.

Klanten & Feireiss (2009, p.4) huomauttavat, että kierrätystarve kokonaisten rakennusten osalta kasvaa tulevaisuudessa. Varsinkaan keskusta-alueilla ei ole juurikaan tyhjiä tontteja, joille voitaisiin rakentaa täysin uutta purkamatta yhtäkään olemassa olevaa rakennusta. Näin ollen kierrätettyjen rakennusosien ja -materiaalien luova käyttö, sekä uusien käyttötarkoitusten sovittaminen olemassa oleviin rakennuksiin, ovat merkittävimpiä suunnittelutehtäviä nykypäivän arkkitehtuurissa. Toisaalta muutos teollisesta aikakaudesta monimuotoiseen palvelu- ja tietoyhteiskuntaan tarjoaa myös monia uusia mahdollisuuksia vanhanaikaisten infrastruktuurien uudistamiseen. Tällaisia suunnittelutehtäviä on usein pidetty vähäpätöisempinä kuin täysin uusien ja modernien rakennusten suunnittelua. Esimerkkikohteiden avulla on myös pyritty osoittamaan, että samaan tai jopa parempaan lopputulokseen voidaan päästä liittämällä olemassa olevaa ja uutta arkkitehtuuria toisiinsa.

Build-on-kirjassa kohteet on jaettu kolmeen eri kategoriaan sen mukaan, millä tavoin rakennuksia on muokattu uutta käyttötarkoitusta varten. Ensimmäisessä osiossa (*Add-On*) uusi ja vanha kohtaavat laajennuksen tai muun lisäyksen kautta. Toisessa osiossa (*Inside-out*) rakennuksen alkuperäinen ilme säilyy enimmäkseen koskemattomana, mutta sisätilat on muutettu uuden käyttötarkoituksen myötä. Kolmas ja viimeinen osio (*Change Clothes*) käsittelee kohteita, joissa olemassa oleva rakennus on täysin muutettu, sekä toiminnallisesti että ulkonäöllisesti. (Klanten & Feireiss 2009, p. 4.) Valitsin kirjasta muutamia mielenkiintoisimpia kohteita tarkempaan tarkasteluun. Näiden lisäksi olen esitellyt myös muita löytyneitä esimerkkejä, joiden joukossa on muutama suomalainenkin kohde.

2.2.1 Add-On: Wiener Gasometer

Wiener Gasometer on Wienin Simmering-teollisuusalueella sijaitseva neljän vanhan kaasukellon yhteyteen muodostunut liiketilojen, toimistojen ja asuntojen kokonaisuus. Punatiiliset kaasukellojen suojarakennukset rakennettiin vuosina 1896–1899 ja ne poistettiin käytöstä vuonna 1984. Wienin kaupunki haki vuonna 1995 järjestetyn arkkitehtuurikilpailun kautta ideoita suojarakennusten uusiokäyttöön. Vanhat kaasukellot oli purettu, mutta historiallisena maamerkkinä suojellut punatiiliset julkisivut olivat vielä jäljellä. (Wiener Gasometer 2013.)

Kilpailun perusteella valittiin jatkoa varten neljä suunnittelijaa, Jean Nouvel (Gasometer A), Coop Himmelb(l)au (Gasometer B), Manfred Wehdorn (Gasometer C) sekä Wilhelm Holzbauer (Gasometer D), joiden suunnitelmat toteutettiin vuosina 1999–2001. Suunnitelmat poikkeavat arkkitehtuuriltaan hieman toisistaan, mutta kaikissa on alimmissa kerroksissa liiketiloja, jotka on liitetty yhdyskäytävillä toisiinsa, keskikerroksissa on toimistoja ja ylimmissä kerroksissa asuntoja. Liiketilat on yhdistetty myös kadun toisella puolella sijaitsevaan kulttuurikeskukseen. Kompleksissa on yhteensä 615 asuntoa, opiskelija-asuntola, ostoskeskus, elokuvateatteri, viihdekeskus, Wienin kaupunginarkisto, toimistoja ja toimitiloja, päiväkotia, koulu ja terveyskeskus. (Gasometer City 2013; Wiener Gasometer 2013.)

Suojarakennusten omaleimaiset punatiilijulkisivut on säilytetty ennallaan (Gasometer City 2013).

Build-on-kirjassa on esitelty tarkemmin ainoastaan Coop Himmelb(l)au suunnittelema Gasometer B, johon kuuluu myös niin sanottu kilpirakennus, joka on suojarakennuksen pohjoispuolelle rakennettu korkea toimisto- ja asuinkerrostalo. Kilpirakennuksessa on taitteinen lasijulkisivu ja 22 kerrosta, jotka on nostettu pila-reilla irti katutasosta. Asuntoja on Gasometer B:ssä yhteensä 360 ja ne vaihtelevat kolmikerroksisista loft-asunnoista opiskelija-asuntoihin, sekä erilaisiin asunnon ja toimiston yhdistelmiin. Tavoitteena oli tarjota puitteet modernille työtä ja asumista yhdistelevälle elämäntylille. Varsinaisen suojarakennuksen alakerroksissa on kaksikerroksinen viihdekeskus, jossa järjestetään konsertteja ja muita tapahtumia. (Klanten & Feireiss 2009, p. 50–53.)

Näissä esimerkkikohteissa mielenkiintoisinta on vertailla keskenään niiden suunnittelussa tehtyjä ratkaisuja. Kaikki neljä rakennusta ovat hyvin erilaisia, vaikka lähtökohta onkin sama. Liiketiloista koostuva jalusta ja sen päälle rakentuvat toimisto- ja asuintilat luovat selkeän idean, jota on pystytty kuitenkin varioimaan monipuolisella tavalla. Gasometer D poikkeaa perusratkaisultaan selkeimmin muista. Sen asuinkerrokset rakentuvat tähtimäiseen muotoon suojarakennuksen keskelle, kun muissa rakennuksissa ne kaartuvat ympyrän kehälle avautuen kohti keskipisteenä olevaa sisäpihaa. Itse pidän tätä jälkimmäistä ratkaisua erityisesti luonnonvalon kannalta parempana ratkaisuna. Toisaalta tähtimäisessä pohjaratkaisussa asunnot ovat hieman yksityisempiä.

Gasometer C:n sisäpiha on vehreä, vaikka kauppakeskuksen lasikate viekin suurimman osan pinta-alasta. Asunnot avautuvat parvekkeineen sisäpihalle. (Pöschek 2013).

Lasikate tuo kauppakeskukseen luonnonvaloa (Gasometer City 2013).

Vanhalle teollisuusalueelle on syntynyt myös modernimpaa arkkitehtuuria. Kilpirakennus liittyy kokonaisuuden osaksi uudempaa rakennuskantaa. (Yllä: Low-Waste Building 2013, vasemmalla: Pöschek 2013.)

Uusi kerrostalo näyttää siltä kuin se nojautuisi vanhaan Gasometer B:n suojarakennukseen (Gasometer City 2013).

2.2.2 Add-On: Kirjasto Luckenwalden vanhalla rautatieasemalla

FF-arkkiteksten ja Martina Wronna suunnittelivat Luckenwalden vanhalla rautatieasemalla uuden pääkirjaston, joka valmistui vuonna 2009. Kirjaston vieressä on myös toinen asemarakennus, joka on edelleen käytössä rautatieasemana. Uuden kirjaston avulla pyrittiin elävöittämään kapunkirakennetta ja autiota aseman ympäristöä. Lisäksi vanha pääkirjasto olisi vaatinut joka tapauksessa mittavia korjauksia. (Klanten & Feireiss 2009, p. 10–13.)

Vanha asemarakennus toimii kirjaston aulana, lainauspisteenä sekä kahvilana. Itse rakennuksessa materiaalit ja värit on entisoitu alkuperäisen ilmeen mukaisesti, mutta moderni lisäys on tuotu värikkäillä kalusteilla ja muilla yksityiskohdilla. Aseman kylkeen rakennetussa laajennuksessa on kirjaston lasten- ja nuortenosa, joka edustaa veistoksellista modernia arkkitehtuuria sekä ulkokuoreltaan että sisustukseltaan. (Klanten & Feireiss 2009, p. 10–13.)

Laajennusosan seinät ovat osittain kaltevia ja vinoutta on korostettu myös nostamalla alapohja hieman irti maasta. Metallijulkisivun kullankeltainen kimallus erottaa rakennuksen selkeästi ympäristöstään. Se antaa alueelle vahvan identiteetin ja tarjoaa lapsille ja nuorille uuden houkuttelevan kohtauspaikan. Vanhan asemarakennuksen arkkitehtuurista on myös osattu hyödyntää kaikki parhaat puolet, ja olemassa oleva rakennus on antanut hienot puitteet kirjaston sisäänkäynnille ja pääaulalle. (Klanten & Feireiss 2009, p. 10–13.)

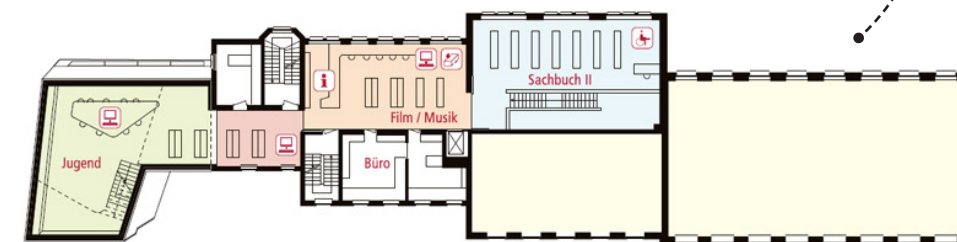
Uudisosa yhdistyy vanhaan mielestäni rohkealla, mutta sopusointuisella tavalla. Moderni ilme entiseen asemarakennukseen on tuotu lähinnä kalusteilla, mikä on siinä mielessä hyvä ja turvallinen ratkaisu, että ne voidaan tarvittaessa helposti vaihtaa. Rakennuksen historiaa ei siis ole hävitetty, vaan se on saanut arvolleen sopivan modernin lisäkerroksen.

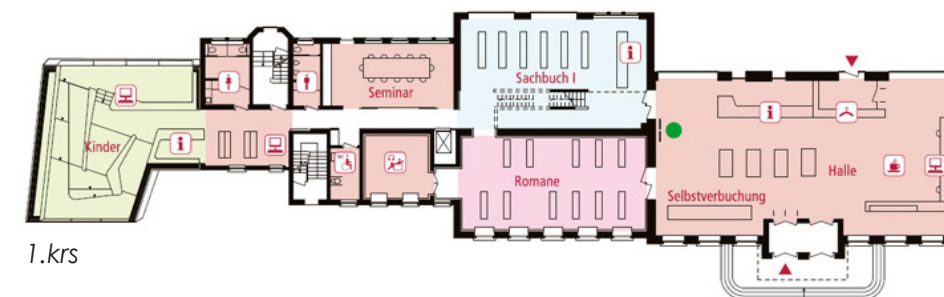
Vanha Luckenwalden rautatieasema on muuttunut kirjastoksi. Laajennus erottuu selkeästi modernina jalokivenä rakennuksen päädyssä. (Yllä ja oikealla: Meichsner 2009).

Pääaulassa vanha ja uusi yhdistyvät, kun entisoituihin asemarakennukseen on tuotu moderneja kalusteita ja värejä, joita löytyy myös laajennusosan puolelta (yllä: Meichsner 2009, alla: Stadtbibliothek Luckenwalde 2013).

2.krs

1.krs

Kirjaston tilat sijoittuvat pääosin vanhaan asemarakennukseen, jossa sijaitsevat pääaula, info- ja lainauspisteet, kahvila, tieto- ja kaunokirjallisuuden osastot, seminaaritala, musiikkiosasto ja kirjaston toimistot. Uudessa laajennusosan ensimmäisessä kerroksessa on lastenosasto ja toisessa kerroksessa nuortenosasto. (Stadtbibliothek Luckenwalde 2013).

2.2.3 Inside-out: S(ch)austall

Uusiojalostettu arkkitehtuuri voi olla myös hyvin pienimuotoista. Siitä yksi sympaattinen esimerkki on vuonna 2004 valmistunut S(ch)austall, jonka on suunnitellut naumann.architektur Stuttgartista. Nimi S(ch)austall viittaa sekä rakennuksen alkuperäiseen että nykyiseen käyttötarkoitukseen, sillä nimi koostuu saksankielisistä sanoista *Saustall* (sicolätti) sekä *Schaustall* (showroom). Pieni rakennus on ikään kuin talo talossa. Vanhan sikolätin kiviseinät ovat säilyneet ja niiden sisään on nostettu puurakenteinen elementti, jonka päällä on myös uusi puurakenteinen katto. (Klanten & Feireiss 2009, p. 100–101.)

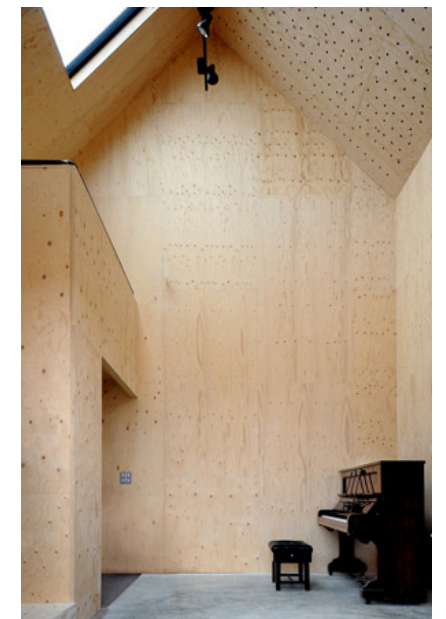
S(ch)austallin uusi katto suojaa myös vanhoja kiviseiniä (naumann.architektur 2004).

Samankaltainen projekti on myös Haworth Tompkinsin vuonna 2009 suunnittelema Dovecote Studio, joka sijaitsee Englannin maaseudulla, vanhalla Snape Maltings -panimoalueella. Vanhat panimorakennukset toimivat nykyisin musiikin ja kulttuurin keskuksena. Dovecote Studion avara yhtenäinen tila soveltuu moneen eri käyttötarkoitukseen ja se toimii esimerkiksi muusikoiden harjoitus-tilana, vierailevien taiteilijoiden majapaikkana, neuvottelutilana tai väliaikaisena näyttelytilana. Pelkistetty puurakenteinen massa on päällystetty Cor-Ten-teräksellä, jonka ansiosta se sulautuu hyvin vanhojen punatiilisten rakennusten joukkoon. (Dovecote Studio 2009.)

Dovecote Studion kattoikkuna tuo pieneen sisätilaan paljon luonnonvaloa ja tekee tilasta avaramman (Dovecote Studio 2009).

2.2.4 Inside-out: Kirkoista kirjakauppoja ja asuntoja

Maastrichtissa sijaitseva Polaren kirjakauppa, entinen Selexyz, on vanha dominikaanikirkko. Kirkko muuttui kirjakaupaksi vuonna 2007 ja suunnittelusta vastasi Merx + Girod architecten. Myymälässä on kolme kerrosta korkea kirjahylly, joka jakaa tilan kahteen eri osaan. Toisella puolella voi edelleen aistia vanhan kirkon tilantunnon, mutta toisaalta kirjahyllyä ylöspäin kiivetessä pääsee näkemään muun muassa katossa olevat muraalimaalaukset entistä lähempää. (Fairs 2007; Klanten & Feireiss 2009, p. 154–155.)

Suurin osa kirjakaupassa käytetyistä kalusteista on yksinkertaisia ja värisävyltään tummia, minkä ansiosta uudet elementit eivät vie liikaa huomiota historialliselta arkkitehtuurilta. Myös korkea kirjahylly on mustaksi maalattua terästä ja kaiteet ovat teräsverkkoa, joten suuresta koostaan huolimatta rakennelma vaikuttaa melko kevyeltä. Kirjakaupan yhteydessä toimii myös kahvila, joka on juhlavasti vanhan alttarin paikalla. Keskellä oleva ristinmuotoinen pöytä on viittaus rakennuksen historiaan. (Fairs 2007; Klanten & Feireiss 2009, p. 154–155.)

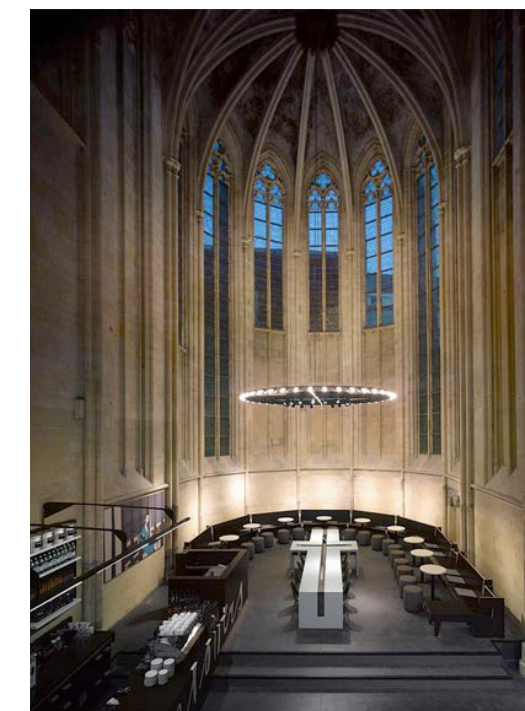
Monia muitakin kirkkoja ja kappeleita on muunnettu myymälöiksi, taidegallerioiksi ja ravintoloiksi. Waanders In de Broeren -kirjakauppa 1400-luvun dominikaanikirkossa, on hyvin samanlainen projekti kuin Polare. Se sijaitsee myös Alankomaissa, Zwollessa. Kirjakauppa avattiin heinäkuussa 2013 ja suunnittelijana toimi BK Architecten. Kirjahyllyjä varten kirkkoon lisättiin Polaren tapaan parvimaisia kerroksia, mutta rakenteet ovat massiivisempia ja rajaavampia. Kirkon keskilaiva on silti jätetty kokonaan avoimeksi. Kirjakaupan yhteydessä toimii myös ravintola, niin ikään alttarin paikalla. (Waanders In de Broeren 2013.)

Zecc Architecten on suunnitellut kirkkoon muunnettuja asuntoja. Yksi näistä on St. Jakobus-kirkossa, joka sijaitsee Alankomaissa, Utrechtissa. Kirkkoon oli lisätty jo 90-luvulla muun muassa laaja parvikerros, joka heikensi luonnonvalon saantia parven alle. Osa välipohjasta purettiin, jotta asuintilat voitiin sijoittaa kahteen kerrokseen. (Woonkerk XL Utrecht 2009.)

Ei ole sattumaa, että nämä esimerkkikohteet ovat kaikki Alankomaista. Zecc Architectenin (Woonkerk XL Utrecht 2009) mukaan kirkoissa käydään yhä vähemmän, minkä vuoksi Alankomaissa on 1970-luvulta lähtien hylätty yli tuhat kirkkoa ja kappelia, ja lukumäärä kasvaa jatkuvasti. Hylätyistä kirkoista lähes puolet on purettu. On selvää, että kaikkia jäljellä olevia ei ole järkevää muuttaa museoiksi tai konserttisaleiksi, joten muita vaihtoehtoja täytyy etsiä. Edellä olevista esimerkeistä kirjakaupat ovat mielestäni erittäin onnistuneita muutoksia. Vaikka kirkot ja kappelit tarjoavatkin erikoiset puitteet asumiselle, on mielestäni johdonmukaista säilyttää niissä koko kansan ulottuvilla olevia julkisia toimintoja.

Kirjahylly hyödyntää hyvin tilan korkeutta peittämättä kuitenkaan koko näkymää. Uudet kalusteet ja kahvilan kattokruunu tuovat vanhaan dominikaanikirkkoon palan modernia designia. (Yllä: Aldershoff 2007a, oikealla: Aldershoff 2007b.)

Waanders In de Broeren on kuin valkoinen versio Polaren kirjakaupasta (vasemmalla: Putten 2013).

Lasimaalaukset tuovat väriä valkoiseen kirkkoasuntoon (oikealla: Hanswijk 2009).

2.2.5 Change Clothes: The High Line

The High Line -junarata rakennettiin 1930-luvulla Manhattanin suurimmalle teollisuusalueelle West Sideen. Rata päätettiin nostaa katutasosta yhdeksän metrin korkeuteen jatkuvien liikenneonnettomuuksien vuoksi. Vuonna 1980 junaliikenne radalla loppui, minkä jälkeen alkoi taistelu radan säilyttämisestä. Friends of the High Line -yhdistys perustettiin ja he järjestivät vuonna 2003 avoimen ideakilpailun radan käytöstä julkisena ulkoilualueena. Kilpailun kautta suunnittelijaksi valittiin James Corner Field Operations. (The High Line 2013; Klanten & Feireiss 2009, p. 168–171.)

Rata-alueen muutostyöt aloitettiin vuonna 2006. Ensimmäinen osa puistosta avattiin yleisölle kesäkuussa 2009 ja toinen osa valmistui kaksi vuotta myöhemmin. Puistossa on monta osaa, jotka erottuvat toisistaan kasvillisuuden ja muiden elementtien avulla. Puistosta löytyviä teemoja ovat muun muassa kukkaketo, nurmialue, aurinkokansi ja vesiaiheet, ulkoilmateatteri sekä metsämaisempi osuus. Yksi osuus on jätetty myös tyhjäksi, siten että radan kantavat teräsrakenteet ovat näkyvissä. Puisto kulkee myös osittain rakennusten läpi. (The High Line 2013; Klanten & Feireiss 2009, p. 168–171.)

Alkuperäinen The High Line -rata jatkuu nykyisestä puistosta pohjoiseen, Hudsonin ratapihan ympärille. Ratapihalle on rakentumassa lähivuosina korkeita pilvenpiirtäjiä ja myös puistoa aiotaan jatkaa alueelle. Puisto rakennetaan kolmessa vaiheessa ja ensimmäinen vaihe on tarkoitus avata vuonna 2014. Suunnitelmissa on osittain samoja teemoja kuin nykyisessäkin puistossa, mutta lisäksi joitain uusia, kuten lasten leikkialue. (Hudson Yards 2013.)

Teollisuuden siirtymisen myötä Manhattanin teollisuusalueista on tullut yksi New Yorkin merkittävimpiä kehityskohteita. Ratapihalle nousevan uuden keskuksen ennustetaan olevan tulevaisuudessa kaupungin vetonaula. Modernit pilvenpiirtäjät, keskeinen sijainti, hyvät kulkuyhteydet ja alueen puistot houkuttelevat varmasti paljon kävijöitä. Uusi keskus saa myös oman metroasemansa. (Hudson Yards 2013.)

The High Line on jälleen hyvä esimerkki siitä että käytännössä mitä tahansa voidaan uusiojalostaa. Puiston kehittäminen on vaikuttanut selkeästi myös ympäröivään kaupunkiin positiivisella tavalla. Pitkä ja kapea puisto on kuin alueen verisuoni tai selkäranka, johon ympäristön on hyvä tukeutua. Se tulee olemaan varmasti merkittävä osa nyt rakentuva uutta pilvenpiirtäjien keskittymää. The High Linen varrelle on luotu hämmästyttävän paljon toisistaan poikkeavia tunnelmia, jotka muodostavat kuitenkin ehjän kokonaisuuden. Onkin mielenkiintoista nähdä, säilyykö puiston käyttöaste tulevaisuudessa tasaisena kaikkien teemojen osalta, vai nouseeko joidenkin suosio ylitse muiden.

The High Line -puistossa on monia erilaisia teemoja ja kaikki kalusteet on suunniteltu nimenomaan tätä puistoa varten (Baan 2009).

Ulkoilmateatterin päätteenä olevista ikkunoista avautuu erikoinen näkymä risteyksen yläpuolelle (Baan 2009).

Vahoja rataksikoja on jätetty osittain näkyviin. Kulkuväylien pitkät ja kapeat betonilankut myötäilevät kiskoja muotoiltaan. (Yllä ja oikealla: Baan 2009.)

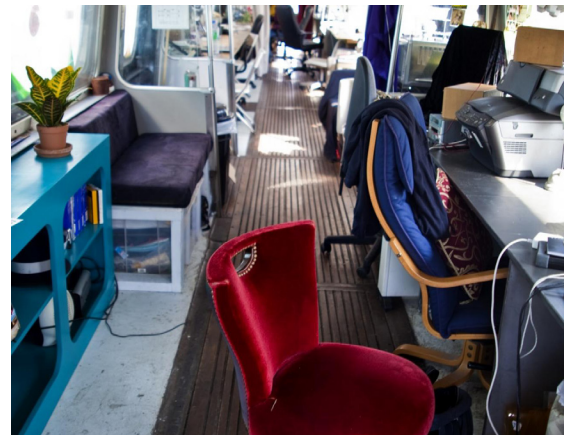
2.2.6 Village Underground -studiot

Village Underground on lontoolainen kulttuurikeskus. Se on hyvä esimerkki siitä, että uusiojalostettua arkkitehtuuria voidaan luoda myös jostain muusta kuin arkkitehtonisesti korkeatasoisesta rakennuksesta. Vanha tiilirakenteinen varasto muuttui kulttuurikeskukseksi huhtikuussa 2007. Sen katolla on vanhoja metrovaunuja ja kontteja, jotka on muunnettu taiteilijoiden, kirjailijoiden ja muusikoiden studio-työtiloiksi. Tarvittava sähkö studioihin tuotetaan pääosin aurinkopaneeleilla. (Village Underground 2013.)

Mielestäni tässä esimerkissä on onnistuttu viestimään rakennuksen käyttötarkoituksesta mielenkiintoisella tavalla. Rakennus metrovaunuineen on itsessään jo taidetta ja merkittävä osa sen edistämää kulttuuria. Tällainen rakennus on parhaimmillaan silloin, kun se poikkeaa selkeästi muista ympäröivistä rakennuksista ja herättää huomiota. Tasaisen harmaa teollisuusalue soveltuukin Village Undergroundin kaltaisille projekteille erittäin hyvin.

Metrovaunut katolla herättävät ohikulkijan mielenkiinnon (Wolf 2013).

Jokainen studio on sisustettu erilaisilla kierrätetyillä kalusteilla (Wolf 2013).

Vaunut ovat myös taidetta (Village Underground 2013).

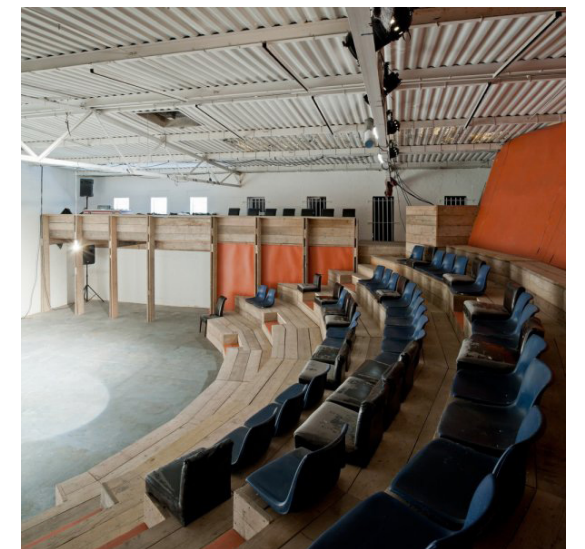
2.2.7 The Yard -teatteri

Toinen mielenkiintoinen esimerkki Lontoossa on The Yard -teatteri, jonka piti alun perin toimia vain väliaikaisesti. Ensimmäisen kerran se avattiin vuonna 2011 ja toimintaa jatkettiin heti seuraavana vuonna. Tarkoituksena on tuoda teatteri lähemmäs ihmisiä ja arkipäivää tarjoamalla kohtuuhintaisia elämyksiä etenkin niille katsojille, joille teatteriliput ovat normaalisti liian kalliita. (The Legacy List 2013.)

Teatteri rakennettiin vanhaan teräsrakenteiseen varastohalliin ja suunnittelusta vastasivat Christopher Daniel ja Practice Architecture. Hallin alkuperäiset rakenteet sekä paljas betonilattia on jätetty näkyviin. Rakentamisessa on käytetty kierrätysmateriaaleja ja myös kalusteet ovat kierrätettyjä. Kaareva katsomo on sijoitettu hallin keskelle ja sen takana sijaitsee teatteriravintola. Ravintolan puolella voi nähdä myös hahmoja valmistautuvista esiintyjistä läpikuultavan seinämän läpi. (The Yard 2013.)

Teatterisali on yksinkertainen, mutta toimiva. Katsomon penkit ovat kierrätettyjä, kuten muutkin teatterin kalusteet. (Vasemalla: Landers 2013, alla: Matthews 2011).

Ravintolan puolella teatterin katsomo näyttää katon läpi pudonneelta alukselta (Landers 2013).

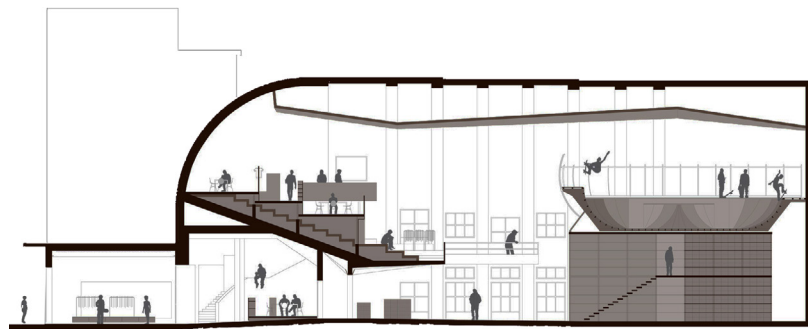

2.2.8 Bastard-myymälä ja showroom

Bastard on italialainen vaatemerkki, joka on suunnattu erityisesti skeittaajille ja lumilautailijoille. Bastardin myymälä, showroom, päävarasto, suunnitteluosasto ja toimistot sijaitsevat Milanossa vanhassa Istria-elokuvateatterissa, jonka muutos-suunnitelmista vastasi studiometrico. Mario Cavallén 1940-luvulla suunnitteleman elokuvateatterin muutostyöt aloitettiin vuonna 2007. (Bastard Store 2009; Uffelen 2011, p. 366–369).

Teatterisalissa oli tasalattiakatsomo ja salin takaosassa nouseva katsomoparvi, jota hyödynnettiin myös uudessa suunnitelmassa. Varsinainen myymälä sijaitsee teatterin aulassa, jonka takaa on käynti saliin sekä alkuperäiset leveät portaat parvelle. Salin puolella sijaitsevat päävarasto, showroom ja toimistotilat, jotka ovat parvella. Showroomin merkittävin osa on varastohyllyjen yläpuolella sijaitseva suuri skeittikulho, joka on muun muassa työntekijöiden ahkerassa käytössä. (Bastard Store 2009; Uffelen 2011, p. 366–369).

Näiden tilojen lisäksi myös myymälässä käytetyt kalusteet ovat uusiojalostettuja. Myyntitiski ja vaatehyllyt on tehty puupaneeleista, jotka jäivät yli toimistotilojen rakentamisesta parvelle. Sovituskopeissa on käytetty skeittikulhosta yli jääneitä osia. Kaikki kalusteet ovat siirrettäviä ja tilojen pohjaratkaisu on sellainen, että elokuvateatteri on käytännössä edelleen palautettavissa alkuperäiseen muotoonsa. (Bastard Store 2009; Uffelen 2011, p. 366–369).

Teatterisalin korkeasta tilasta on otettu kaikki hyöty irti sijoittamalla suuri skeittikulho varastohyllyjen päälle. Yllä olevasta leikkauksesta näkee myös miten parvella sijaitsevat toimistotilat on terassoitu. Vanha porrastettu katsomo on puurakenteisten tasojen alla edelleen olemassa. (Vasemmalla ja yllä: Berarducci & studiometrico 2009)

Ensimmäinen kuvapari näyttää teatteriaulan tilanteen ennen ja jälkeen. Muun muassa marmorilaatat ja portaikon valaisiin ovat alkuperäisiä. (Berarducci & studiometrico 2009.)

Toinen kuvapari on katsomoparven tilanteesta ennen ja jälkeen. Toimistotilat on terassoitu nousevaa katsomoa mukaillen. (Berarducci & studiometrico 2009.)

2.2.9 Tropical Islands

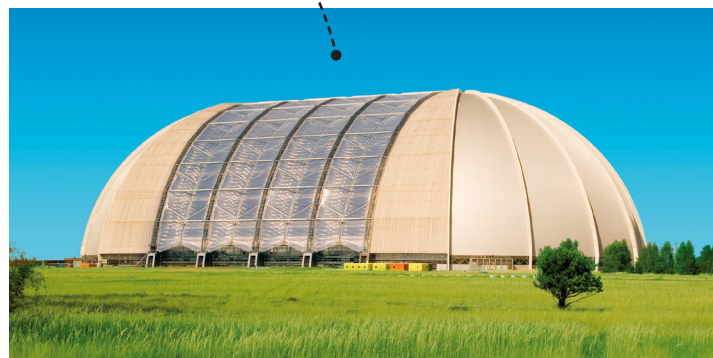
Saksassa Berliinin lähellä sijaitseva Tropical Islands -vesipuisto avattiin vuonna 2004 suureen kupolihalliin, joka rakennettiin alun perin CargoLifter-yhtiön ilma-laivahalliksi. Vuonna 2002, kaksi vuotta hallin valmistumisen jälkeen, yhtiö joutui konkurssiin. Imalaiva, jolle halli oli rakennettu, ei koskaan valmistunut. Valtava halli on 360 metriä pitkä, 210 metriä leveä ja 107 metriä korkea. Sen pinta-ala on 66 000 m² ja se on maailman suurin kupolihalli ilman tukipilareita. (Tropical Islands 2013.)

Tropical Islands ei ole välttämättä arkkitehtuurin historian tai rakennustaitteen kannalta merkittävä, mutta rakennusteknisesti se on erikoinen kohde. Se on mielestäni hyvä esimerkki rajattomasta uusiojalostuksen luovuudesta. Vesipuistot eivät ehkä ole niin sanottuja arkkitehtuurin helmiä, mutta tässä tapauksessa rakennuksen historia tekee lopputuloksesta monellakin tavalla erityisen. Uudisrakennuksena kyseinen kohde ei varmasti houkuttelisi samaa kävijämäärää kuin nyt.

Vesipuistossa voi myös yöpyä (Tropical Islands 2010).

Tropical Islands -vesipuistosta löytyy kaikkea viidakon ja laguunin väliltä. Kupolin eteläpuolen kalvot on vaihdettu läpinäkyviksi, jotta sisälle saataisiin mahdollisimman paljon luonnonvaloa. (Tropical Islands 2010.)

2.2.10 Suomalaiset esimerkkikohteet

Vuosittain järjestettäviä Euroopan rakennusperintöpäiviä (englanniksi *European Heritage Days*) vietettiin Suomessa 6.–8.9.2013. Teemana oli *Eläköön rakennus!* ja tarkoituksena oli herättää keskustelua vanhojen rakennusten uusiokäytöstä. Valitsin esimerkkikohteiksi muutamia Euroopan rakennusperintöpäivien julkaisussa esiteltyjä kohteita.

Tyrnävän meijerialueen rakennukset myytiin kunnalle alkuperäisten toimintojen hiljentyessä 1990-luvulla. Peruskorjaus aloitettiin vuonna 1919 rakennetusta myllyrakennuksesta, johon sijoitettiin kirjasto. Vuonna 1994 valmistuneen kirjaston suunnittelusta vastasivat arkkitehdit Maija Niemelä ja Pentti Myllymäki, jotka suunnittelivat myös muiden meijerialueen rakennusten peruskorjauksen. Myllyrakennus on uudesta käyttötarkoituksestaan huolimatta säilyttänyt alkupe-
räisen ilmeensä. Sisätiloissa on käytetty paljon puuta ja seinät on rapattu vanhan mallin mukaan. Myös myllyrakennuksen yhteydessä oleva vanha piippu palautettiin alkuperäiseen korkeuteensa. (Myllykirjasto 2013; Närhi 2013, s. 22.)

Myllykirjaston sisätilat ovat vanhan rakennuksen hengen mukaiset. Parvilla on saatu korkea tila hyödynnettyä mielenkiintoisella tavalla. (Yllä ja alla: Myllykirjasto 2013.)

Turussa on muunnettu useita vanhoja rakennuksia ravintoloiksi hyvin omaperäisillä tavoilla. Esimerkiksi Panimoravintola Koulu, jonka vuonna 1889 valmistuneessa rakennuksessa on toiminut aikoinaan monia ruotsinkielisiä kouluja. Sisätilat ovat tilajaltaan edelleen alkuperäisen mukaiset ja myös sisustus on rakennuksen henkeen sopiva. (Närhi 2013, s. 58.)

Panimoravintola Koulun sisätiloissa voi edelleen aistia rakennuksen alkuperäisen käyttötarkoituksen (Koulu 2013).

Muutamia esimerkkejä löytyy myös Helsingistä. Yksi näistä on 1900-luvun alkupuolelta peräisin oleva Pasilan veturien kääntöpöytä. Se muutettiin Dodo ry:n toimesta vuonna 2012 vehreäksi puutarhaksi, kasvihuoneeksi, ulkoilmakahvilaksi ja tapahtumapaikaksi (Närhi 2013, s. 38). Mielenkiintoinen esimerkki on myös Hotel Katajanokka, joka on vuonna 1837 rakennetussa vankilassa (Närhi 2013, s. 53).

Kääntöpöydän kaupunkiviljelykahvila toimii kasvukaudella muun muassa vehreänä lounaspaikkana (Kääntöpöytä 2013).

Hyviä esimerkkejä punatiilisten tehdasrakennusten uusikäytöstä ovat muun muassa Finlayson Tampereella sekä Verkatehdas Hämeenlinnassa. Tampereen teollistuminen alkoi vuonna 1820 ja punatiiliset tehtaot hallitsivat Tampereen koskimaisemaa. Vanhat Finlaysonin tehdasrakennukset ovat muuttuneet vähitellen toimisto- ja liiketilojen keskuksiksi, josta löytyy myös ravintoloita, viihdettä ja kulttuuria. (Närhi 2013, s. 28.) Hämeenlinnan kaupunki osti verkatehtaan rakennukset opiskelu- ja kulttuurikäyttöön vuonna 1978. Tiloissa toimivat nykyään muun muassa Hämeenlinnan kaupunginteatteri, taidemuseo, nuorten kulttuuri-keskus sekä useita yrityksiä. (Närhi 2013, s. 37.)

Punatiiliset Finlaysonin tehtaot ovat merkittävä osa tamperelaista katukuvaa (Kalle Linna 12.12.2010).

Verkatehtaan julkisivua on elävöitetty värikkäillä lasilla, joiden värit heijastuvat myös sisätiloihin (Verkatehdas 2013).

2.3 UUSIOJALOSTUKSEN POHDINTAA

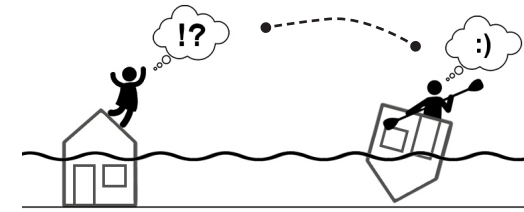
2.3.1 Yhteenveto esimerkkikohteista

Edellä mainitut esimerkit osoittavat, että rakennusten ja rakennelmien uusiojalostuksella voidaan luoda mielenkiintoista ja monimuotoista arkkitehtuuria. Kaikkien näiden esimerkkien kohdalla lopputuloksena syntynyt elinympäristö on todennäköisesti paljon miellyttävämpi kuin silloin jos rakennukset olisi purettu, ja tilalle olisi rakennettu jotain täysin uutta. Toimintojen sijoittaminen olemassa olevaan rakennukseen vaatii enemmän luovuutta ja mielikuvitusta, mutta onnistuessaan tällaiset projektit tuovat lisäarvoa vanhoille rakennuksille.

Vaikka Suomessakin on paljon uusiojalostettuja rakennuksia, ei kyseistä ideologiaa ole osattu hyödyntää kovin modernilla tai luovalla tavalla. Suurin osa myös rakennusperintöpäivien julkaisuun kerätyistä esimerkeistä on lähes ennallaan säilytettyjä vanhoja puurakenteisia kansakouluja tai punatiilisiä tehdasrakennuksia. Nämä ovat yleisimpiä uusiojalostettuja rakennustyyppisiä Suomessa, ja ne ovatkin toki suomalaisen arkkitehtuurin historian kannalta erittäin merkittäviä. Silti toivoisin tulevaisuudessa näkeväni hieman innovatiivisempaa lähestymistapaa suomalaiseen uusiojalostukseen.

The High Line, Village Underground, The Yard sekä Tropical Islands ovat hyviä esimerkkejä siitä, että lähes mitä tahansa voidaan uusiojalostaa. Tarvitaan vain ennakkoluulottomia ideoita sekä tahtoa niiden toteuttamiselle. Rakennuksiin voidaan liittää Village Underground -studioiden tapaan myös rakennuksista poikkeavia elementtejä, kuten vanhoja kontteja, junavaunuja, linja-autoja tai jopa laivoja. Ideologia ei rajoitu ainoastaan rakennuksiin ja tilaelementteihin, vaan myös kalusteita voidaan kierrättää, kuten The Yard -teatterissa. Vanha ja ehkä jo hieman kulunut sanonta ”toisen romu on toisen aarre” on edelleen ajankohtainen.

Se millaisissa yhteyksissä uusiojalostusta voidaan hyödyntää, on täysin asenteista kiinni. Täytyykö modernien julkisten rakennusten olla uutuuttaan kiiltäviä, jotta niitä voitaisiin arvostaa? Vai voisivatko kierrätetyt kalusteet olla Helsingin Musiikkitalon arvolle sopivia? Uskoisin, että The Yard -teatterin suosio on osittain kokonaisvaltaisen uusiojalostuksen ansiota. Inhimillinen lähestymistapa sekä suunnittelussa että toteutuksessa on luonut mielenkiintoiset puitteet toiminnan kehittämiselle. Toiminta on kuitenkin viime kädessä se, mikä pitää rakennukset elävinä ja houkuttelevina.

2.3.2 Tulevaisuuden uhat ja mahdollisuudet

Kulttuurihistorian kannalta uusiojalostuksen voidaan ajatella olevan kiistatta kannattavampaa kuin purkaminen ja uudisrakentaminen. Vanhojen rakennusten säilyvyyden myötä saadaan tunne historian ja ajan jatkuvuudesta. Toisaalta uusiojalostuksella voidaan tuoda rakennukseen osia eri aikakausilta, jolloin rakennukset muuttuvat osaksi ympäristön transformaatiota. Uusiojalostus ei siis ainoastaan säilytä kulttuurihistoriaa, vaan muokkaa sitä kulttuurin muuttuessa.

Vanhoihin rakennuksiin liittyy aina tarinoita ja muistoja, jotka edistävät paikallisuutta ja juurien säilymistä sekä niiden vahvistumista. Näin ollen uusiojalostus ei välttämättä koske vain arkkitehtonisesti merkittäviä rakennuksia, vaan rakennettua ympäristöä kokonaisuudessaan. Historiallisesti ja arkkitehtonisesti merkittävissä kohteissa restaurointi saattaa olla uusiojalostusta toivotumpi vaihtoehto, joten muita rakennuksia on oikeastaan helpompi uusiojalostaa modernilla tavalla. Lopputuloksena voi olla kulttuurin edistämisen kannalta huomattavasti alkuperäistä arvokkaampi rakennus, jolloin siitä tulee myös merkittävämpi osa historiaa.

Muutokset yhteiskunnassa ja kulttuurissa vaikuttavat aina myös rakennetun ympäristön muuttumiseen. Teollisuusyhteiskunnasta palvelu- ja tietoyhteiskuntaan siirtymisen myötä myös kaupunkirakenteen muuttuminen on välttämätöntä. Tämä ilmiö voidaan nähdä selkeästi esimerkiksi Kiinassa, jossa teollistuminen oli räjähdysmäistä ja kaupungit ovat kasvaneet nopeasti.

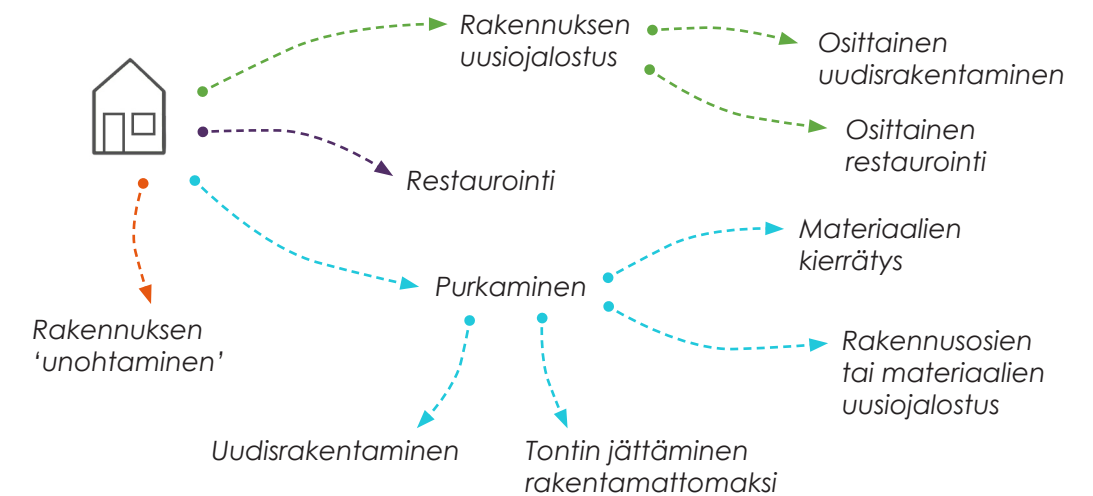
Teollisuusrakennukset ovat vanhentuneet, eivätkä sovellu enää alkuperäiseen käyttötarkoitukseensa. Toisaalta teollisuus on myös vähentynyt ja siirtynyt kaupungeista niiden ulkopuolelle jättäen jälkeensä monia tyhjiä kiinteistöjä, jotka kaupungin kasvun myötä jäävät osaksi tiiviimpää kaupunkirakennetta. Kiinassa monia historiallisesti tärkeitä teollisuusalueita on purettu uusien asuinalueiden tieltä, ja teollisen aikakauden rakennukset ovat katoava osa kiinalaista kulttuurihistoriaa. (Wang & Jiang 2007.)

Suomessa punatillisten teollisuusrakennusten säilyttäminen on koettu melko tärkeäksi, mutta esimerkiksi Tampereen Tako-tehtaan purkamisesta on keskusteltu. Wang & Jiang (2007) korostavatkin artikkelissaan yhtenäisen teollisuusmaiseman säilyttämisen tärkeyttä yksittäisten teollisuusrakennusten sijaan. Tästä syystä muun maussa Tampereen koskimaiseman säilyttäminen teollisuusympäristön kaltaisena on kokonaisuuden kannalta tärkeää. Savupiiput ja massiiviset hallit ovat myös kaupungin tärkeitä maamerkkejä. Uusiojalostusta voitaisiin soveltaa myös keskustan ulkopuolella sijaitsevien uudempien teollisuusalueiden peltihalleihin, joita ei nähdä välttämättä historiallisesti merkittävänä. Tällaiset rakennukset peilaavat kuitenkin omaa aikaansa, joten ne ovat kiinteä osa historiaa.

Kaupunkien tilanteesta huolimatta arkkitehtuurin uusiojalostus on maaseudulla jopa tärkeämpää ja ajankohtaisempaa kuin kaupungeissa. Muuttoliike maaseudulta kaupunkiin on jättänyt monia rakennuksia tyhjilleen ja ongelmana on ollut kehittää niille uusia käyttötarkoituksia. Asukkaiden väheneminen vähentää myös palveluja, mikä vähentää taas ihmisten halukkuutta pysyä alueen asukkaina. Tämän jatkumon pysäyttämiseksi saatetaan vaatia radikaalejakin muutoksia, jotta maaseutu saadaan pidettyä elinvoimaisena.

Jos kaupungit ja maaseutu ovat täynnä käyttämättömiksi jääneitä rakennuksia, miksi niiden tilalle rakennetaan kuitenkin uusia? Uusiojalostuksen monimuotoisuuden ansiosta suunnittelu on vapaata ja se tarjoaa lähes rajattomat mahdollisuudet, mutta toisaalta se juuri tekee suunnittelusta hankalaa. Yleisten käytäntöjen puuttuminen onkin yksi uusiojalostuksen heikkouksista. Rakentamisessa vakiintuneet perinteet ja käytännöt ohjaavat sekä suunnittelua että toteutusta, minkä vuoksi uusiojalostus jää purkamisen ja uudisrakentamisen jalkoihin. Uusiojalostus pitäisi saada tasavertaiseksi vaihtoehdoksi jo alueiden kaavoituksessa ja hankesuunnitteluvaiheessa.

Suunnittelua ja rakentamista ohjataan myös lainsäädännöllä, joka vaikuttaa erittäin vahvasti rakennetun ympäristön muutokseen. Viime aikoina lainsäädäntöä on ainakin Suomessa kehitetty kohti esteettömyyttä ja parempaa rakennusten käytön aikaista energiatehokkuutta. Vanhojen rakennusten kulttuurihistoriallista arvoa ei välttämättä nähdä näiden määräysten ja energialukujen takaa, joten rakennuksen purkaminen ja uuden rakentaminen on valitettavan usein lopullinen ratkaisu.

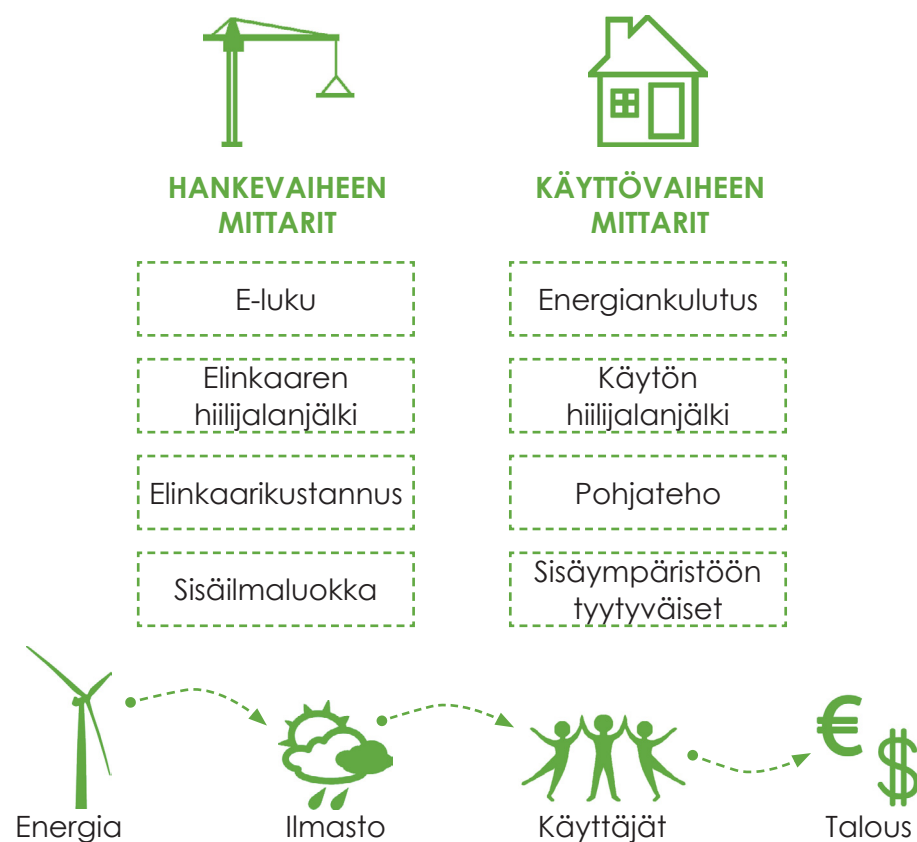
Rakennusalalla panostetaan myös taloudelliseen tehokkuuteen. Uusiojalostus ei välttämättä olisi edes kalliimpi vaihtoehto purkamiselle ja uudisrakentamiselle, mutta sen kustannusten arviointi on vaikeampaa. Kierrätys ja uusiojalostus vaatisivat tuekseen monia muutoksia sekä lainsäädäntöön että asenteisiin, jotta rakentamisessa päädyttäisiin johonkin muuhun kuin siihen helpoimpaan vaihtoehtoon. Tähän saattavat olla yhtenä ratkaisuna niin sanotut elinkaarimittarit, jotka on esitelty seuraavassa luvussa.

2.3.3 Tulevaisuuden elinkaarimittarit

Green Building Council Finland on kehittänyt rakennusten elinkaarimittareita, jotka huomioivat rakennusten ympäristö- ja energiatehokkuuden, elinkaaritalouden sekä käyttäjien hyvinvoinnin. Mittareita voidaan soveltaa sekä rakennuksen suunnittelu- että käyttövaiheessa. Mittarit pilotoidaan vuoden 2013 aikana. (Rakennusten elinkaarimittarit 2013, s. 4.)

Elinkaarimittarit ovat osa ERA17-toimintaohjelmaa, jonka tavoitteena on saavuttaa vuodelle 2020 asetetut päästötavoitteet jo vuonna 2017 ja tehdä Suomesta energiaviisauden kärkimaa. Tässä yhteydessä energiaviisaudella tarkoitetaan ”energiatehokasta, vähäpäästöistä ja laadukasta rakennettua ympäristöä, jossa ilmastonmuutoksen torjunnan edellyttämät toimenpiteet on otettu käyttöön”. (ERA17 2013.)

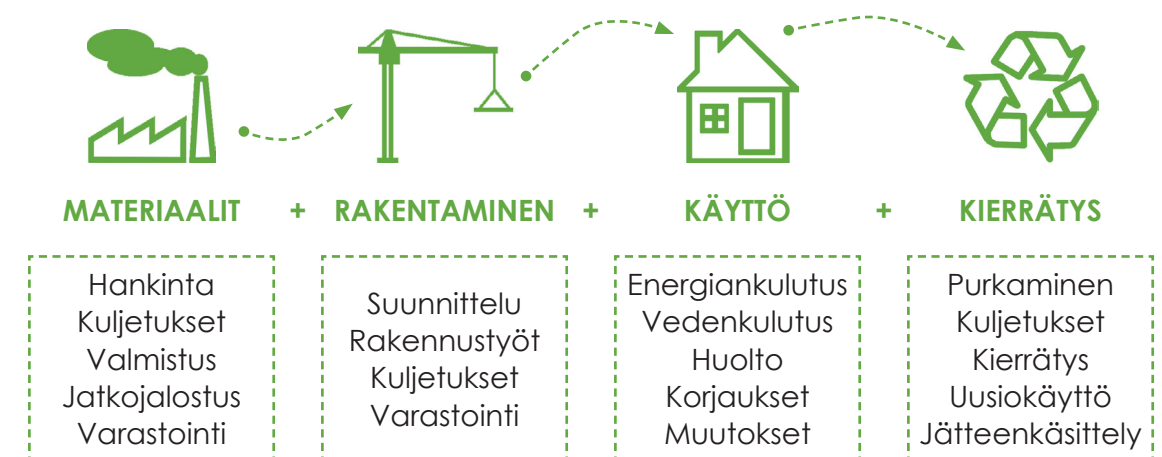
Hanke- ja käyttövaiheen elinkaarimittareilla huomioidaan rakennuksen vaikutukset energiaan, ilmastoon, käyttäjiin ja talouteen (alkuperäinen taulukko: Rakennusmateriaalien hiilijalanjälki 2010, s. 15).

Rakennusten ekologisuutta mitataan nykyään energiatehokkuuden avulla. Heinäkuussa 2012 otettiin käyttöön uusi energiatehokkuuden mittari, E-luku, jonka tavoitteena on ollut muun muassa lisätä uusiutuvien energiamuotojen käyttöä ja suunnitteluvapautta. E-luku ei ota kuitenkaan huomioon rakennuksen koko

elinkaarta, vaan kuvaa energiantarvetta ainoastaan käytön aikana. Ennen vuotta 2010 valmistuneen rakennuskannan koko elinkaaren energiankulutuksesta käyttövaiheen osuus oli noin 80–90 %. (Energiatehokas 2012.) On siis loogista, että käyttövaiheen energiankulutuksen vähentämiseen on kiinnitetty enemmän huomiota.

Elinkaarimittareissa E-luku on edelleen energiamittarina hankevaiheessa ja sillä mitataan ostoenergian laskennallista kulutusta. Käyttövaiheessa mitataan käytön todellista energiankulutusta sekä pohjatehoa, joka mittaa energiankulutusta silloin kun rakennusta ei käytetä. Pohjatehon mittaus auttaa tunnistamaan ja poistamaan tarpeetonta kulutusta kiinteistössä. (Rakennusten elinkaarimittarit 2013, s. 20.)

Elinkaaren ekologisuuden kannalta tärkein mittari on hiilijalanjälki, jossa otetaan huomioon rakennuksen kokonaisvaltainen vaikutus ympäristöön. Elinkaaren kokonaispäästöt muodostuvat materiaaleista, rakentamisesta, käytöstä ja kierrätyksestä (Rakennusmateriaalien hiilijalanjälki 2010).

Elinkaaren kokonaispäästöt koostuvat rakennuksen elinkaaren eri vaihesista. Huomioon otetaan myös kierrätys ja uusiokäyttö. (Alkuperäinen taulukko: Rakennusmateriaalien hiilijalanjälki 2010, s. 4.)

Hankevaiheessa mitattava elinkaaren hiilijalanjälki perustuu laskelmiin rakennusmateriaalien tuotannosta purkujätteen loppusijoitukseen saakka (Rakennusten elinkaarimittarit 2013, s. 32–33). Tämä mittaa ainoastaan itse rakennuksen hiilijalanjälkeä, kun taas käyttövaiheessa mitattava käytön hiilijalanjälki huomioi käyttäjän aiheuttamat päästöt. (Rakennusten elinkaarimittarit 2013, s. 40.)

Elinkaarimittarit ottavat myös rakennusten käyttäjät ja kustannustekijät huomioon. Käyttäjien näkökulman mittareita ovat sisäilmaluokka ja käyttövaiheessa tehtävä tyytyväisyyskysely sisäilmaa koskien. Kustannuksia mitataan elinkaarikustannuksilla, joihin kuuluvat muun muassa varsinaiset rakennuskustannukset, käyttöön, kunnossapitoon, korjaamiseen ja purkamiseen liittyvät kustannukset sekä energian ja veden käytön kustannukset. (Rakennusten elinkaarimittarit 2013.)

2.3.4 Uusiojalostus elinkaarimittareissa

Rakennuksen koko elinkaareen perustuva ajattelumalli on tasa-arvoisempi ja vastaa paremmin todellisuutta kuin pelkkä käyttövaiheen energiankulutuksen tarkastelu. Uusiojalostuksen ja korjaushankkeiden osalta huomioitaisiin ainoastaan rakennuksen elinkaaren jäljellä olevat vaiheet (Rakennusten elinkaarimittarit 2013, s. 54). Näin ollen olemassa olevan rakennuksen uusiojalostusta voidaan verrata suhteessa sen purkamiseen ja uuden rakentamiseen. Selkeiden vertailujen ja johtopäätösten tekeminen on silti hankalaa, sillä mittarit perustuvat pitkälti laskennallisiin arvoihin ja ennusteisiin.

Uusiojalostuksen kannalta merkittävää on erityisesti hiilijalanjäljen ottaminen mukaan ekologisuuden mittareihin. Laskelmissa otetaan huomioon uusiomateriaalien käyttö rakentamisessa sekä rakennusjätteen hyödyntämismahdollisuudet kierrätyksessä. Esimerkiksi uusiojalostettujen rakennusosien hyödyntäminen huomioitaisiin siten, että hiilijalanjälkeen laskettaisiin kuljetuksesta, asennuksesta ja mahdollisesta kunnostamisesta aiheutuvat päästöt (Rakennusten elinkaarimittarit 2013, s. 40). Elinkaarimittareita hyödyntämällä saadaan siis myös kierrätyksen vaikutukset konkreettisesti näkymään.

Hiilijalanjälkeen vaikuttavat myös materiaalien kuljetukseen liittyvät päästöt, mikä kannustaa hyödyntämään läheltä saatavia materiaaleja. Esimerkiksi purettujen rakennusosien ja -elementtien hyödyntäminen pienentää hiilijalanjälkeä merkittävästi verrattuna Aasiasta tilattuihin uudisosiin.

Uusiojalostus voi olla myös taloudellisesti uudisrakentamista kannattavampaa. Tähän vaikuttavat muun muassa rakennuksen kunto, sijainti ja muuntojoustavuus. Kustannuksiin vaikuttavat myös korjaushankkeissa yleiset yllättävät tekijät, joita ei voida ennakoida ennen rakennusprojektin etenemistä. Uudistustannossa elinkaarimittareiden käyttö on siis vakaampaa ja varmempaa kuin korjaus- tai muutoshankkeissa.

Mielestäni kestävän kehityksen ja ilmastonmuutoksen kannalta elinkaarirajattelu on rakentamisessa askel oikeaan suuntaan, vaikka mittareissa on vielä kehittämisen varaa. Toivottavasti vuoden 2013 aikana toteutetut pilottikohteet havainnollistavat elinkaarimittareiden vaikutuksia käytännössä, jotta tällainen ajattelumalli saataisiin tulevaisuudessa käyttöön koko rakennusalalla.

Elinkaarimittarit tähtäävät energiatehokkuuden parantamiseen ja hiilijalanjäljen pienentämiseen. Kulttuurihistoriallista näkökulmaa ei siis ole otettu huomioon, mikä vaikuttaa merkittävästi uusiojalostuksen mahdollisuuksiin tulevaisuudessa. Kulttuurihistorian säilyttämiseen ja kehittämiseen on vaikea vaikuttaa tehokkaasti lainsäädännön kautta, sillä se saatetaan nähdä negatiivisena pakokeinona. Tästä syystä lainsäädäntöä tärkeämpää on asenteiden muuttaminen, joka onkin jo hieman vaikeampi tehtävä.

3 STRAHOVIN STADION

stadion

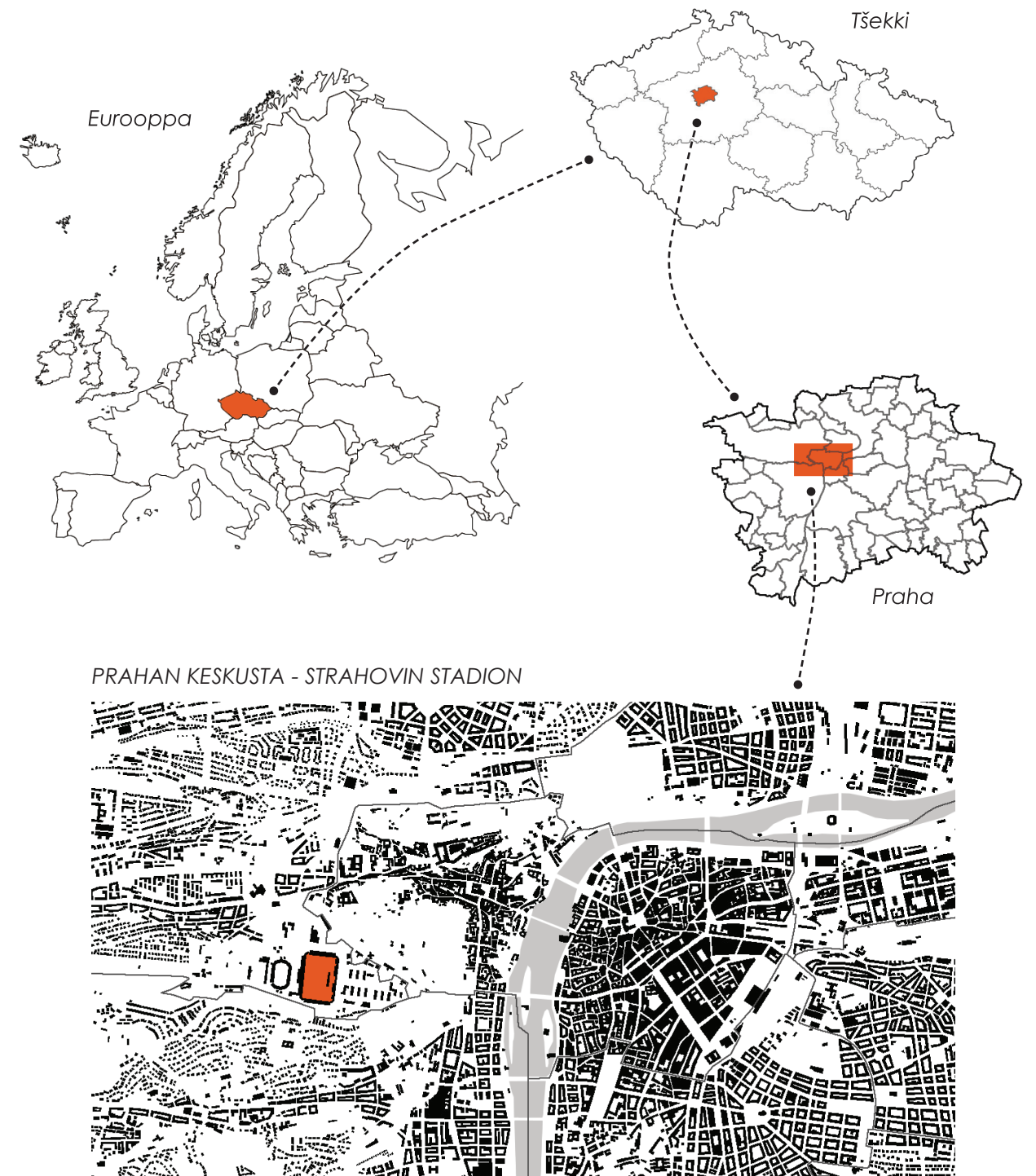
Englanti: stadium /'steɪdɪəm/

substantiivi

1. urheilukenttä porrastetulla katsomolla
(antiikin Roomassa ja Kreikassa)
rata hevosvaunu- tai juoksukilpailuille
2. (stadia) muinaiskreikkalainen pituusmitta
stadionin pituus noin 185 metriä

3.1 STADIONIN PERUSTIEDOT

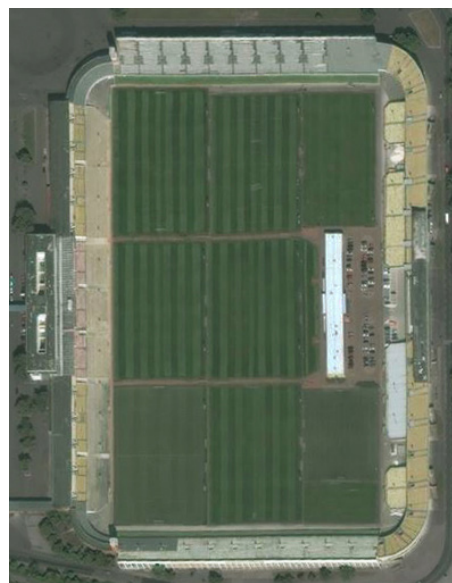
Strahovin stadion sijaitsee nimensä mukaisesti Strahovin alueella, Břevnovin kaupunginosassa, Prahan keskustan läheisyydessä. Alue sijaitsee Malá Stranan ja Smíchovin kaupunginosien välissä korkealla Petřinin kukkulalla. Kukkulan juurella, laajan puistoalueen toisella puolella, virtaa Vltava-joki. Alla olevat kartat havainnollistavat stadionin sijaintia.

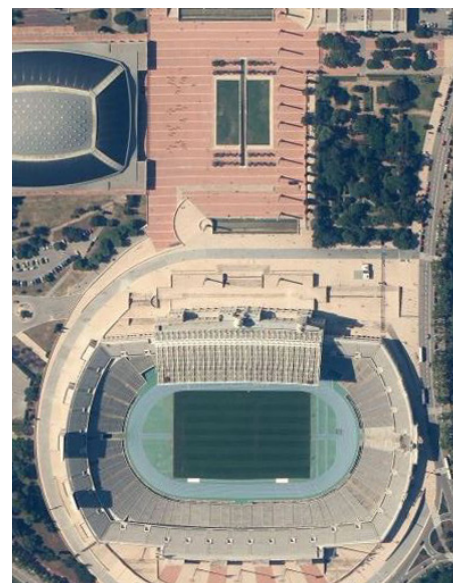

Strahovin stadionin katsomokapasiteetti on lähteestä riippuen noin 220 000 – 240 000 katsojaa ja se on kapasiteetiltaan maailman suurin stadion. Urheiluradoista se on maailman toiseksi suurin; Indianapolis Speedway -moottoriurheiluradan kapasiteetti on 250 000 katsojaa (World Stadiums 2013). Monet Strahovin stadionin katsomoista ovat seisomokatsomoja, joten sen kapasiteetti ei ole kuitenkaan suoraan verrannollinen muihin stadioneihin.

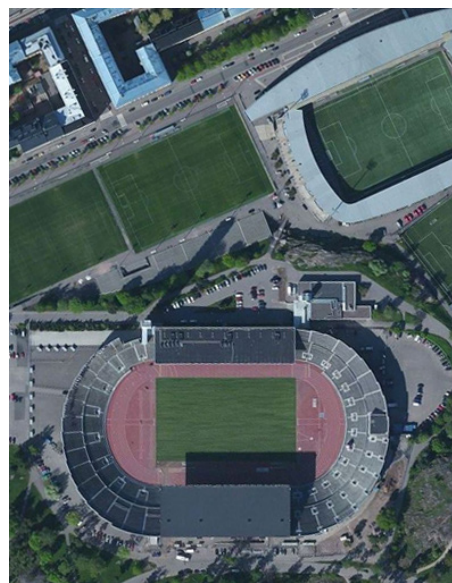
Stadionin kenttä on mitoiltaan 202,5 m x 310,5 m ja nykyään siellä on kahdeksan jalkapallokenttää, joita käytetään harjoituskenttinä. Stadionin laajuuden voi hahmottaa vertailemalla ohessa olevia ilmakuvia, jotka ovat kaikki samassa mittakaavassa.

STRAHOVIN STADION
alue n. 300 x 400 m

Barcelonan olympiastadion

Helsingin olympiastadion

Barcelonan keskustakortteleita

3.2 STADIONIN HISTORIA, NYKYTILA JA TULEVAISUUS

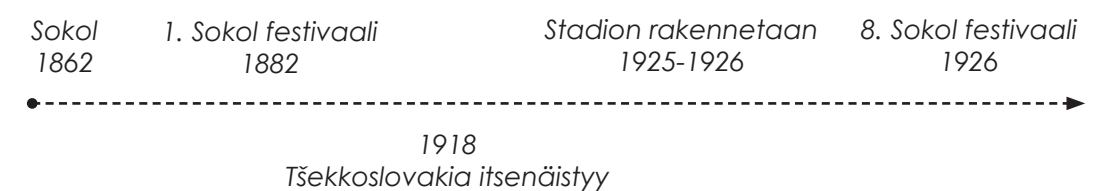
Strahovin stadionin historia on pitkä ja erittäin vaiherikas. Stadionille sijoittuneet tapahtumat ovat olleet myös poliittisia, minkä vuoksi prahalaisilla on stadionin arvosta ja asemasta jakaantuneita mielipiteitä. Nuorempi sukupolvi ei välttämättä edes tiedä stadionin historiaa tai ei ainakaan näe sitä säilyttämisen arvoisena. Stadionin historian ymmärtäminen vaati itseltäni myös tutustumista Tšekin historiaan, joka sekin on erittäin monivaiheinen. Seuraavat luvut avaavat pintapuolisesti stadionin toimintojen sekä Strahovin alueen historiaa.

3.2.1 Sokol

Sokol on tšekkiläinen urheilu- ja voimisteluyhdistys, jolla on pitkät perinteet sekä urheilun että politiikan saralla. Yhdistys perustettiin Prahassa jo vuonna 1862 ja nimeksi valittiin Sokol (*suomeksi haukka*), joka symboloi voimaa ja vapautta (Waic 2012, s. 222). Näkyvin ja näyttävin osa liikkeen toimintaa olivat Sokol-festivaalit (*tšekiksi Sokol Slet*). Vuonna 1882 järjestettiin Prahassa ensimmäinen festivaali, joka oli samalla Sokolin 20-vuotisjuhla. (Waic 2012, s. 226.)

Festivaalit koostuivat aina monista urheilutapahtumista ja paraateista ympäri kaupunkia, mutta kohokohtana oli massiivinen joukkovoimistelun pääjuhla, jossa sadat ja jopa tuhannet Sokol-liikkeen jäsenet esittivät erilaisissa muodostelmissa yhdenaikaisia voimisteluliikkeitä. Kolmannesta festivaalista lähtien pääjuhla järjestettiin Letnán puistoalueella, jonne jouduttiin rakentamaan muun muassa väliaikaiset katsomot joka festivaalille uudelleen. Nationalistisen Sokolin suosio kasvoi Tšekkoslovakian itsenäistymisen jälkeen, ja seitsemäs festivaali vuonna 1920 osoitti Letnán alueen käyvän liian ahtaaksi. Tästä syystä pääjuhlalle ryhdyttiin etsimään uutta sijaintia ja pysyvää stadionia. (Waic 2012, s. 238.)

Pääjuhla päätettiin siirtää Strahovin alueelle, kaupungin omistamalle tontille. Vuonna 1925 tontti vuokrattiin 80 vuodeksi sillä ehdolla, että sitä käytetään liikunnalliseen toimintaan. Stadionin puurakenteiset katsomot rakennettiin kahdeksatta Sokol-festivaalia varten, joka järjestettiin kesällä 1926. Stadion nimettiin Tšekkoslovakian ensimmäisen presidentin, Tomáš Masarykin, mukaan Masarykin stadioniksi. Kahdeksas festivaali toi Prahaan noin 700 000 vierailijaa. (Waic 2012, s. 238.)

3.2.2 Stadion poliittisena näyttämönä

Ennen toista maailmansotaa kesällä 1938 järjestettiin kymmenes festivaali, jonka tapahtumissa oli yhteensä lähes 2,5 miljoonaa katsojaa ja jonka paraatiin osallistui 73 000 Sokol-jäsentä. Festivaali oli kuin suuri mielenosoitus natsi-Saksaa vastaan. Siitä huolimatta pian festivaalien jälkeen Saksalle luovutettiin Tšekkoslovakian sak-sankieliset alueet, ja vuotta myöhemmin saksalaiset miehittivät koko Tšekkoslova-kian. (Waic 2012, s. 240.) Toinen maailmansota oli taistelua myös Sokol-liikkeen ja saksalaisten välillä. Sokol nujerrettiin, kun kaksi Sokolin ja vastarintaliikkeen merkittävintä jäsentä teloitettiin ja yli 900 jäsentä pidätettiin syksyllä 1941 (Waic 2012, s. 241).

Liikkeen toiminta palasi hetkellisesti toisen maailmansodan jälkeen vuon-na 1945 ja kaksi vuotta myöhemmin oli rekisteröitynä jo yli miljoona Sokol-jäsentä (Waic 2012, s. 242). Vuonna 1948 järjestettiin 11. festivaali, jolloin stadionia myös korjattiin ja laajennettiin. Sokol koettiin kuitenkin demokraattisena ja nationalis-tisena liikkeenä, minkä vuoksi sen toiminta kiellettiin jälleen, mutta tällä kertaa valtaan nousseen kommunistihallinnon toimesta. (Waic 2012, s. 244.) Tilalle nousi uusi vastaava tapahtuma nimeltä Spartakiad, jolla juhlistettiin puna-armeijan voit-toa ja maan vapautta. Spartakiad-tapahtumia järjestettiin myös muissa kommu-nistisissa valtioissa ja ne olivat osa poliittista propagandaa. (Testformációk 2001.)

3.2.3 Spartakiad

Ensimmäinen Spartakiad-festivaali järjestettiin vuonna 1955 ja sen pääjuhlaa vie-tettiin Sokol-festivaalien tapaan Masarykin stadionilla, mutta sen nimi muutettiin Spartakiad stadioniksi. Festivaalit järjestettiin viiden vuoden välein vuoteen 1990 saakka. Viimeinen Spartakiad ei tosin ollut enää aikaisempien festivaalien kaltai-nen suuri menestys johtuen tapahtumaa edeltäneestä Samettivallankumouksesta, jolla kommunistihallitus kukistettiin. Myös pääjuhla stadionilla peruttiin. (Testfor-mációk 2001.)

Valokuvat ovat vuosien 1975 ja 1985 Spartakiadeista, joissa pääjuhla oli kaksipäiväinen. Vuonna 1985 pääjuhlassa esiintyi kahden päivän aikana yli 170 000 voimistelijaa täydelle katsomolle, eli yli 200 000 katsojalle (Československá 1985, s. 188). Spartakiadien jälkeen stadionin nimi muuttui Strahovin stadioniksi.

Tähden yläpuolella, voimistelijoiden pääsisääkäynnin kohdalla, lukee “za mír, za socialismus” (suomeksi: rauhalle, sosialismille). Stadionin yhteyteen rakennettiin asuinkerrostaloja, joissa majoitettiin voimistelijointa festivaalien ajan. Nykyään ne ovat opiskelija-asuntoja, joista osa toimii kesäisin myös hostellina. (Československá 1976.)

Sekä Spartakiad että Sokol Slet olivat pakollisia tapahtumia armeijan sotilaille. Heidän esityksensä valkoisissa shortseissa oli yleensä tapahtuman odotetuin ohjelmanumero. (Československá 1985.)

Spartakiad-tapahtumien näyttävät ja massiiviset muodostelmat symboloivat voimaa, järjestystä ja kansan yhteenkuuluvuutta (Československá 1985).

3.2.4 Toiminnot Spartakiadien jälkeen

Spartakiadien päätyttyä Sokol palasi jälleen ja kahdestoista Sokol Slet järjestettiin Strahovin stadionilla vuonna 1994. Osallistujia ei kuitenkaan ollut enää kovin paljon aikaisempiin vuosiin verrattuna, joten seuraavat tapahtumat vuosina 2000 ja 2006 päätettiin järjestää pienemmällä, Strahovin stadionin vieressä sijaitsevalla, Evžena Rošického -stadionilla. Sokolin 150-vuotisjuhlaa vietettiin vuonna 2012 vuorostaan Synot Tip Arenalla. Yhdistyksen toiminta siis jatkuu edelleen ja festivaalit on tarkoitus järjestää kuuden vuoden välein. (Gajdoš et al. 2012.) Strahovin stadion on joka tapauksessa todennäköisesti liian suuri areena vähitellen pienenevälle tapahtumalle, joten sille on syytä keksiä muuta käyttöä.

Stadionilla on järjestetty myös suuria konsertteja 1990-luvulta lähtien. Lavalla on nähty muun muassa The Rolling Stones, Guns n' Roses, Aerosmith, Bon Jovi, Pink Floyd ja U2. (Strahov Stadium 2013.) Satunnaiset tapahtumat eivät ole kuitenkaan riittäneet pitämään stadionin ylläpitoa kannattavana.

3.2.5 Alueen kehitys

Prahan kaupunki on kasvanut merkittävästi 1900-luvun aikana. Strahovin alue on ollut alun perin kaupungin ulkopuolella, mutta kaupunki on vähitellen laajentunut ja tällä hetkellä stadion sijaitsee kaupungin keskellä. Stadionin pohjoispuolella kiertää kaupungin muuri, jonka taakse jäävät Malá Stranan kaupunginosa, Petřínin puistoalue sekä Strahovin luostari. Petřínin puistoalue on säilynyt merkittävänä virkistysalueena ja sen näkötorni on yksi kaupungin maamerkeistä.

Stadionin länsipuolelle on rakentunut myös pienempiä stadioneita ja urheilukenttiä. Muut stadionin ympärillä olevat alueet ovat lähinnä asuinalueita. Näistä stadionin kannalta merkittävin on opiskelija-asuntojen muodostama kokonaisuus stadionin ja puistoalueen välissä. Kukkulan eteläpuolella sijaitseva Smíchovin kaupunginosa on ensimmäisiä Prahan keskustan ulkopuolelle rakentuneita asuinalueita. Nykyään se on merkittävä kaupallinen keskus ostoskeskuksineen.

Yksi tärkeimmistä tekijöistä alueen kehittymisen kannalta on ollut sen sijainti korkealla kukkulalla. Liikennejärjestelyt ovat tuoneet omat hankaluutensa alueen jäsennöitymiseen. Muun muassa raitiovaunut tai metrot eivät kulje alueella, joten julkinen liikenne rajoittuu linja-autoihin. Petřínin puiston läpi kulkee vuonna 1891 avattu funikulaari, eli kiskoköysirata, jonka avulla pääsee kukkulan laelle. Kukkulan läpi kulkee kaksi kilometriä pitkä autotunneli, joka valmistui vuonna 1997.

Kartta on vuodelta 1900, jolloin Strahovin stadionia ei ollut vielä rakennettu ja kaupunki oli paljon nykyistä pienempi. Stadionin alue on merkitty karttaan oranssilla. (Prague City Archives 2013.)

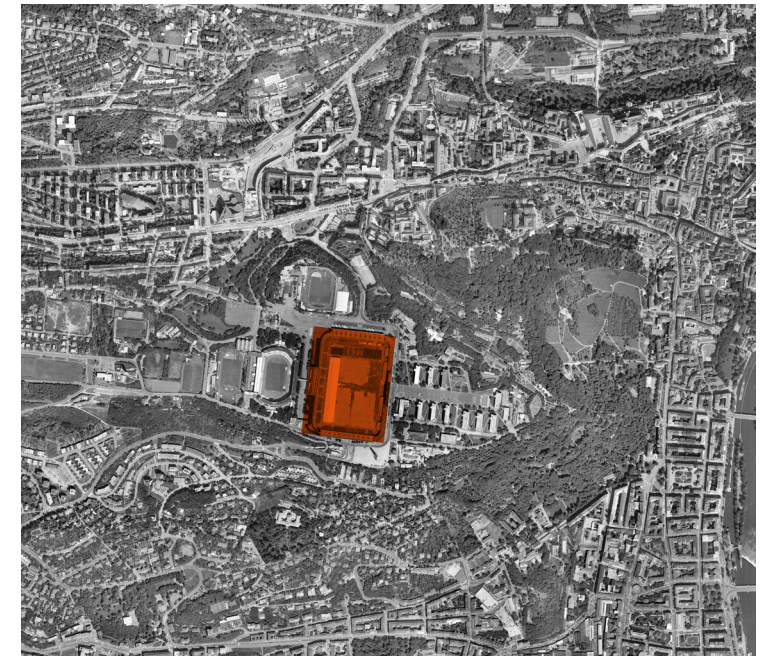

Stadion on merkitty vuoden 1927 karttaan, mutta ei kovin tarkasti. Myös alueen liikennejärjestelyt ovat vasta rakentumassa. (Prague City Archives 2013.)

Sekä Strahovin stadion että sen vieressä oleva Evžena Rošického-stadion näkyvät vuoden 1938 kartassa. Myös pohjoispuolella oleva pienempi urheilukenttä on rakennettu. (City Development Authority Prague 2013.)

Oikealla oleva ilmakuva on vuodelta 1996. Kaupungin asuinalueet ovat levittäytyneet laajalle ja asuinkerrostaloja on rakennettu myös stadionin itäpuolelle. Strahovin alueen ali kulkeva tunneli on rakenteilla. (City Development Authority Prague 2013.)

Uusin ilmakuva alueelta on vuodelta 2012. Muutokset vuoden 1996 tilanteeseen eivät ole kovin merkittäviä. Strahovin tunneli valmistui 1997 ja liikennejärjestelyt muuttuivat hieman sen myötä. (City Development Authority Prague 2013.)

3.2.6 Rakennusvaiheet ja nykytila

Alkuperäinen Masarykin stadion valmistui vuonna 1926 ennen kahdeksatta Sokol-festivaalia. Sen katsomot olivat puurakenteiset, mutta pohjakaava oli pääosin sama kuin nykyäänkin. Stadionin suunnitteli tšekkiläinen arkkitehti Alois Dryák. Vuonna 1932 järjestettiin seuraavat Sokol-festivaalit, joiden pääjuhlaa varten katsomot muutettiin betonirakenteisiksi. Tämän jälkeen stadionia korjattiin ja osittain myös laajennettiin vuosina 1948–1975. (Strahov Stadium 2013.)

Strahovin stadionin rakennushistorian selvittäminen oli melko hankalaa vähäisen saatavilla olevan aineiston vuoksi. Prahan kaupunkikehityksen yksiköstä löytyivät ainoastaan ajantasakuvat vuodelta 1960 sekä rakennuspiirustuksia vuosien 1960–1967 muutossuunnitelmista. Vertaamalla tätä aineistoa stadionin nykytilaan saa kuitenkin melko hyvän käsityksen siitä, mitkä osat ovat säilyneet tähän päivään saakka.

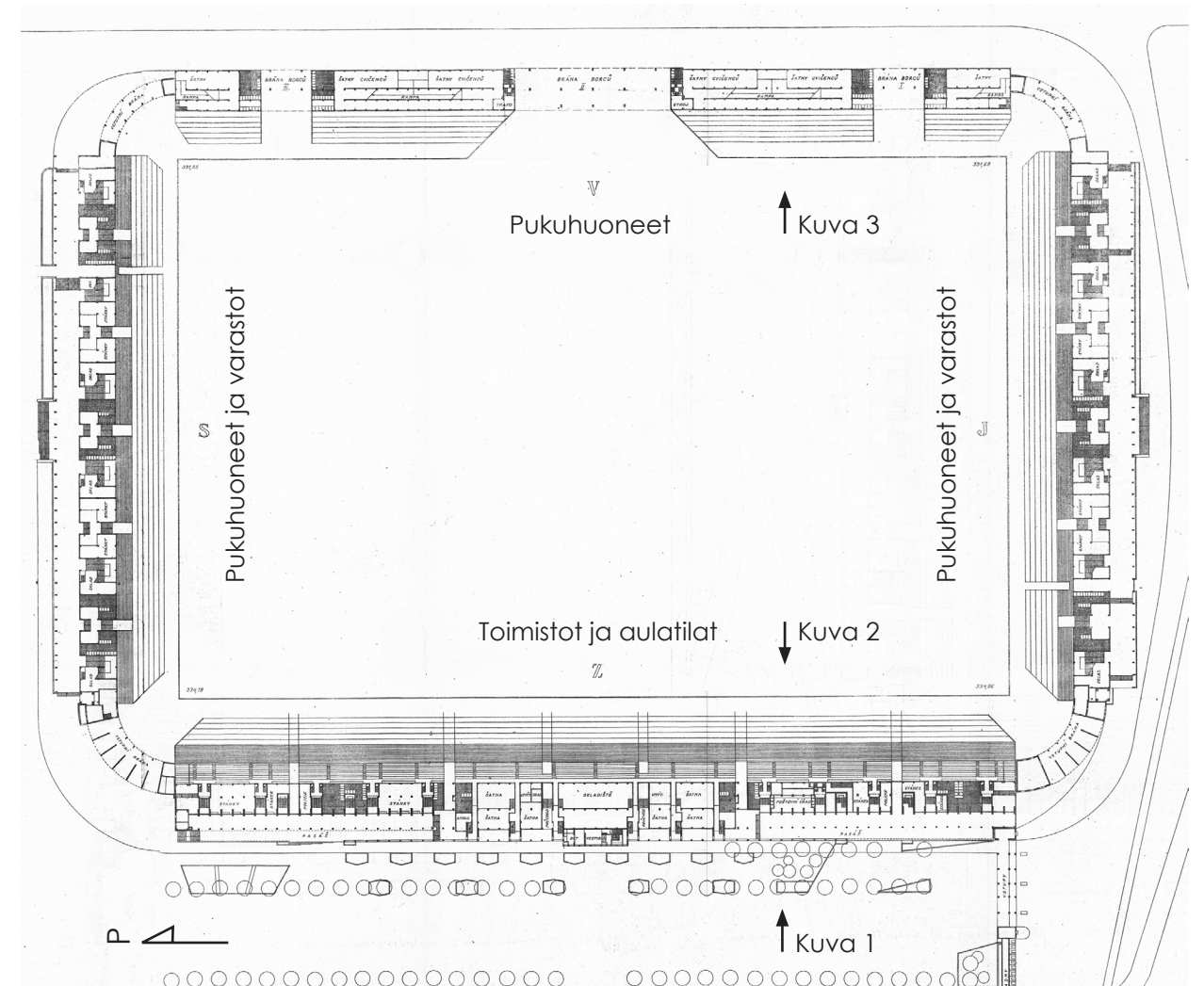
Ajantasakuvat vuodelta 1960 kertovat vain sen hetkisen tilanteen, joten sitä aikaisemmista rakennusvaiheista ei ole tarkkaa tietoa. Alkuperäisten piirustusten puuttuessa ei ole myöskään tietoa siitä, miltä vuonna 1932 valmistuneet betonirakenteiset katsomot ovat näyttäneet. Todennäköistä kuitenkin on, että katsomoita on korotettu ja laajennettu vuoden 1948 Sokol-festivaaleja varten.

Seuraavista kuvista käy ilmi stadionin nykytila sekä sen suhde historiaan. Vuoden 1960 ajantasakuvien perusteella länsipuolen katsomo on alun perin ollut stadionin pääkatsomona. Lounais- ja luoteiskulmissa olevat tornit viittaavat myös siihen, että länsi on ollut yleisön päälähestymissuunta. Pohjapiirroksiin on merkitty pukuhuoneet stadionin itäpuolelle, joka on vastaavasti toiminut esiintyjien sisäänkäyntinä.

Stadionin länsipuoli on nykyään ajantasakuvien mukainen, lukuun ottamatta sen kylkeen rakennettua teräsrakenteista toimistopakettia. Tämän rakentamisajankohdasta ei ole tietoa, eikä minulla ollut kulkulupaa rakennukseen, jossa sijaitsee ilmeisesti Tšekin jalkapalloliiton ja paralympiakomitean tiloja.

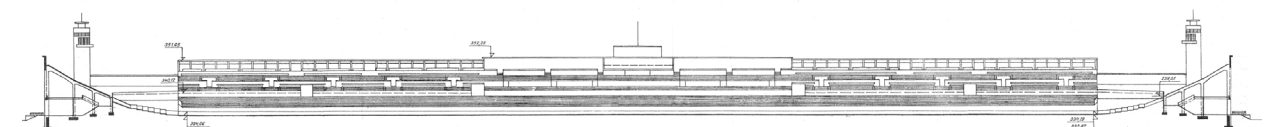
Kuva nykytilanteesta stadionin luoteiskulmalta (Teija Peltoharju 9.11.2013).

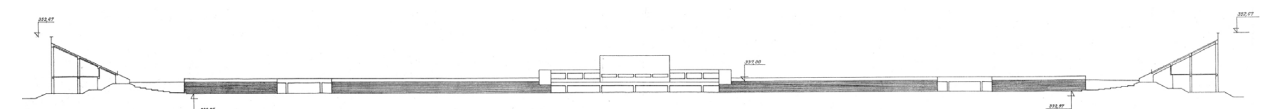
Pohjapiirroksen on numeroitu alla olevat leikkaukset ja julkisivut.
(Kaikki kuvat: City Development Authority Prague 2013.)

Kuva 1: Pääsisäänkäynti ja suurin osa sisätiloista ovat olleet stadionin länsipuolella.

Kuva 2: Stadionin länsipuolella sijaitsivat myös valtiojohdon aitiot.

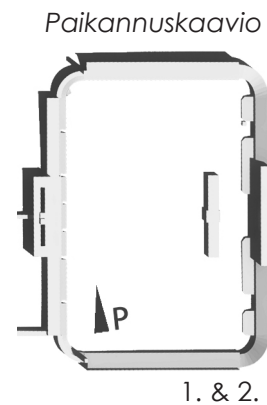

Kuva 3: Itäkatsomo ja sen kulmat ovat olleet alun perin huomattavasti muita katsomoita matalampia.

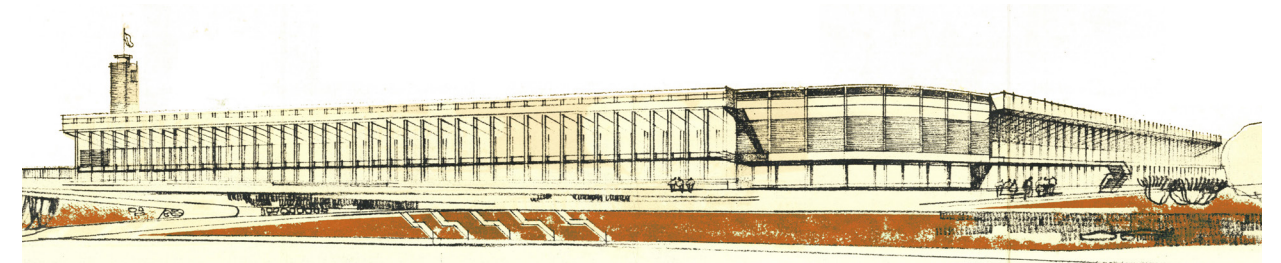

Vuosina 1960 ja 1962 stadionille oli kolme vaihtoehtoista muutossuunnitelmaa. Vanhoihin ajantasakuviin vertaamalla selviää, mitkä osat ovat uusia ja mitä osia on muutettu. Suunnitelmat koskevat lähinnä itäpuolen korottamista sekä yläkatsomoiden kattamismahdollisuuksia.

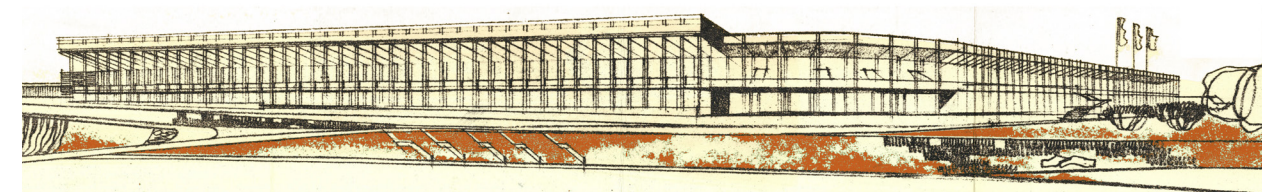
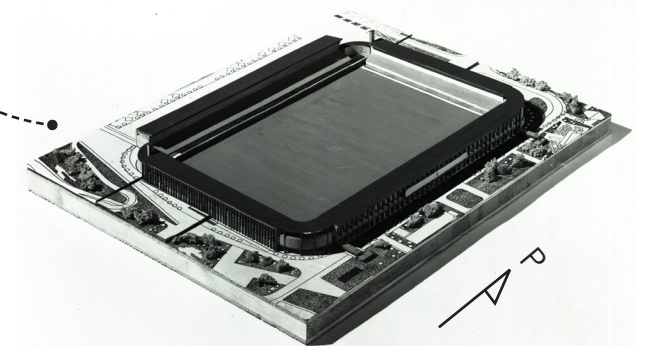
Vaikuttaa siltä, että muutossuunnitelmien toteutus on ollut yhdistelmä kolmesta esitetystä vaihtoehdosta. Vaihtoehto B on lähimpänä nykytilannetta, mutta yläkatsomon katosta ei ole toteutettu niin laajana kuin pienoismallissa on esitetty. Vaihtoehto B:n toteuttaminen sellaisenaan olisi edellyttänyt myös tornien purkamista.

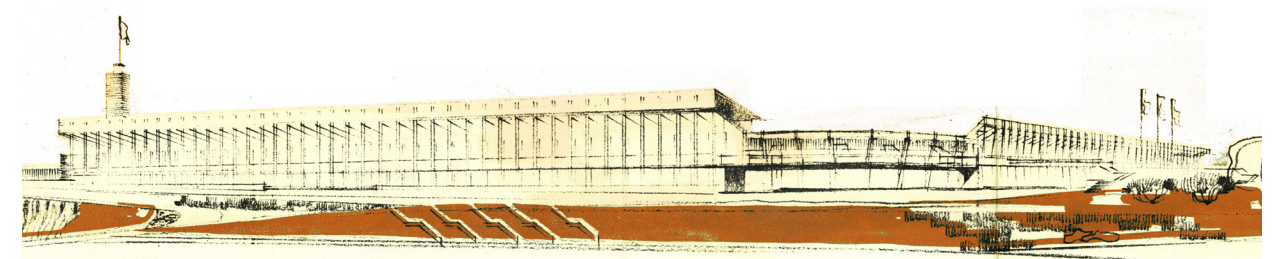
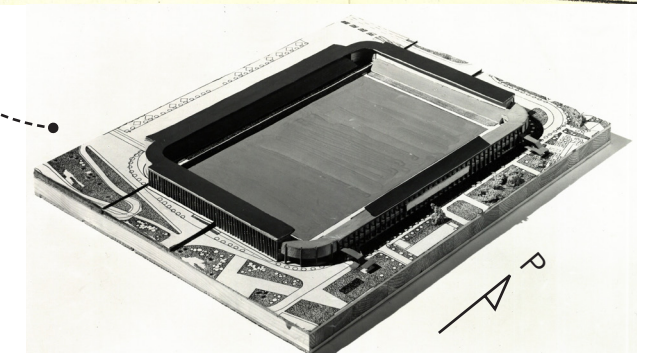
Kuva 1 & Kuva 2: Valokuvat nykytilanteesta ovat stadionin kaakkoiskulmalta, kuten vanhat näkymäkuvatkin (Teija Peltoharju 17.8.2013 ja 9.11.2013).

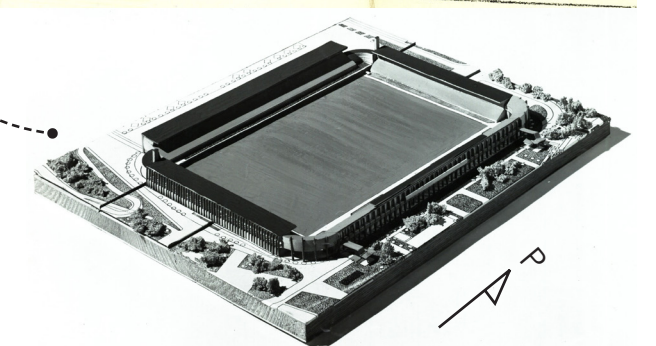
Vuosina 1960 ja 1962 tehtiin kolme vaihtoehtoista suunnitelmaa. Vaihtoehdossa A yläkatsomo on kokonaan katettu. (City Development Authority Prague 2013.)

Vaihtoehdossa B päätykatsomot ovat muita katsomoita korkeammat. Yläkatsomon katos kiertää päädyistä länsikatsomon kautta toiseen päädyn. Kulmissa olevia torneja ei ole esitetty tässä vaihtoehdossa. (City Development Authority Prague 2013.)

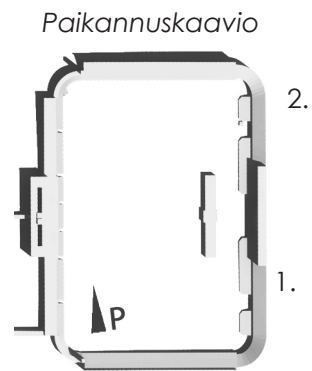

Vaihtoehdossa C päätykatsomot ja sivukatsomot ovat kulmakatsomoita korkeammat. Katettuja osuuksia on vähemmän kuin A- ja B-vaihtoehtoisissa. (City Development Authority Prague 2013.)

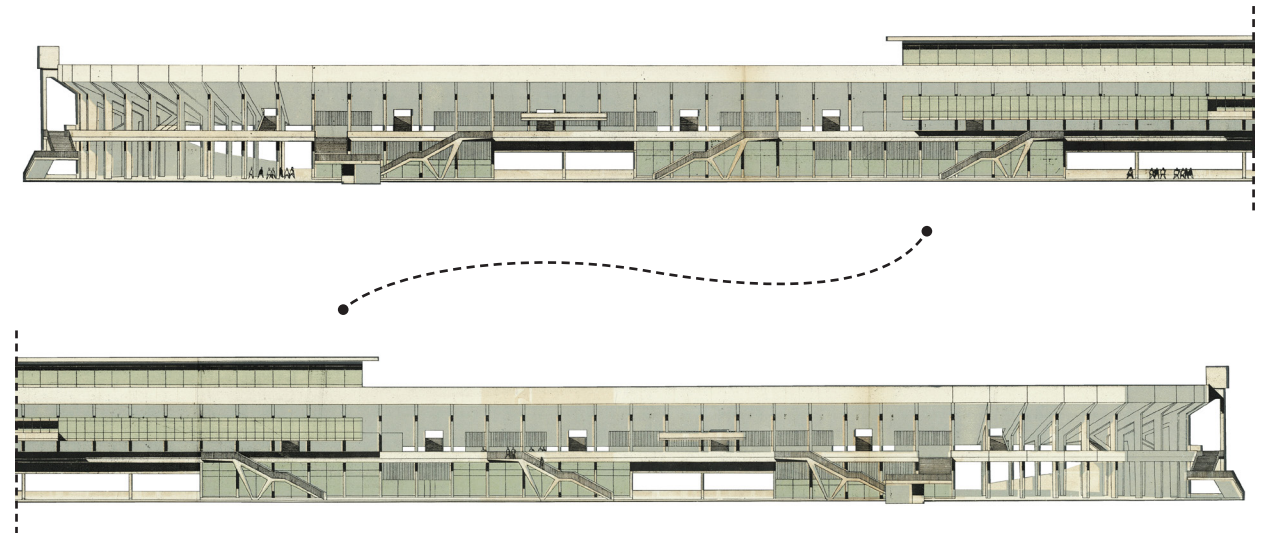
Muutossuunnitelmat vuodelta 1967 koskevat itäkatsomon korottamista. Luultavasti nämä suunnitelmat perustuvat vuosina 1960 ja 1962 esitettyihin vaihtoehtoihin, joita ei näin ollen toteutettu sellaisenaan. Itäkatsomoa korotettiin viimeistään vuoden 1975 Spartakiad-festivaalia varten ja se edustaa kommunistisen aikakauden mahtipontista arkkitehtuuria. Piirustukset vastaavat lähes täysin nykytilannetta, lukuun ottamatta kadun yli ulottuvaa kulkuväylää. Tämän olemassaolosta ei tosin ole jälkeäkään, joten on todennäköistä, ettei sitä koskaan rakennettu.

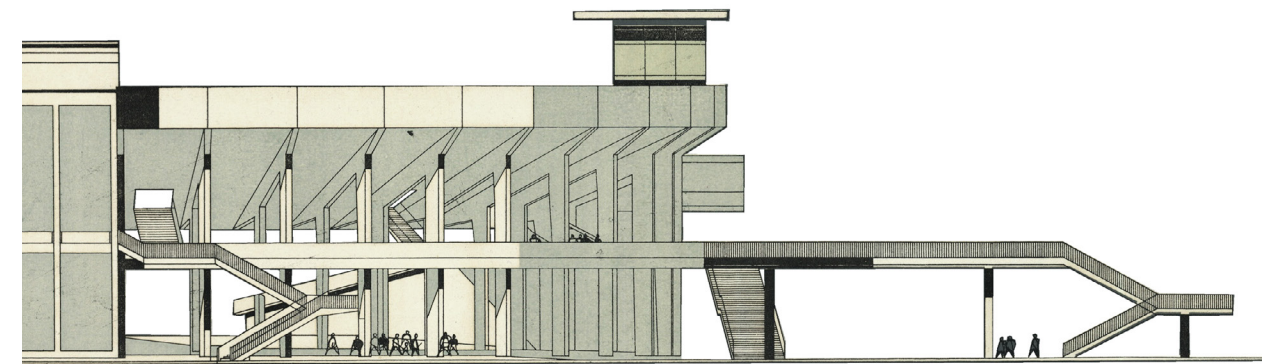
Kuva 1: Stadionin ulkokehällä kiertää käytävä, joka kulkee yläkatsomon kantavien rakenteiden alla. Kehämäiset rakenteet luovat mielenkiintoisia pitkiä näkymiä. (Teija Peltoharju 17.8.2013.)

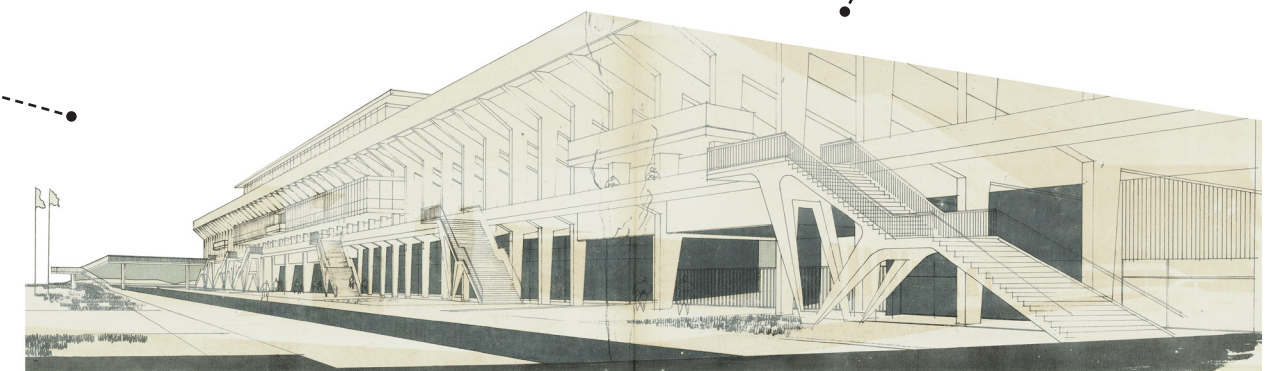
Kuva 2: Itäkatsomon keskellä sijaitseva laatikkomainen umpiosa katkaisee stadionia kiertävän pilaririvistön visuaalisesti (Teija Peltoharju 9.11.2013).

Julkisivu itään (1967). Kuva on jaettu kahteen osaan. (City Development Authority Prague 2013.)

Kaakkoiskulman julkisivu etelään (1967). Yläkatsomoon johtava portaikko jatkuu myös kadun toiselle puolelle. (City Development Authority Prague 2013.)

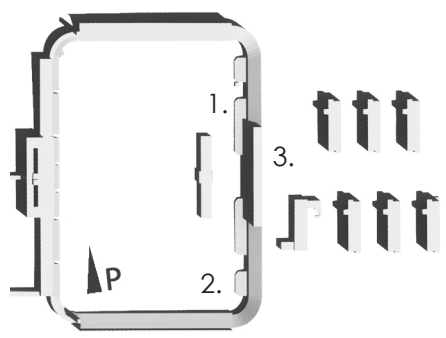

Näkymä itäjulkisivusta kohti kaakkoiskulmaa (1967) (City Development Authority Prague 2013).

Nykyään stadionilla on kahdeksan jalkapallokenttää, jotka ovat AC Sparta Prahan harjoituskenttinä. Kenttien rakentamisen vuoksi päätykatsomoiden loivat alaosat on purettu. Muilta osin katsomot ovat säilyneet vuoden 1967 suunnitelmien mukaisina. Yläkatsomoiden katettuja osuuksia ei koskaan toteutettu aikaisemmin esitettyjen vaihtoehtojen mukaisesti. Päätykatsomot ovat avoimia seisomokatsomoita ja sivukatsomoistakin vain pieni osa on katettu.

Paikannuskaavio

Kuva 1: Stadionille on rakennettu kahdeksan jalkapallokenttää (yllä: Teija Peltoharju 17.8.2013).

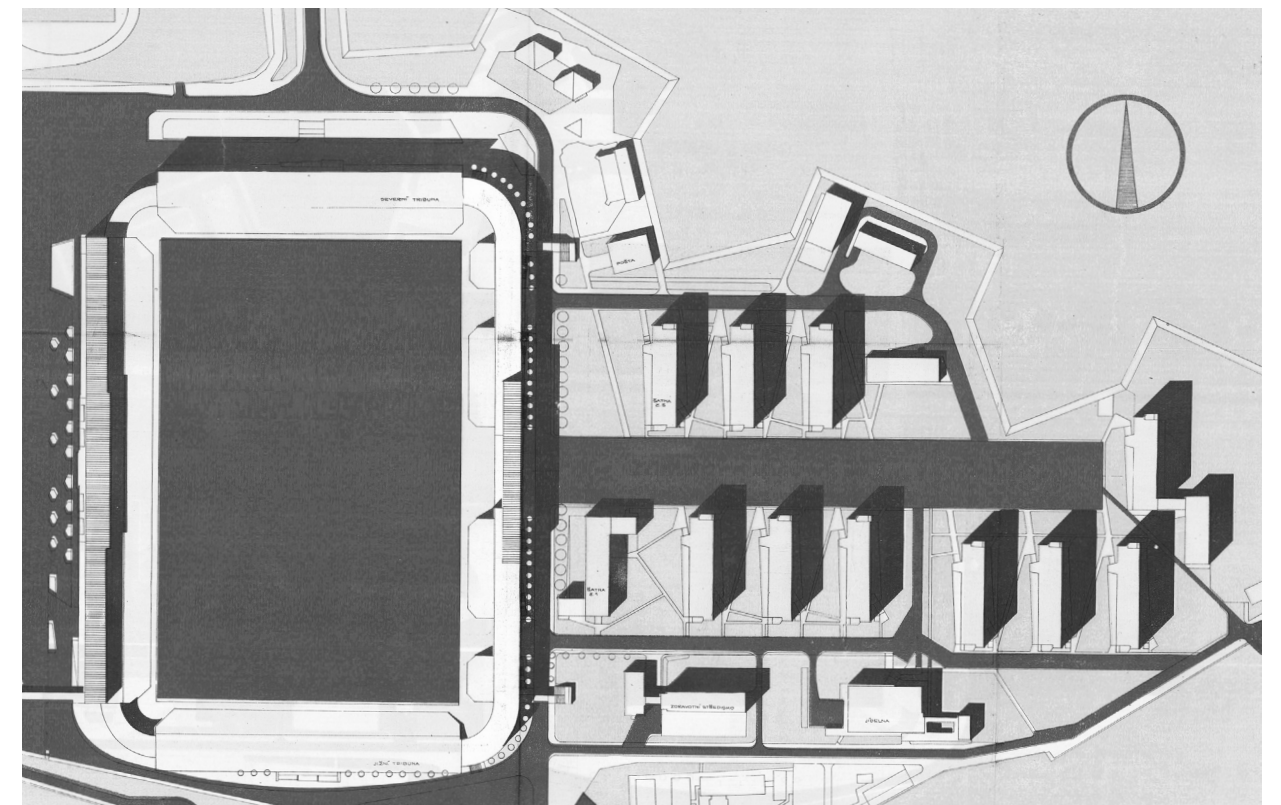
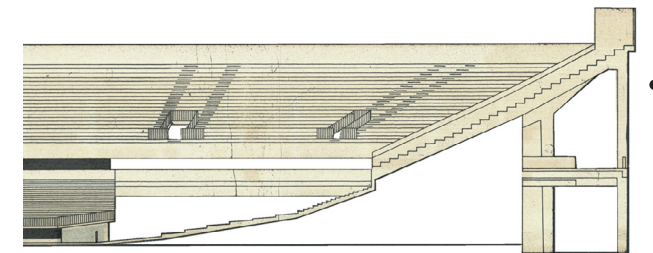
Kuva 2: Katsomot penkkeineen ovat säilyneet vuoden 1967 suunnitelmien mukaisina (vasemmalla: Kalle Linna 17.8.2013).

Kuva 3: Näkymä stadionin yläkatsomon päältä kohti nykyisiä opiskelija-asuntoja. Rakennusten välissä ollut leveä aukiomainen katu on nykyään osittain urheilukenttien peitossa. (Oikealla: Kalle Linna 17.8.2013.)

Itäkatsomo stadionin puolelta (1967). Kuva on jaettu kahteen osaan. (City Development Authority Prague 2013.)

Suurennos yllä olevasta leikkauksesta. Kuvassa leikkautuvia loivia päätykatsomoita ei ole enää. (City Development Authority Prague 2013.)

Vuoden 1967 asemapiirrookseen on merkitty myös stadionin itäpuolella olevat kerrostalot, jotka on todennäköisesti rakennettu tämän jälkeen. Päätykatsomot on merkattu seisomokatsomoiksi, jollaisia ne ovat myös nykyään. (City Development Authority Prague 2013.)

Stadion ja etenkin sen ympäristö on muuttunut myös Spartakiad-tapahtumien jälkeen. Jalkapallokenttien lisäksi stadionille on ilmestynyt AC Sparta Prahan käytössä oleva rakennus, joka vaikuttaa melko uudelta. Rakennuksessa sijaitsevat harjoituskenttien huolto- ja varastotilat sekä uudet pukuhuoneet ja pesutilat. AC Sparta Prahan varsinaiset ottelut pelattiin viereisellä Evžena Rošického -stadionilla, joka jäi käyttämättömäksi, kun ottelut siirrettiin muutama vuosi sitten Letnáan, Generali Arenalle.

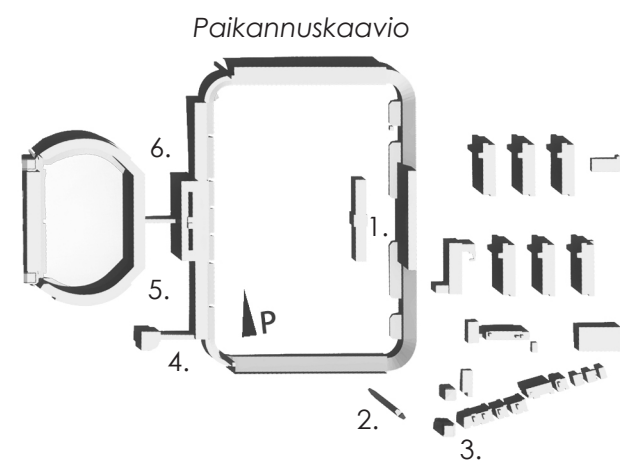
Kuva 1: Kentällä on teräsrakenteisista elementeistä rakennettu parakkimainen uusi huoltorakennus (Teija Peltoharju 17.8.2013).

Kuva 2: Strahovin autotunnelin ilmastointikanava on massiivinen maamerkki, joka näkyy kauas (Teija Peltoharju 17.8.2013).

Kuva 3: Strahovin etelärinteeseen on rakennettu uusia yllisiä asuntoja (Teija Peltoharju 17.8.2013).

Kuva 4: Stadionin yhteydessä oleva Coubertin-hotelli on nykyään tyhjillään (Teija Peltoharju 9.11.2013).

Kuva 5: Evžena Rošického -stadion on ollut käyttämättömänä jo pitkään ja alue on aidattu (Teija Peltoharju 9.11.2013)

Kuva 6: Länsikatsomon jatkeena olevat uudet toimistotilat on rakennettu todennäköisesti 1980- tai 1990-luvulla (Teija Peltoharju 9.11.2013).

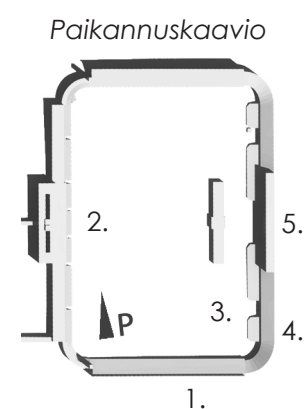
3.2.7 Rakennusten kunto

Stadionin kenttä on AC Sparta Prahan käytössä, mutta stadionin katsomot ja sisätilat ovat olleet pitkään pääosin käyttämättöminä. Tästä syystä ne ovat päässeet huonoon kuntoon. Kasvillisuus valtaa alaa ja rakenteissa on myös kosteusvaurioita. Suuri osa tiloista on myös suljettu turvallisuussyistä.

Entisistä myymälä-, toimisto- ja pukutiloista löytyy tällä hetkellä muun muassa urheiluopiston tiloja sekä squash-keskus. Tilojen käyttöaste on kuitenkin erittäin vähäinen verrattuna stadionin laajuuteen. Yläkatsomot toimivat ilmeisesti myös kodittomien suojana.

Kuva 1: Päätykatsomoiden alla olevat tilat on suljettu verkkoaidalla. Yläkatsomon kantavat rakenteet ovat huonossa kunnossa (Teija Peltoharju 17.8.2013).

Kuva 2: Länsikatsomon katos on kärsinyt kosteusvaurioista (Teija Peltoharju 17.8.2013).

Kuva 3: Stadionin vehreys leviää jalkapallokentältä katsomoihin (Teija Peltoharju 17.8.2013).

Kuva 5: Itäkatsomon keskellä olevan laatikon parvekkeella kasvaa pieniä puita (Teija Peltoharju 9.11.2013).

Kuva 4: Luonto puskee myös yläkatsomon käytävän lattialaattojen läpi (Teija Peltoharju 17.8.2013).

Kuva 1: Seinät ja pilarit ovat täynnä graffiteja. Osa käytävästä on laitettu umpeen lastulevyseinillä. (Teija Peltoharju 17.8.2013.)

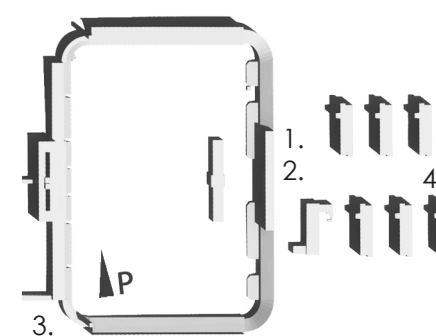

Kuva 3: Länsikatsomon päädyissä olevat lasiruudut ovat osittain rikkoutuneet (Teija Peltoharju 9.11.2013).

Kuva 2: Käytävän lasitiiliseinän takana ovat muun muassa täysin tuhoutuneet wc-tilat (Kalle Linna 17.8.2013).

Paikannuskaavio

Kuva 4: Stadionin itäpuolella olevien opiskelija-asuntoloiden kunnostaminen on aloitettu (Teija Peltoharju 17.8.2013).

3.2.8 Tulevaisuuden suunnitelmia

Keskustelu stadionin tulevaisuudesta alkoi heti Spartakiad-tapahtumien päätyttyä. Keskustelu on myös jatkunut erittäin vaiherikkaana tähän päivään saakka. Suurin osa stadionin muutosehdotuksista on ollut osa laajempaa koko alueen kehityssuunnitelmaa.

Tšekki osallistui ensimmäistä kertaa itsenäistymisen jälkeen jalkapallon EM-kilpailuihin vuonna 1996 ja sai hopeaa. Jalkapallohuumen siivellä Strahovin stadionille suunniteltiin suurta urheilukeskusta, jossa voitaisiin järjestää myös EM-kilpailuiden kaltaisia tapahtumia. Stadionin sisään olisi rakennettu uusi 51 000 katsojan areena ja olemassa oleviin tiloihin olisi sijoitettu toimistoja, liiketilaa ja muita tukitoimintoja. Vanhan ja uuden väliin olisi jäänyt puistoalue. (Friedrich 1998.) Suunnitelmaa ei kuitenkaan koskaan toteutettu.

Haaveet urheilu- ja vapaa-aikakeskuksesta heräsivät jälleen vuonna 2003 Tšekin läpäistessä jalkapallon EM-karsinnat. Suunnitelmien mukaan molemmat vanhat stadionit olisi purettu. Tilalle olisi rakennettu 52 000 katsojan stadion sekä kauppakeskus ravintoloihin ja hotelleihin. (Satter 2003.) Kyseiset suunnitelmat voitiin unohtaa, sillä Strahovin stadion oli listattu kulttuurihistoriallisena monumenttina suojelukohteeksi maaliskuussa 2003 (MonumNet 2003).

Vuonna 2008 alueen kaavamuutosta koskien järjestettiin arkkitehtuurikilpailu, johon osallistui 23 ehdotusta. Ehdotukset olivat hyvin erilaisia ja osassa oli otettu huomioon myös Prahan mahdollisuus toimia olympialaisten isäntäkaupunkina. (Masarykův stadion 2008.) Prahan kaupunki haki tuloksetta vuoden 2016 kesäolympialaisten isännyyttä (Strahov Stadium 2013). Ohessa on esitelty osa kilpailuun osallistuneista suunnitelmista, joiden kuvaukset ovat kuvateksteissä.

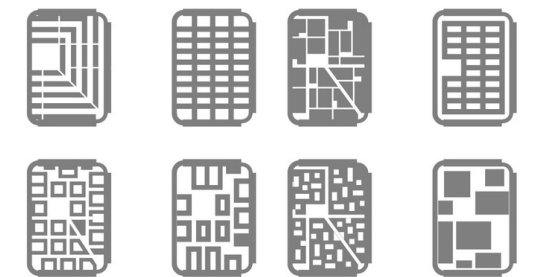
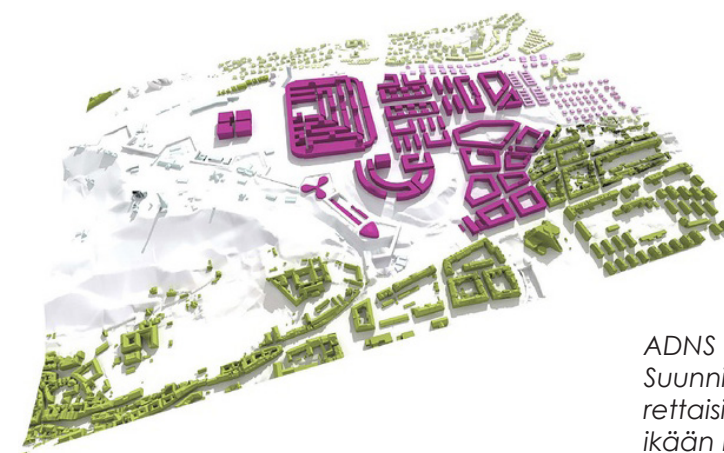
Kilpailun avulla haettiin vain ideoita kaavoitukseen, joten suunnitelmia ei ollut tarkoituskaan toteuttaa sellaisenaan. Strahovin stadionin tulevaisuus on siis edelleen avoin. Huolimatta suojelukohteen arvosta vaikuttaa siltä, että kaikki tahot vain odottavat rakennuksen rapistumista.

Atelier M1 arhitektin ehdotus sai kunniamaininnan. Strahovin stadion säilyisi uuden asuinalueen kaupallisena ja toiminnallisena tapahtumakeskuseksi, jonka keskellä olisi puisto virkistysalueineen. (Urban competition Strahov 2008.)

Yksi voittaneista ehdotuksista on m4-arkkitehtien suunnittelema "Strahovský kilometr". Suunnitelman mukaan molemmat stadionit purettaisiin ja tilalle nousisi yllellinen asuinalue ja vapaa-ajan toimintoja. Asuinalue on jaettu erilaisiin kortteleihin sadan metrin välein kilometrin matkalle, mistä suunnitelman nimi on myös peräisin. (Yllä ja oikealla: Strahovský kilometr 2009.)

ADNS Productionin ehdotus oli yksi voittaneista. Suunnitelman mukaan Rošickéhon stadion purettaisiin ja Strahovin stadionin sisään tehtäisiin ikään kuin muurein ympäröity kaupunki, jonka massoittelua oli ideoitu eri vaihtoehtojen avulla. (Strahov 2008.)

Yhden olympialaisiin tähtävistä voittajaehdotuksista on suunnitellut Sportovní projekty. Strahovin stadion toimisi olympiastadionina, minkä jälkeen se muutettaisiin urheilu- ja vapaa-aikakeskukseksi. Rošickéhon stadionin tilalle rakennettaisiin uusi monitoimiareena. (Masarykův stadion 2008.)

3.3 KILPAILUEHDOTUS

3.3.1 Analyysi, lähtökohdat ja tavoitteet

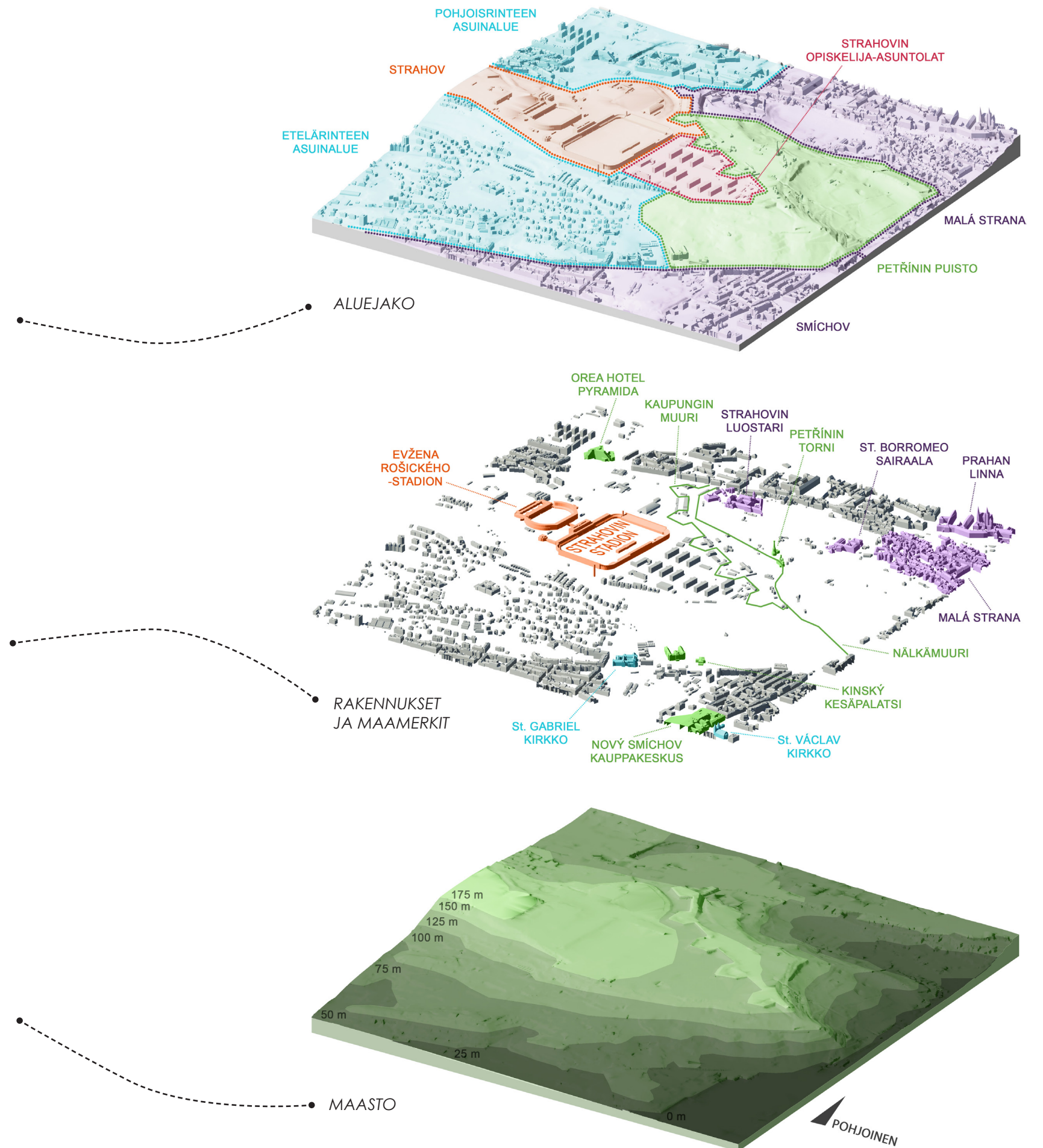
Strahovin stadion sijaitsee erittäin monimuotoisessa ympäristössä. Alueiden erilaiset luonteenpiirteet ja toiminnot luovat mielenkiintoisen lähtökohdan suunnittelulle. Alueen analyysi on jaettu viiteen eri kategoriaan, joita ovat aluejako, rakennukset ja maamerkit, maasto, liikenne sekä kasvillisuus.

Analyysin pohjana oleva alue on jaettu karkeasti toiminnoiltaan eriluonteisiin osiin. Strahovin alueen toiminnot painottuvat selkeästi urheiluun ja liikuntaan. Sen lähiympäristössä on pääosin asuntoja sekä niitä palvelevia muita toimintoja. Strahovin itäpuolella sijaitsevat opiskelija-asuntolat ja etelä- ja pohjoispuolella ovat rinteille sijoittuvat laajat asuinalueet. Itärinne on Petřínin puistoaluetta, jonka alla avautuvat historiallisesti merkittävät kaupunginosat. Malá Strana on osa Vanhaa kaupunkia ja Smíchov toimii nykyisin sekä historiallisena että kaupallisena keskuksena.

Alue jakautuu myös rakeisuudeltaan erilaisiin osiin. Malá Strana on Vanhan kaupungin tavoin tiiviisti rakennettu sokkelo, jonka yläpuolella kohoaa Prahan linna. Smíchovin kaupunginosa on ruutukaavamaaisempi ja rakennukset on hieman korkeampia ja uudempia kuin Malá Stranassa. Etelä- ja pohjoisrinteiden asuinalueet erottuvat rakeisuudeltaan selvästi toisistaan. Pohjoispuolella on korkeita kerrostaloja, kun taas eteläpuolella on pääosin omakotitaloja tai muita pientaloja. Itäpuolen opiskelija-asunnot ovat tyypillinen esimerkki säntillisissä riveissä seisovista 1970-luvun kerrostaloista.

Suurin osa historiallisesti merkittävistä rakennuksista ja muista maamerkeistä sijaitsee stadionin itäpuolella. Suosituimmat turistikohteet ovat Malá Stranan alue linnoineen sekä Strahovin luostari. Petřínin näkötorni ja sen vierellä kiemurtelevat muurit tuovat kuitenkin turisteja myös kukkulan laelle etenkin kesäisin. Strahovin stadion on herättänyt myös turistien mielenkiinnon, mutta sitä ei juurikaan mainosteta nähtävyytenä. Kaupungin muuri ja opiskelija-asuntolat ovat Strahovin stadionin ja keskustan nähtävyyksien välillä sekä henkinen että fyysinen este, vaikka kulkuyhteys näiden välillä onkin olemassa.

Strahov sijaitsee Petřínin kukkulalla, joka kohoaa yli 150 metrin korkeuteen. Etelärinne on itärinnettä loivempi, minkä vuoksi se on ollut luonnollinen sijainti pientaloalueelle. Pohjoisrinne on vastaavasti lähes tasainen. Maastonmuodoista voi erottaa myös kaupungin muurin sekä Malá Stranan laakson ja sen yläpuolella olevan linnan alueen. Korkeuserot ovat yksi Prahan kaupungin mielenkiintoisimmista piirteistä, sillä ne tarjoavat hienoja näkymiä kohti ympäröivää kaupunkia.

Joukkoliikenne on Prahassa erittäin toimiva ja halpa tapa matkustaa. Vaikka keskusta onkin kompakti ja suurin osa turisteista kulkee nähtävyyksien välillä jalkaisin, on joukkoliikenteen käyttöaste korkea myös turistien osalta. Erityisesti Petřínin kukkulalle nouseva funikulaari, eli kiskoköysirata, on pääosin turistien käytössä ja nähtävyys jo sellaisenaan. Strahovin stadionin pohjoispuolella kulkee myös raitiovaunuja, mutta tärkein yhteys keskustaan on etelärinteen kautta kulkeva linja-autoreitti.

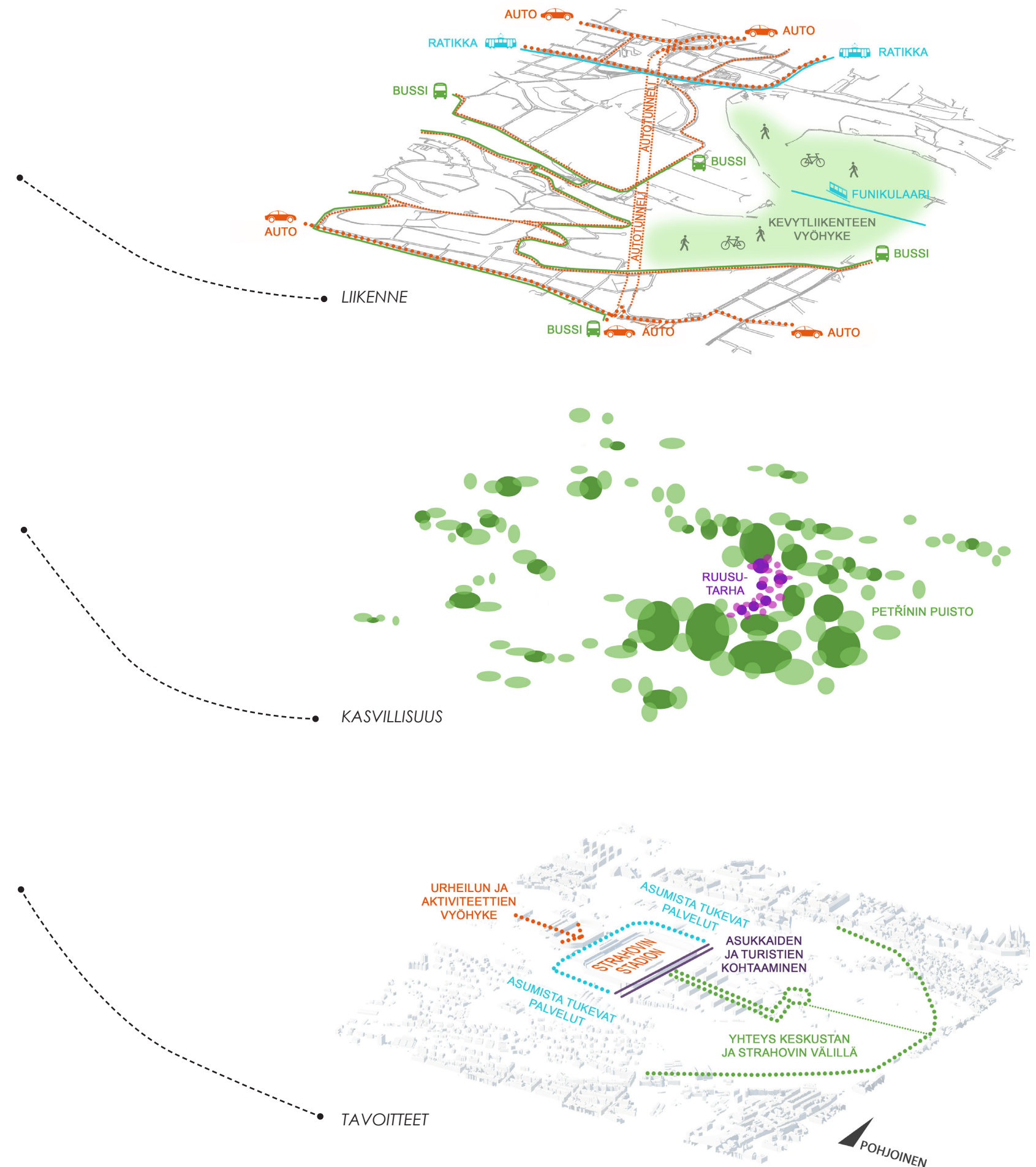
Strahovin stadion on tarvittaessa saavutettavissa myös henkilöautolla. Kauttakulkuliikennettä ei ole oikeastaan lainkaan, koska kukkulan ali on rakennettu etelä-pohjoissuuntainen autotunneli. Autoliikenne stadionin läheisyydessä on siis erittäin vähäistä. Kevytliikenne painottuu puistoalueelle, joskin stadionille kulkeminen puiston kautta vaatii jo hieman kuntoa ja sinnikkyyttä korkeuseron vuoksi. Kaupungin korkeuserojen ongelmat tulevat selkeimmin esiin nimenomaan liikenteen suunnittelussa.

Prahan kaupunkisuunnittelussa on panostettu viheralueiden ja puistojen huomioimiseen ja ne ovat olleet aina merkittävä osa kaupunkirakennetta. Suurin yhtenäinen puistoalue keskustan läheisyydessä on Strahovin vieressä sijaitseva Petřín. Puiston yhteydessä on myös ruusutarha, joka rajoittuu Vanhan kaupungin muuriin. Muut lähistöllä olevat puistot ovat pienempiä yksittäisiä viheralueita, kuten Prahan linnan kupeessa sijaitseva kuninkaallinen puutarha.

Analyysin pohjalta tehty tavoitesuunnitelma havainnollistaa alueen kehittymismahdollisuudet sekä ongelmakohtien ratkaisuvaihtoehdot. Ensisijainen tavoite suunnitelmalle on jatkaa puistoaluetta stadionille, jotta se olisi selkeämmin osa keskustan toimintoja. Pelkkä puiston jatkaminen ei vielä tuo Strahoviin riittävästi kävijöitä, joten myös puistoa tukevia muita toimintoja täytyy lisätä. Todennäköisesti stadionin länsipuolelle tullaan tulevaisuudessa vielä lisäämään asumista, joten uusien palvelujen tuottaminen alueelle on välttämätöntä.

Toimintojen tulisi olla sekä asukkaita että turisteja houkuttelevia, sillä Strahov on näiden kahden kohderyhmän rajalla. Toisaalta se on asuinalueiden ympäröimä, mutta toisaalta se on myös helposti liitettävissä osaksi sekä kaupallista että kulttuurihistoriallista keskustaa. Tulevaisuudessa Strahovin stadion voisi toimia nimenomaan kaupungin asukkaita ja matkailijoita yhdistävänä tekijänä. Vieressä sijaitsevilla opiskelija-asuntoloissakin asuu pääosin ulkomaalaisia opiskelijoita, mikä osaltaan edistäisi tällaista kehitystä.

Nykyisetkin liikennejärjestelyt toimivat jo sellaisenaan, mutta tulevaisuudessa alueen joukkoliikennettä voitaisiin lisätä etenkin jos länsipuolen asuinalueet vielä laajenevat. Yhteyttä puiston ja stadionin välillä pitäisi kuitenkin vahvistaa, etteivät kaupungin muuri ja opiskelija-asuntolat vaikuta henkisesti liian korkeilta esteiltä. Vaikka sijainti korkealla kukkulalla aiheuttaakin saavutettavuuden kannalta hankaluuksia, näköalat stadionin päältä ovat vaivan arvoiset.

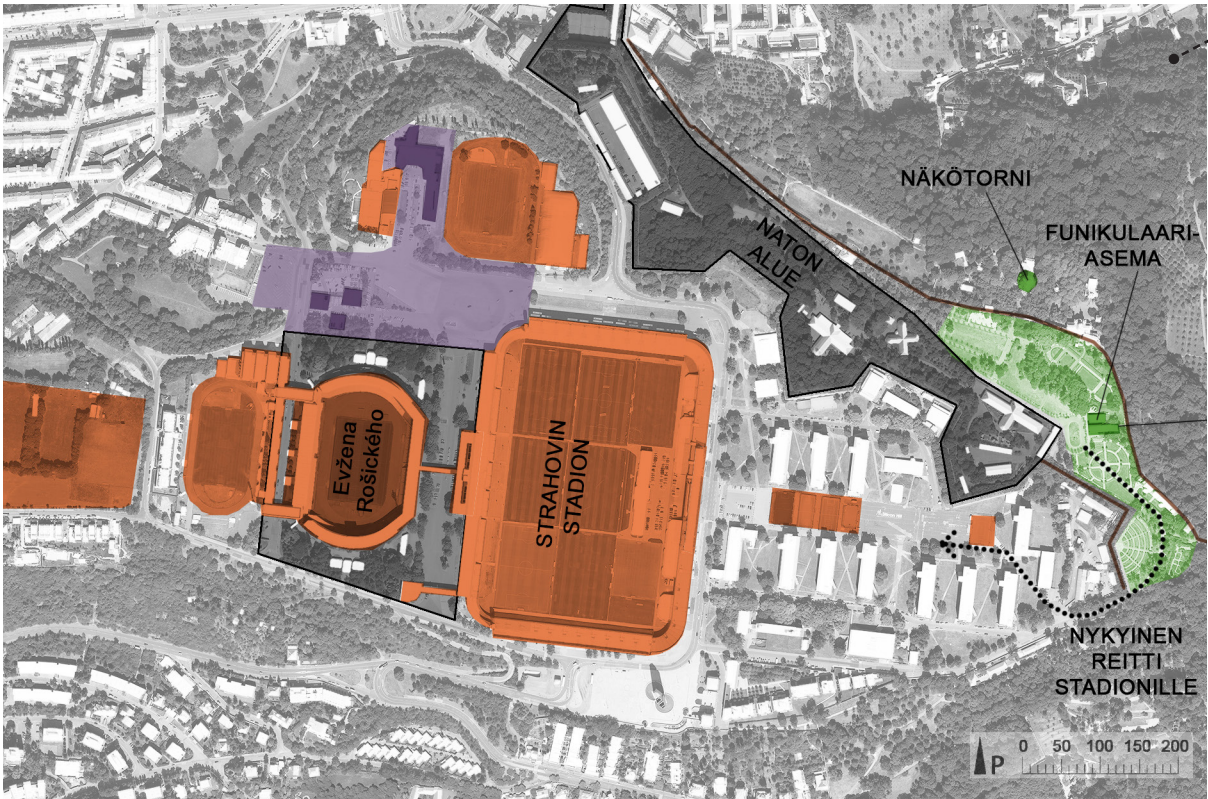
3.3.2 Strahovin aluesuunnitelma

Analyysin perusteella voidaan todeta, että stadionin ongelmien ratkaisemiseen tarvittaisiin muutosta koko Strahovin alueelle. Olemassa olevat urheilukentät ja stadionit ovat joko vähällä käytöllä tai suljettuja. Tämän diplomityön laajuus ei tietenkään riitä ratkaisemaan kaikkia näitä ongelmakohtia, mutta alla olevissa ilmakuvissa on esitetty stadionin lähiympäristön mahdollinen muutossuunta.

Todennäköisesti AC Sparta Prahan toiminta siirretään tulevaisuudessa kokonaan muihin kaupunginosiin nykyään käytössä olevien stadioneiden, Generali Arenan ja Eden Arenan, läheisyyteen. Urheilutoiminnan vähentyessä Strahovin alueella myös Tšekin jalkapalloliitolle ja paralympiakomitealle saatetaan etsiä uusia tiloja. Evžena Rošického -stadionin mahdollisen purkamisen vuoksi en ottanut kantaa stadioneiden väliin jäävän tilan suunnitteluun. Suunnitelmassani on kuitenkin esitetty länsikatsomon toimistokompleksin sekä hotellin purkamista. Myös itäkatsomon yläosa sekä kentällä oleva huoltorakennus puretaan.

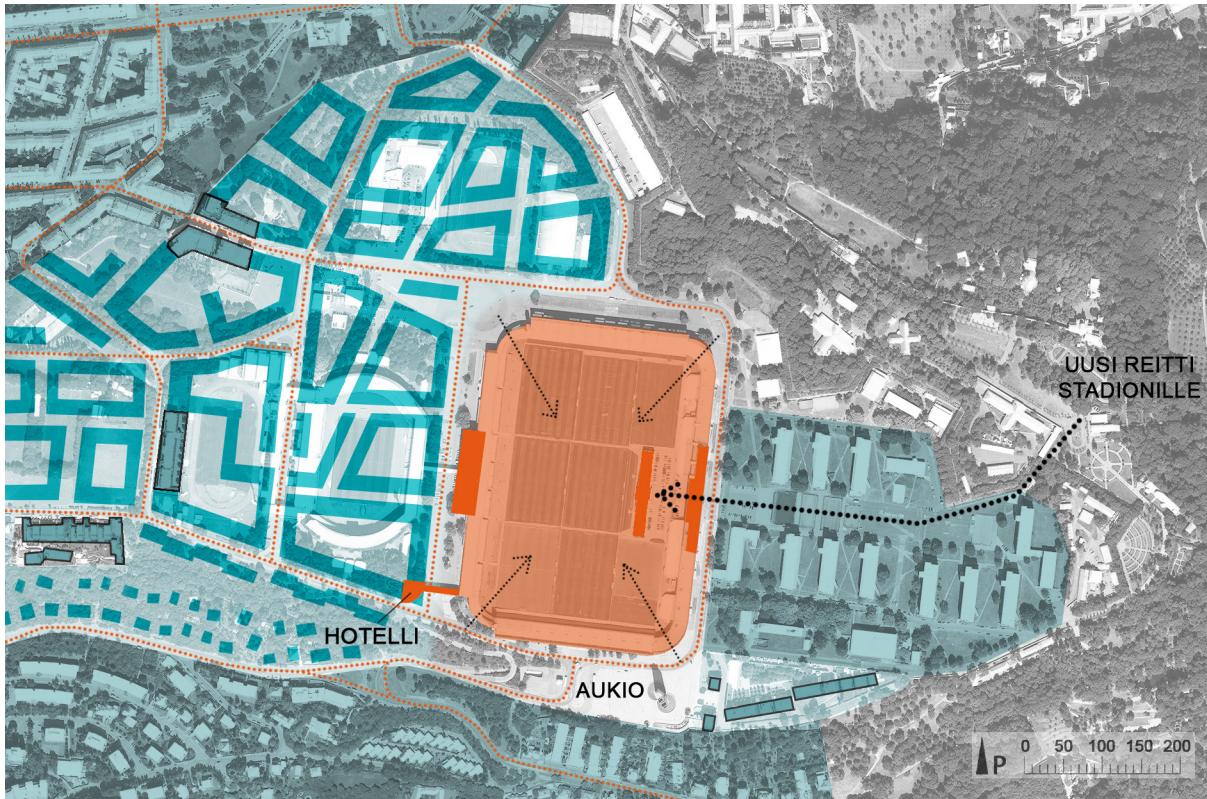
Urheilutoiminta ei välttämättä katoa Strahovista kokonaan, vaan alue tarjoaa hyvät kehittymismahdollisuudet uudelle monipuolisten palvelujen asuinalueelle. Etelä- ja pohjoisrinteiden asuinalueet ovatkin jo laajentuneet muutamilla yksittäisillä pienkerrostaloilla lähemmäs stadioneita. Kehittämisen varaa on etenkin stadionin luoteiskulmalla, jossa on tällä hetkellä vain laaja asfalttikenttä sekä muutama autokauppa tai -korjaamo.

Yhteyttä funikulaariaseman ja Strahovin stadionin välillä tulee parantaa. Alue on väljästi rakennettu, joten opiskelija-asuntoloiden keskellä olevat pienet urheilukentät voidaan tarvittaessa siirtää muualle asuntoloiden läheisyyteen. Tämän jälkeen pääväylä muutetaan puistikkomaiseksi kulkureitiksi stadionille. Uuden yhteyden reittimahdollisuuksia on aika vaikea arvioida, sillä kaupungin muurin varrella on Naton alueita, joiden tulevaisuudesta en tiedä. Olen kuitenkin suunnitelmassani olettanut, että päälähestymissuunta stadionille on itäkatsomon puolelta. Muita kulkureittejä järjestetään kulmakatsomoiden alitse, muun muassa kaakkoiskulman aukiolta.

NYKYTILA

Stadionit ja muut urheilupaikat	Jäsentymätön asfalttikenttä
Puutarha ja ruusutarha	Autokaupat ja -korjaamot
Funikulaari ja näkötorni	Osittain suljetut alueet

TULEVAISUUS

Olemassa olevat asuinalueet	Purettavat rakennusosat
Asuinalueiden laajentuminen	Muuttuvat rakennusosat
Nykyiset asuinrakennukset laajentumisalueella	Uudet kulkureitit

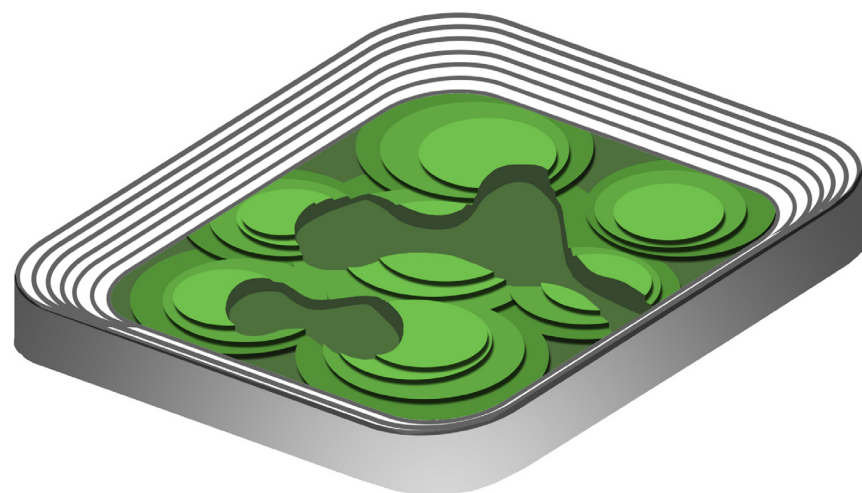

3.3.3 Idealuonnokset

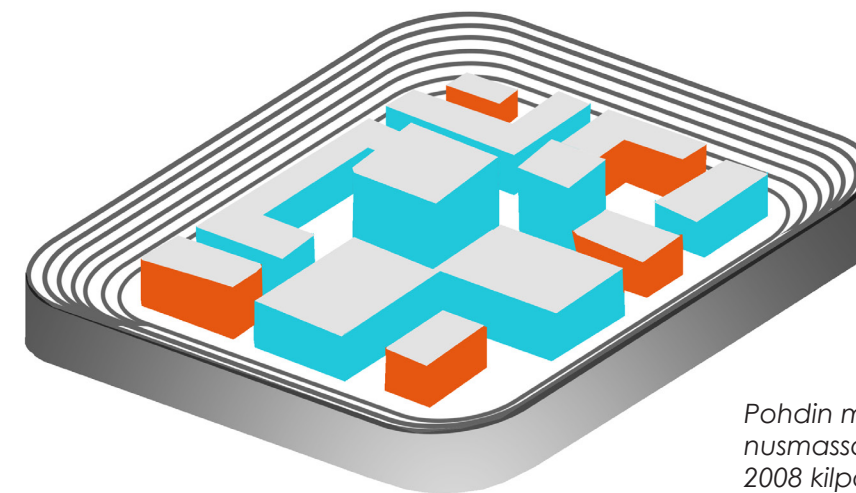
Analyysien ja aluesuunnitelman pohjalta asetetut tavoitteet voitaisiin saavuttaa monellakin eri tavalla. Luonnosteluvaiheessa kävin läpi erilaisia vaihtoehtoja toimintojen sijoittelun ja massoitte-
lun osalta. Lopulta luontevin ratkaisu löytyi melko nopeasti. Seuraavien luonnosten avulla olen esittänyt eri vaihtoehdot ja perustellut joko niiden ottamiseen mukaan suunnitelmaan tai niiden pois jättämiseen.

Stadionit ja katsomot tarjoavat sellaisenaan myös mielenkiintoisia tilakemuksia. Katsomoiden kalteva pinta kääntää huomion stadionin keskusta-
an, kun vastaavasti katsomoiden alle jäävät tilat avautuvat voimakkaasti stadionin ulkopuolelle. Kaltevuus tuo myös luonnollisen suojan katsomon alapuolisille tiloille. Nämä tekijät ovat vaikuttaneet osaltaan lopullisen suunnitelman muotoutumiseen.

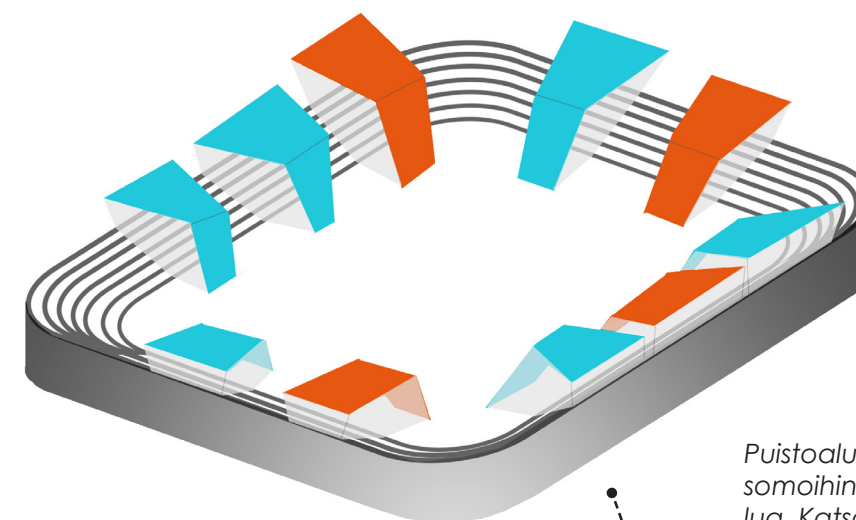
Vuonna 2008 Strahovin alueesta järjestetyssä kilpailussa (s. 59–60) oli paljon ideoita uudisrakentamiselle, mutta suurin osa ehdotuksista ei osoittanut varsinaisille stadionin katsomoille uusiokäyttöä. Pohdin kuitenkin myös näiden ehdotusten hyviä ja huonoja puolia sekä mahdollisia omaan suunnitelmaani sovellettavia ratkaisuja.

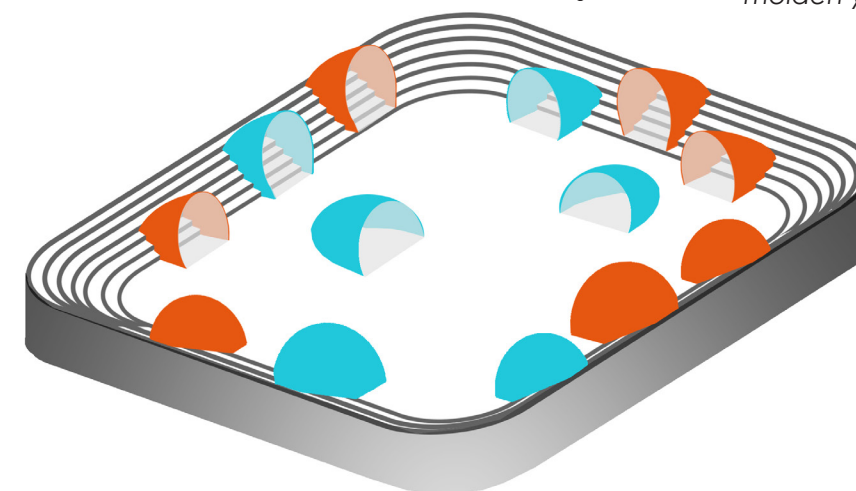
Halusin kehittää stadionin kentästä mielenkiintoisen ja vaihtelevan puistoalueen. Luonnoksessa olevien voimakkaiden muotojen yhdistäminen sisätilamassoihin vaikutti kuitenkin siltä, että lopputuloksesta tulisi liian sekava. Mielestäni kentällä olevien kulkuväylien pitäminen selkeinä ja avoimina on myös tärkeää.

Pohdin myös kentän täyttämistä rakennusmassoilla, kuten monissa vuoden 2008 kilpailuehdotuksissa. Tämä ei tuntunut oikealta ratkaisulta, sillä nykyinen huoltorakennus kentän laidalla pilasi jo vaikutelman stadionin laajuudesta.

*Puistoalueeseen voitaisiin yhdistää katsomoihin keskitettyä väljää massoitte-
lua. Katsomon kaltevuuden vuoksi tilat ja toiminnot kääntyvät voimakkaasti kohti stadionin keskustaa, minkä vuoksi yläpuolella oleva idea massoitte-
lusta kääntyy mielestäni väärään suuntaan. Päädyin lopulta näiden vaihtoehtojen yhdistelmään, jossa pääosa toiminnoista avautuu kohti keskustaa, mutta osa massoista kurottautuu myös katsomoiden yli kohti lähestymissuuntaa.*

3.3.4 Ideat esimerkkikohteista

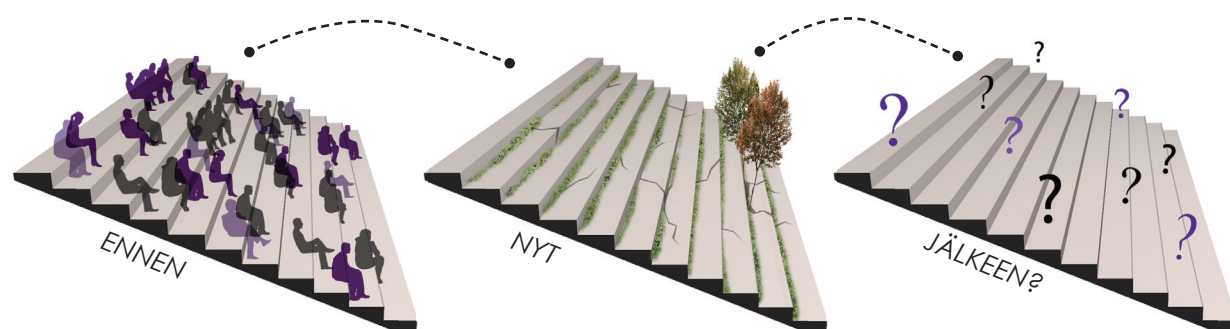
Aiemmin esitellyissä esimerkkikohteissa on ollut lähtökohtaisesti positiivinen suhtautuminen olemassa olevaan rakennuskantaan. Historiaa ei ole yritetty peittää eikä kopioida, vaan sen parhaat puolet on tuotu esiin uudella tavalla. Uusiojaluksen ideana on tehdä radikaaleja, mutta hallittuja ja harkittuja muutoksia, joiden avulla uusi ympäristö herättää ajatuksia ja keskustelua välinpitämättömyyden sijaan. Monet toteutuneet kohteet saattavat siis aiheuttaa sekä positiivisia että negatiivisia tunteita. Mielestäni lopputulos on kuitenkin sitä mielenkiintoisempi, mitä enemmän uudet toiminnot ja uusi arkkitehtuuri poikkeavat vanhasta.

Esimerkkikohteita yhdistää myös ennakkoluuloton lähestymistapa ja valmiiden toimintatapojen rikkominen. Tosin stadionin muuttamiseen ei ole valmiita toimintatapoja oikeastaan ollenkaan, sillä tätä työtä tehdessä en löytänyt yhtäkään vastaavaa esimerkkiä. Juuri se tekikin suunnittelusta mielenkiintoista ja ajattelin Strahvoin stadionin soveltuvan hyvin tämän suunnittelukilpailun kohteeksi.

Kaikkia esimerkkikohteissa olleita suunnitteluratkaisuja ei voi sellaisenaan hyödyntää katsomorakenteiden uusiojaluksessa, mutta sain niistä kuitenkin paljon vaikutteita oman suunnitelmani ideointiin. Vanhasta elokuvateatterista muokattu Bastard-myymäla ja showroom (s. 23–24) on selkeä esimerkki porrastetun katsomorakenteen hyödyntämisestä. Tästä esimerkistä sain myös idean ottaa skeittiparkin mukaan suunnitelmaan.

Wiener Gasometer (s. 10–12) on esimerkki suljetun rakenteen sisään kätetystä maailmasta. Tämä mielikuva toistuu myös stadioneissa. Kenttää kiertävät katsomot toimivat omalla tavallaan muurimaisena tunnelmaa jakavana rakenteena. Sama ilmiö on toteutettu mielenkiintoisesti myös The Yard -teatterissa (s. 22), jonka katsomo toimii rajaavana rakenteena teatterin ja kahvilan välillä.

Village Underground -studiot (s. 21) herättivät ajatuksia siitä, miten ideoita arkkitehtuurin uusiojalukseseen voidaan hakea myös arkkitehtuurin ulkopuolelta. Junavaunujen muuttaminen paikoillaan pysyviksi sisätilarakenteiksi toi idean vanhojen asuntovaunujen kierrättämisestä. Muut esimerkkikohteet olivat yleisesti stadionin uusien toimintojen ideoinnin innoittajina.

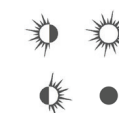
3.3.5 Katsomoiden uudet toiminnot

Kyseisessä kilpailussa haettiin geneerisiä ratkaisumalleja ja suunnittelukohteen sai valita itse, joten keskityin katsomorakenteiden uusiojalukseseen myös yleisellä tasolla. Kehitin erilaisia konsepteja katsomoiden uusista käyttötarkoituksista, jotka on esitetty alla olevissa leikkauskuvissa. Näitä ratkaisuja voitaisiin hyödyntää muidenkin katsomoiden osalta.

Stadioneissa ja katsomoissa rakenteellisesti erikoista on perustason kaltevuus ja porrastuneisuus, mikä on selvä hyöty tietyntylaisille toiminnoille. Se tarjoaa myös tasaista perustasoa paremmat näköalat ja mielenkiintoisempia elämyksiä. Porrastuneisuus tuo kuitenkin mukanaan myös ongelmia, joista yksi on tilojen suunnittelu esteettömiksi. Kilpailun ideatasoisen lähtökohdan vuoksi painopiste ei ole kuitenkaan tässä työssä esteettömyysnäkökulmassa. Kaikkiin tiloihin ja toimintoihin ei välttämättä tarvitsekaan olla esteetöntä kulkua, mutta se on kuitenkin tärkeä kysymys, joka tulisi ottaa mahdollisessa jatkosuunnittelussa huomioon.

Katsomon kaltevuus vaikuttaa myös luonnonvalon määrään. Pohjoiskatsomo on kaikkein aurinkoisin, kun taas eteläkatsomon puolella ei välttämättä ole suoraa auringonvaloa koko vuorokauden aikana. Leikkauskuvien yhteyteen on merkitty kunkin toiminnon kannalta optimaaliset luonnonvalo-olosuhteet.

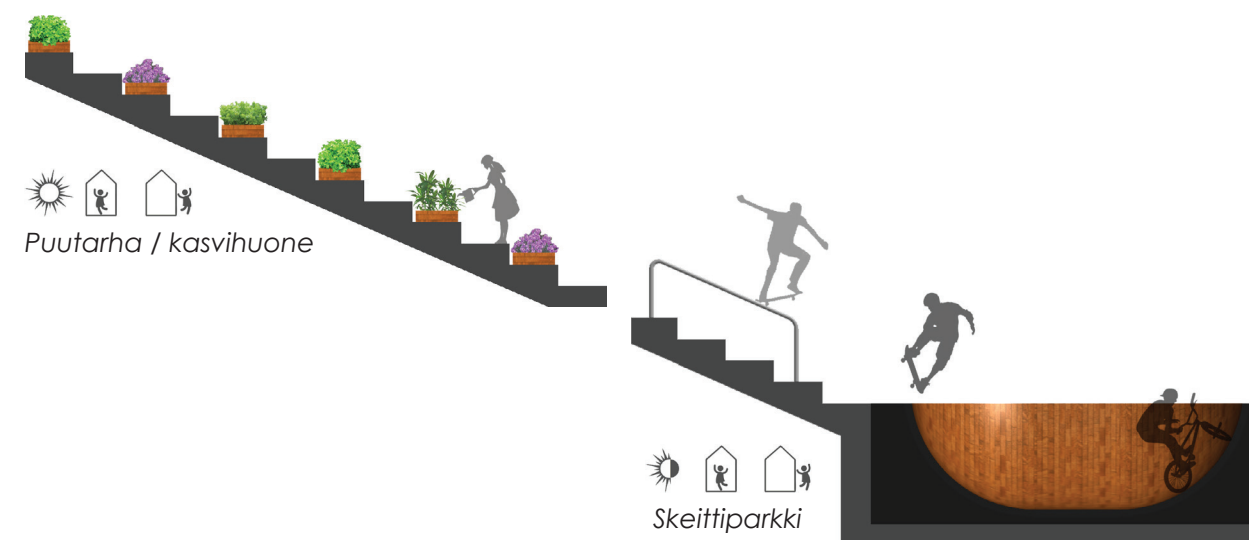
SYMBOLIEN MERKITYKSET:

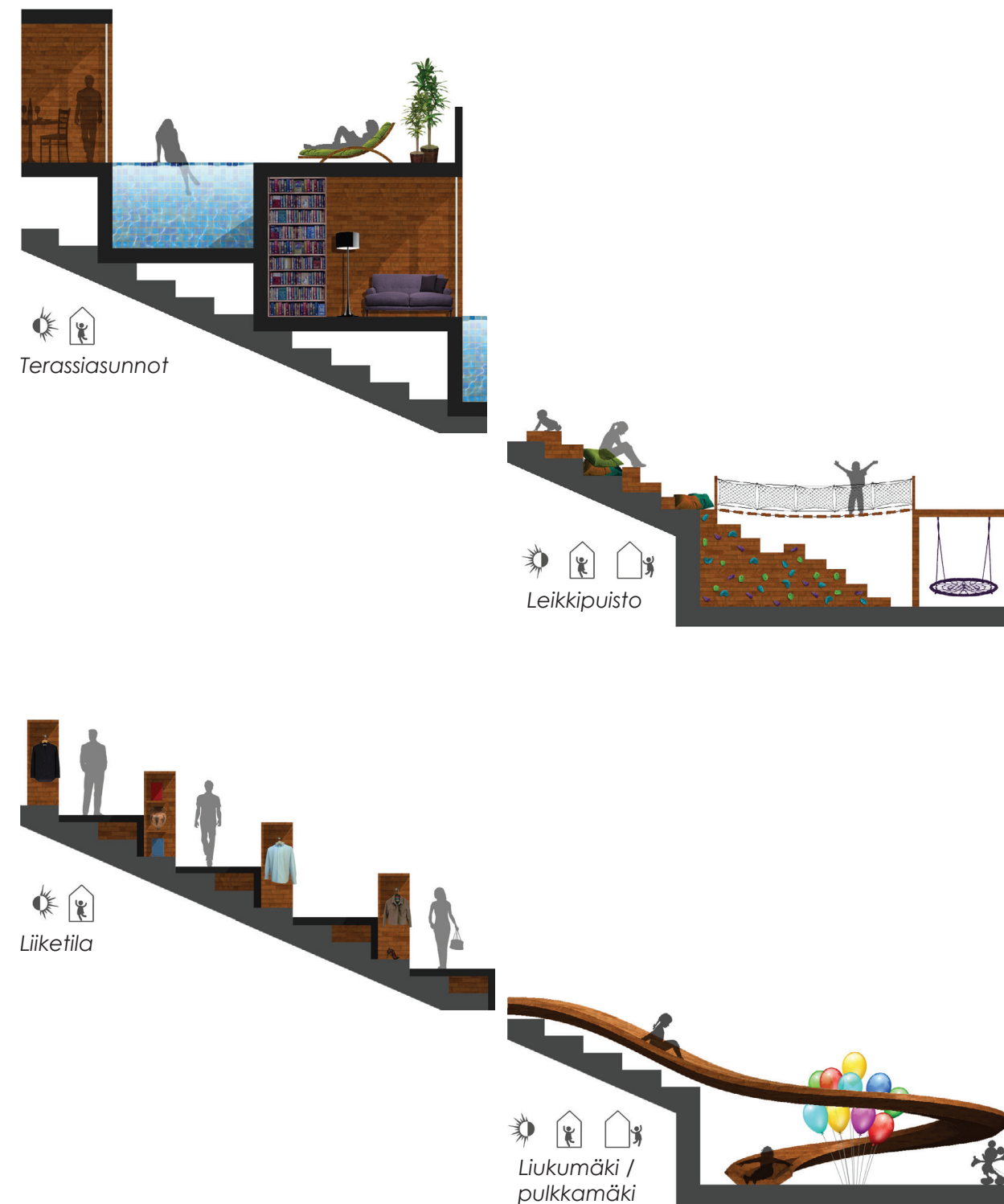
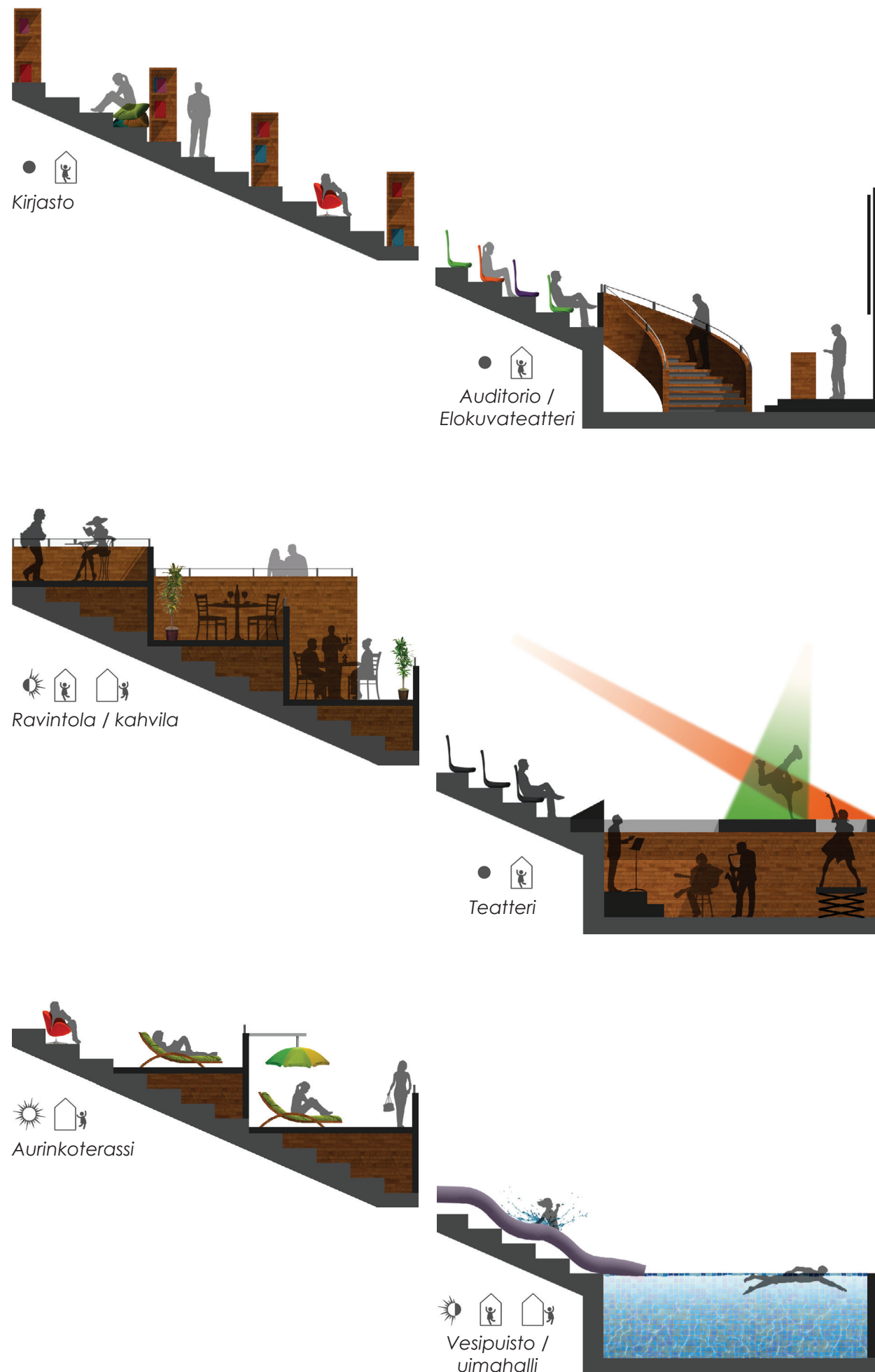
Toiminnoille optimaaliset luonnonvalo-olosuhteet: auringonnousu, keskipäivä, auringonlasku tai ei tarvetta suoralle auringonvalolle.

Talo-symbolit kertovat voiko kyseisen toiminnon sijoittaa sisä- vai ulkotiloihin.

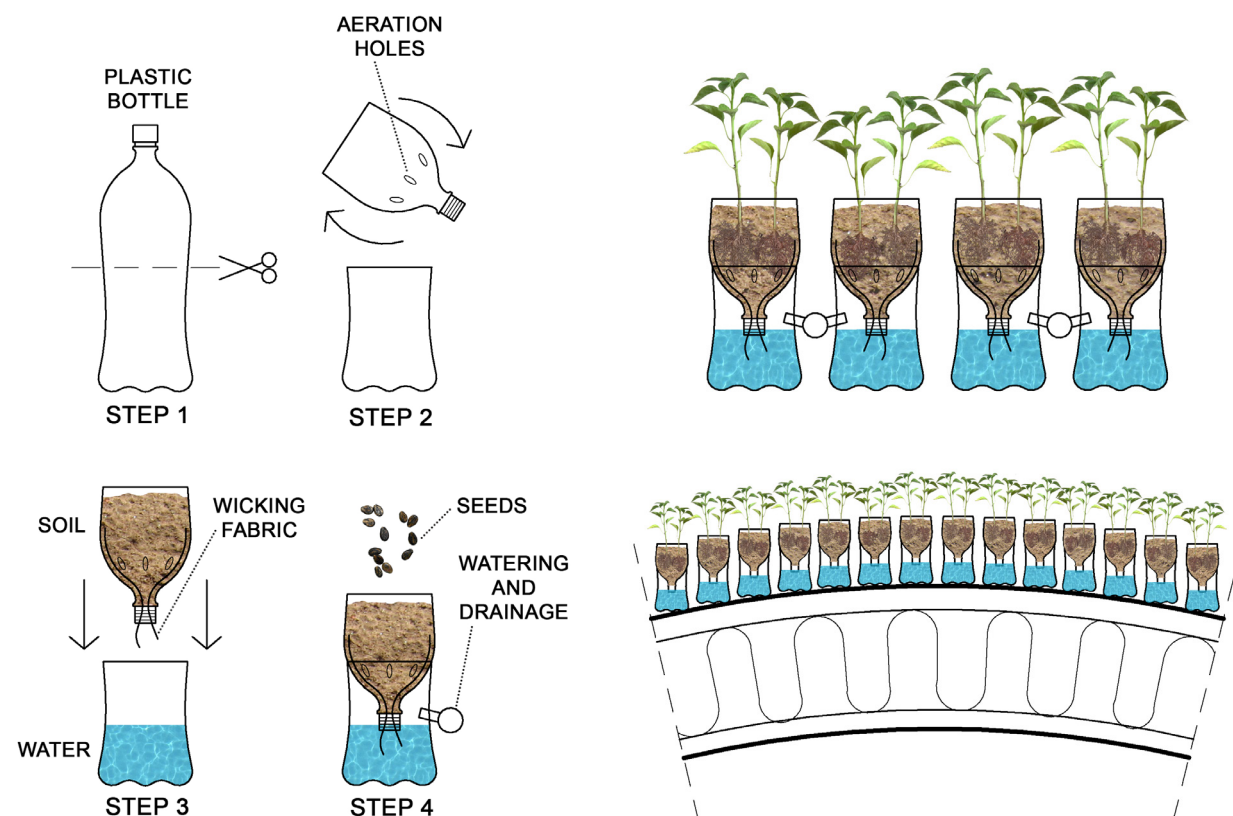

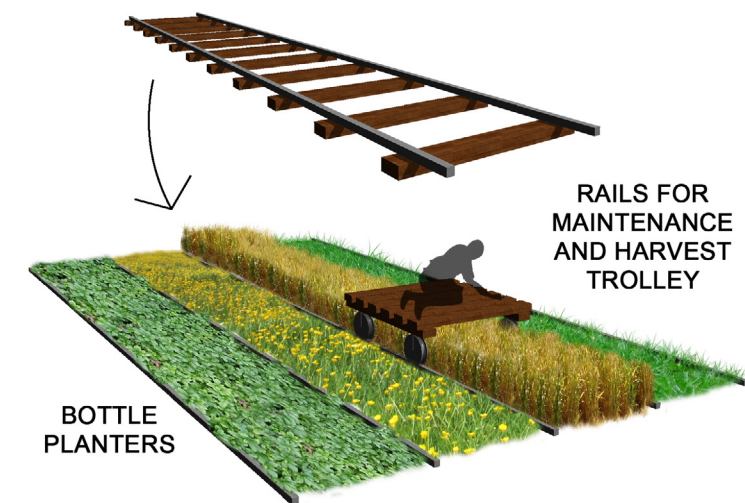
3.3.6 Materiaalien uusiojalostus

Katsomoiden muuntamisen lisäksi ideoin tapoja uusiojalostaa muita olemassa olevia materiaaleja osaksi arkkitehtuuria. Muovipullojen uusiojalostuksesta löysin monia toteutettuja esimerkkejä, kuten valaisimia, koruja ja muita koriste-esineitä. Yksi mielenkiintoisimmista ideoista oli muovipullojen käyttäminen viherkasvien ruukkuina, mistä löytyi erilaisia versioita. Näitä yhdistelemällä kehitin ”pullokasveja” koostuvan viherkaton. Pullokasvit soveltuvat myös sellaisenaan esimerkiksi katsomoihin tai stadionin kentällä oleville viljelyalueille.

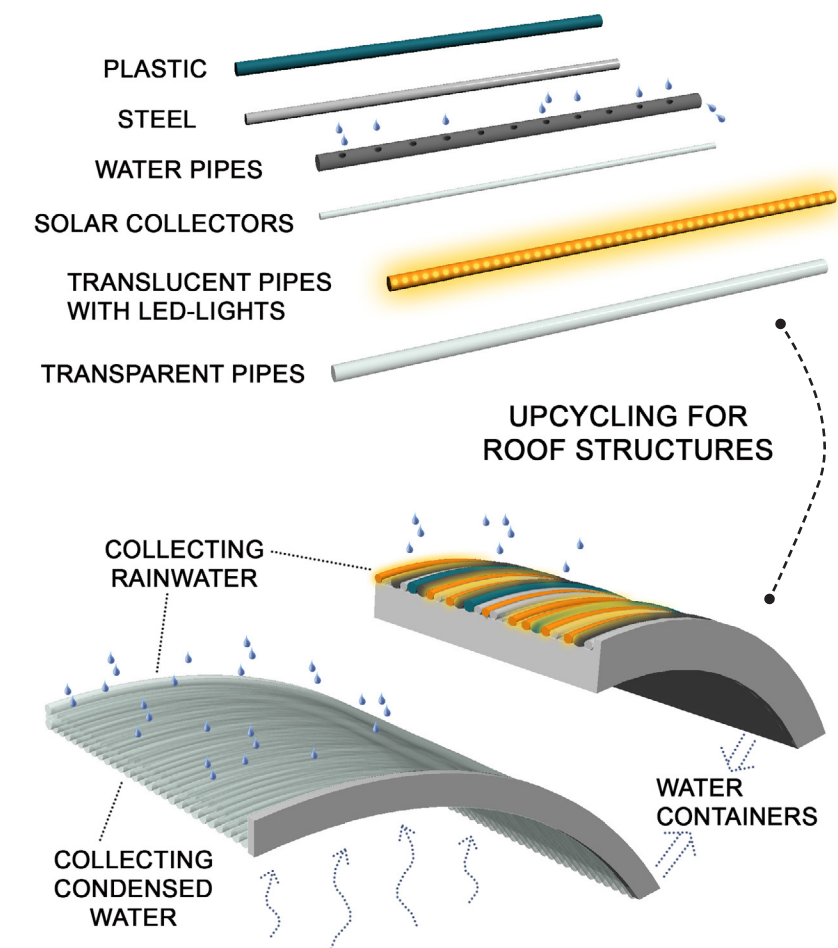
Erilaisia putkia voidaan myös uusiojalostaa vesikatoksi. Kaarevia kattoja saadaan putkia taivuttamalla. Vaihtelevat materiaalit, värit ja koot luovat mielenkiintoisen kattopinnan. Osa putkista voidaan rei’ittää yläpuolelta, jolloin ne toimivat myös sadeveden kerääjinä. Kasvihuoneissa putkia hyödynnetään vastavasti myös alapuolelta kondensoituvan veden keräämiseen. Aurinkokeräimiäkin voidaan käyttää ja iltavalaistus saadaan läpikuultavien putkien sisään asennetuilla LED-valoilla.

Yllä oleva kaaviokuva esittää pullokasvien toimintaperiaatteen. Pullot on yhdistetty toisiinsa putkilla, jotka toimivat samalla kasteluverkostona.

Pullokasveista koostuvan viljelyalueen ylläpito ja sadonkorjuu voidaan hoitaa vanhoilla kiskoilla kulkevalta lavalta.

Idealuonnos erilaisten putkien hyödyntämisestä vesikattona. Putkien materiaalit ja värit vaihtelevat käyttökohteen mukaan.

3.3.7 Strahovin stadionin yleissuunnitelma

Yleissuunnitelmassa olen esittänyt karkealla tasolla toimintojen sijoittumisen Strahovin stadionille. Kentällä oleva keskuspuisto on stadionin sydän, joka kokoaa toiminnot yhteen. Sekä keskuspuiston että katsomoille sijoittuvat toiminnot olen jakanut teemoittain. Teemat ovat muodostuneet sijainnin ja luonnonvalo-olosuhteiden mukaan.

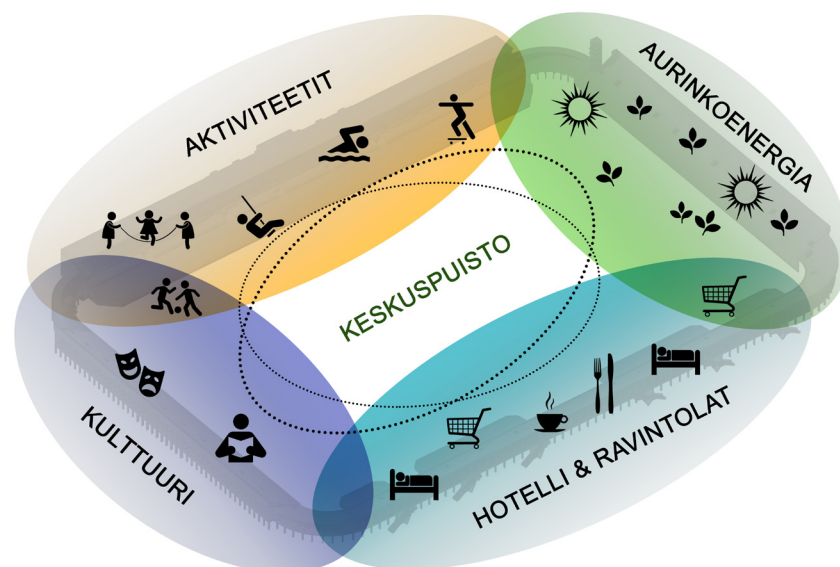
TEEMAT / TOIMINNOT:

Leikkipuistot, liukumäet, leikki- ja juoksuportaat, kuntosali, skeittiparkki ja uimahalli / vesipuisto

Viljelyalueet, kasvihuoneet, siirtolapuutarhat, ja aurinkokannet

Hotelli, ravintola, kahvila ja terassit, kaupat ja putiikit

Auditorio / teatteri / elokuvateatteri, kirjasto, työtiloja ja kirjakauppa

KATSOMORAKENTEET:

Olemassa olevat sisäänkäynnit, uudet kävelyreitit, vertikaaliyhteydet yläkatsomoihin

Kulkuväylät, ala- ja yläkatsomoiden välissä mm. markkinat ja juoksurata

UUDET SISÄTILAPALIKAT:

Aamun perheaktiviteetit, katoissa käytetty läpinäkyvä mättömiä putkia

Aurinkoa kasvihuoneille, katoissa käytetty läpinäkyviä putkia

Hotellialue ravintoloihin auringonlaskun puolella

Pikkuputiikit ja kaupat, jotka palvelevat keskuspuiston kävijöitä

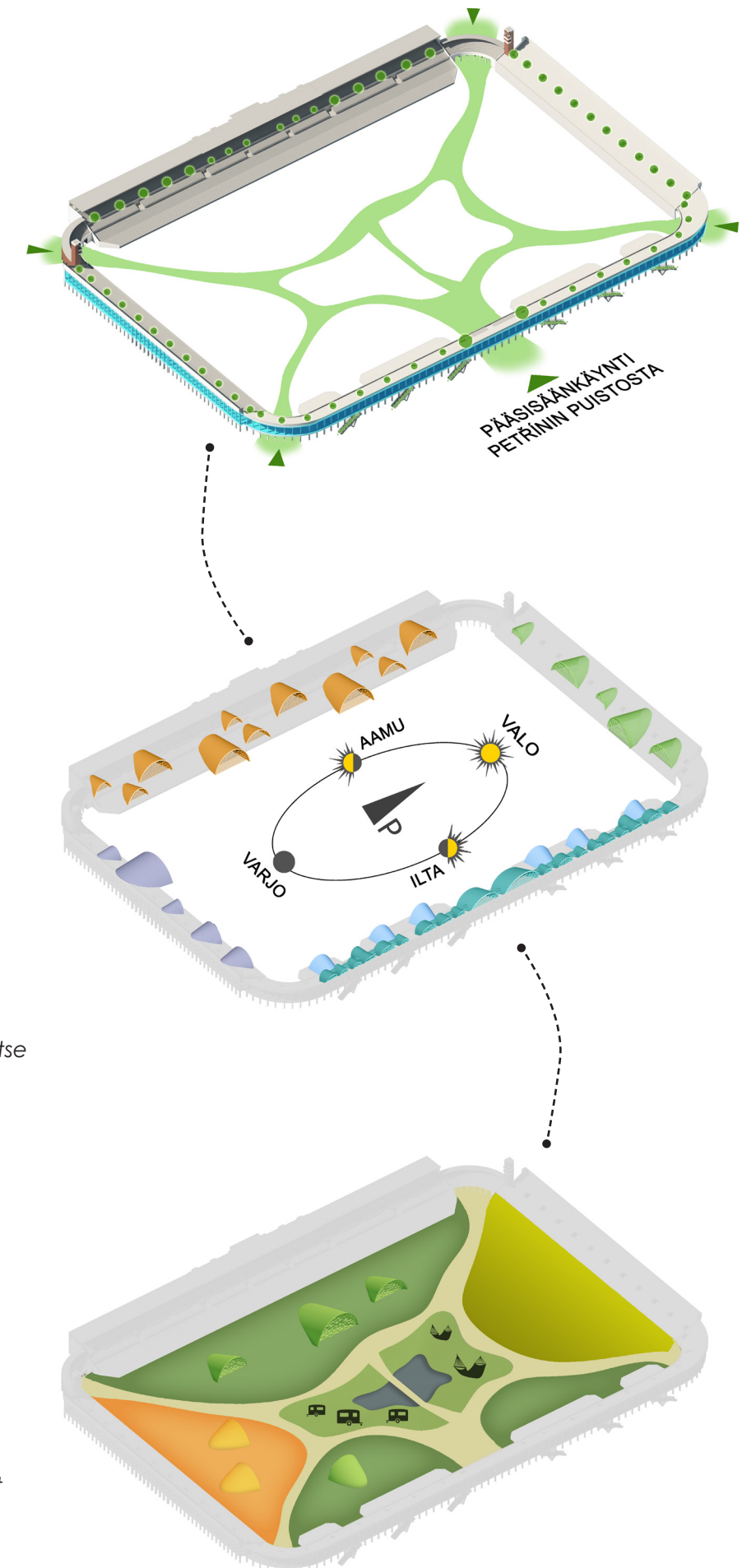
Toiminnot, jotka eivät tarvitse suoraa auringonvaloa

KESKUSPUISTO:

Puutarha, kukka- tai viherkattoiset sisätilapalikat

Kaupunkiviljelyalue, ei sisätilapalikoita

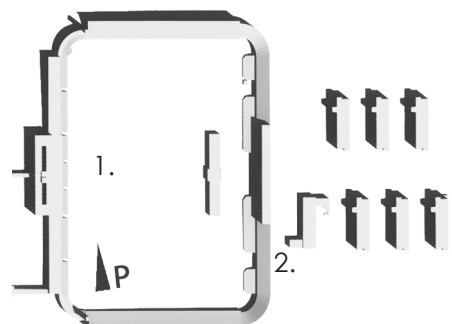
Nurmialueet, viherkattoiset sisätilapalikat, lampi, vanhat asuntovaunut

Kuvat 1: Näkymä stadionin kentältä, joka on muuttunut vehreäksi keskuspuistoksi. Vanhat asuntovaunut toimivat hostellina tai esimerkiksi pihapelien vuokraamona. Alempi kuva nykytilanteesta on otettu lähes samasta kuvakulmasta (Kalle Linna 17.8.2013).

Kuvat 2: Näkymä ylä- ja alakatsomon väliseltä kulkuväylältä, joka on muuttunut markkinoiksi ja juoksuradaksi. Ylempi kuva nykytilanteesta on otettu lähes samasta kuvakulmasta (Teija Peltoharju 17.8.2013).

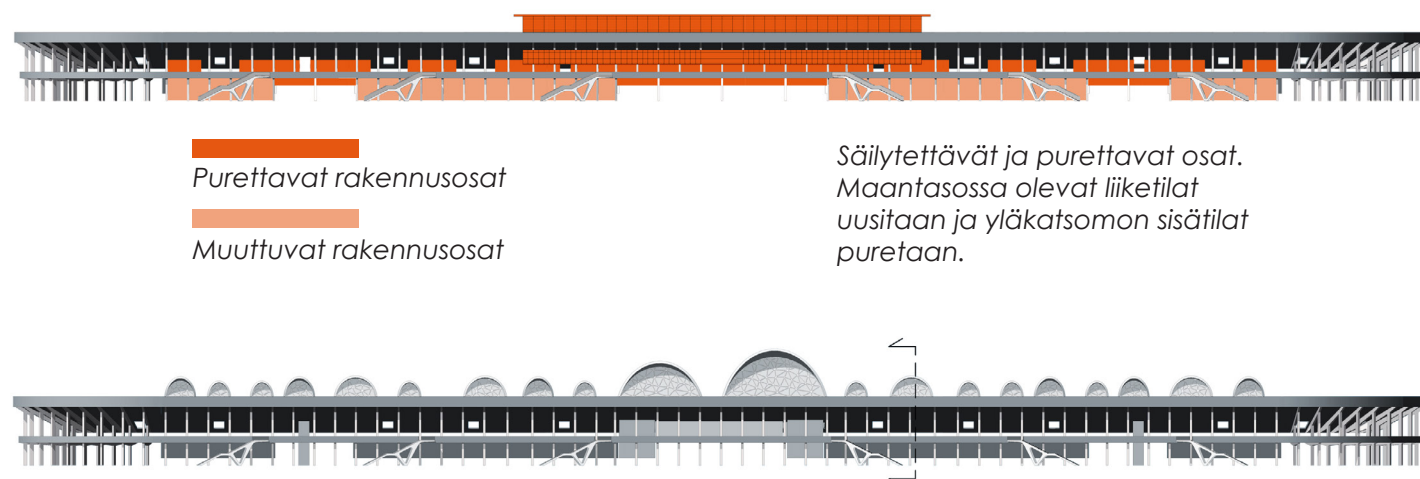
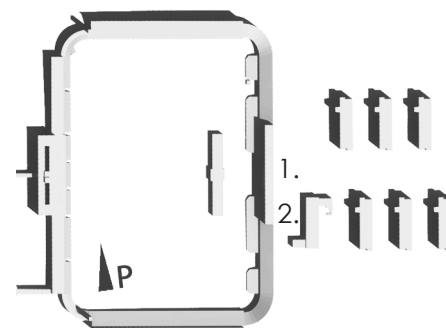

Itäkatsomosta oli saatavilla tarkemmat lähtötiedot ja totesin sen myös sopivan parhaiten pääkatsomoksi, minkä vuoksi keskityin itäpuolen muutossuunnitelmaan. Katsomon keskiosassa oleva laatikkomainen massa katkaisee visuaalisesti ylä- ja alakatsomon välissä olevan käytävän. Suunnitelmassa olen esittänyt sekä tämän että yläkatsomon päällä olevan laatikon purkamista. Mielestäni nämä eivät ole kokonaisuuden kannalta niin merkittäviä, että niiden säilyttäminen olisi tarpeellista. Sen sijaan uusilla elementeillä voitaisiin herättää mielenkiintoa ja viestiä stadionin muutoksesta.

Purettujen osien tilalle olen osoittanut hotellialueen yhteydessä toimivan kahvilan ja ravintolan sekä stadionin pääsisäänkäynnit porras- ja hissiyhteyksiin. Sisäänkäyntien kohdalla olevat massiiviset välipohjaa tukevat teräsrakenteet tekevät sisäänkäynneistä erittäin matalia. Mielestäni ne on parempi toteuttaa samalla pilarijärjestelmällä kuin yläkatsomo, vaikka pilareita tuleekin maantasoon tiheämmin.

Katsomoissa olevat toiminnot avautuvat pääosin stadionin keskelle, mutta hotellihuoneet avautuvat poikkeuksellisesti kohti kaupunkia. Ravintola ja kahvila avautuvat molempiin suuntiin houkutellen asiakkaita sekä stadionin sisä- että ulkopuolelta. Kaareva muoto ja lasiseinien erikoinen jaottelu luovat riittävän kontrastin vanhan stadionin kanssa kuonnioittaen kuitenkin sen historiaa ja arkkitehtonisia arvoja.

Kuvat 1: Julkisivukaavioissa olen esittänyt itäkatsomon vanhat, purettavat ja uudet osat. Stadionin päällä olevat uudet sisätilapalikat kurkkaavat reunan yli houkutellen kävijöitä ja avaten näkymiä kaupunkiin.

Purettavat rakennusosat

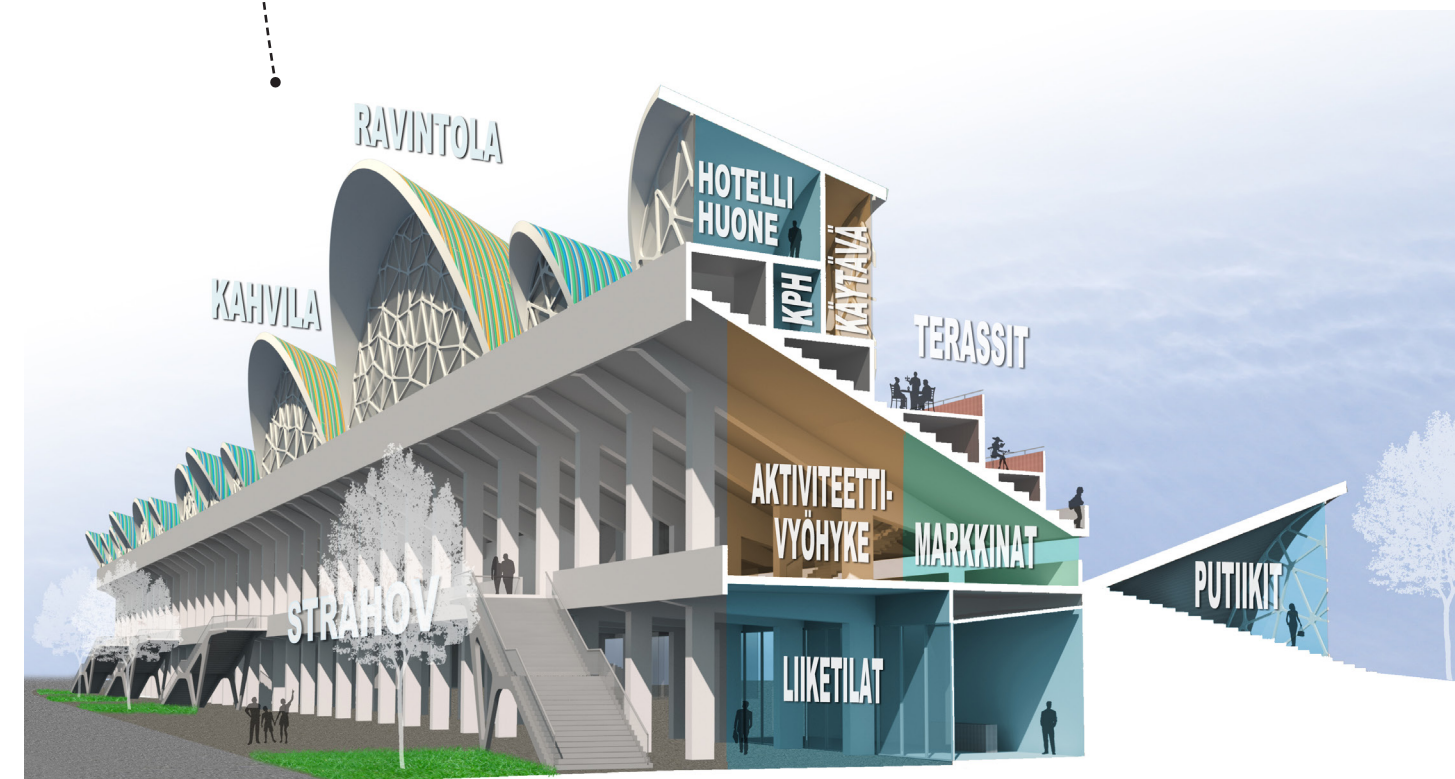
Muuttuvat rakennusosat

Säilytettävät ja purettavat osat. Maantasossa olevat liiketilat uusitaan ja yläkatsomon sisätilat puretaan.

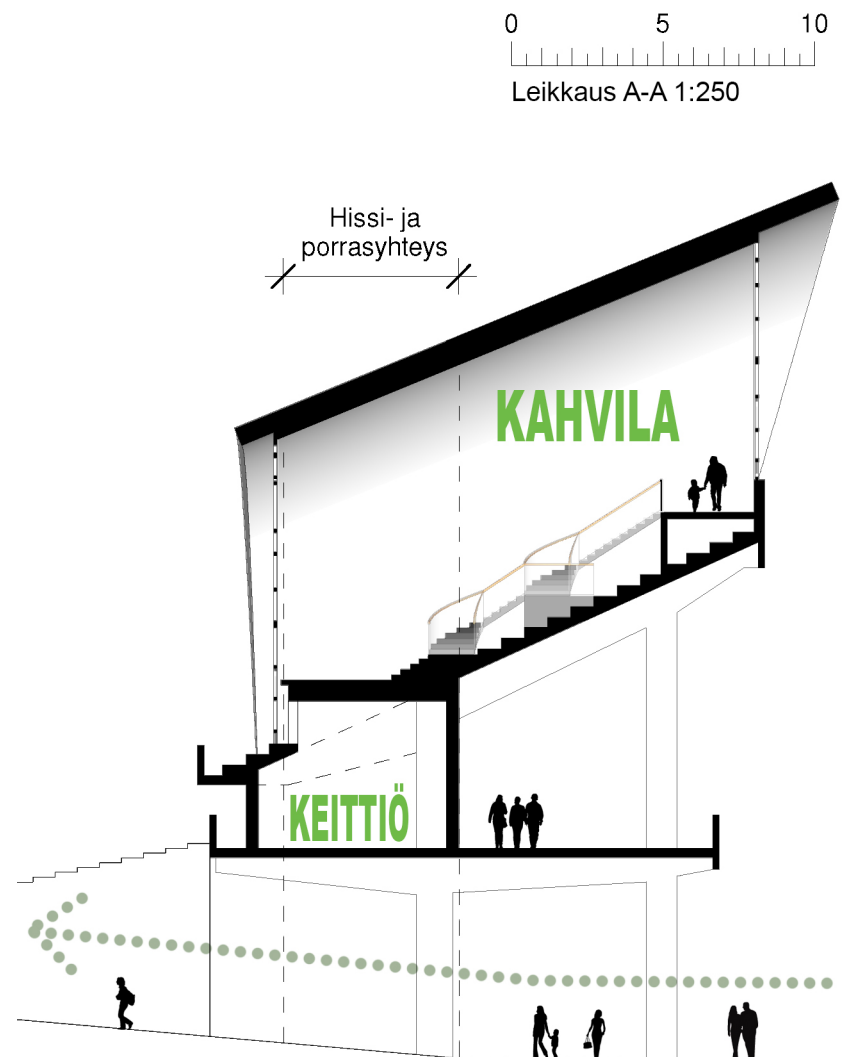
Säilytettävät ja uudet osat. Julkisivukaavioon merkattu leikkaus viereisellä sivulla.

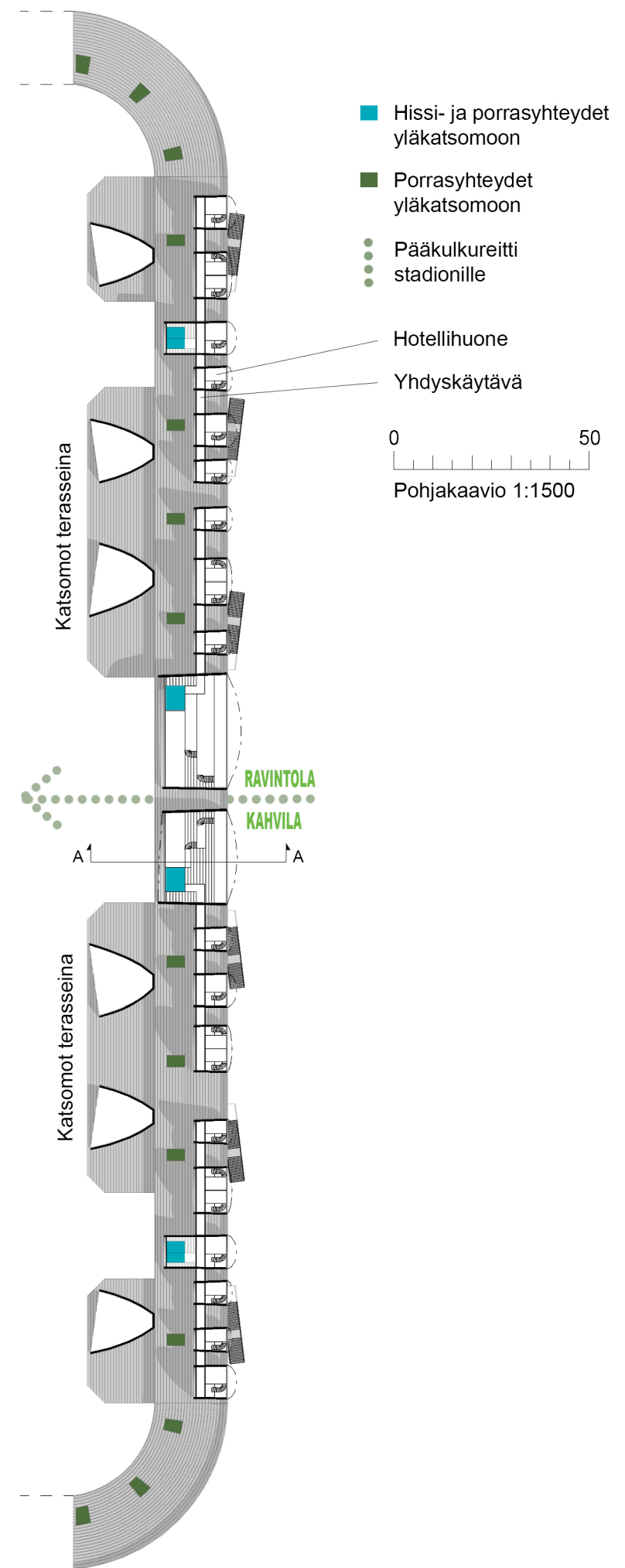
Kuvat 2: Alla itäkatsomon näkymä ja leikkaus, jossa on osoitettu toimintojen jakautuminen teemoittain. Aktiivivyyhyke pitää sisällään muun muassa kulkuväylät ja stadionia kiertävän juoksuradan. Yllä kuva nykytilanteesta (Teija Peltoharju 9.11.2013).

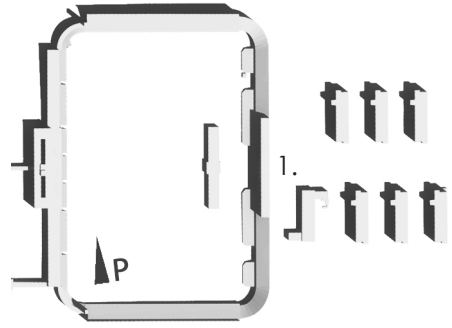

Itäkatsomon pohjakaaviossa on esitetty hissi- ja porrasyhteyksien sijainti ja yhdistyminen yläkatsomon hotellialueeseen. Kahvilan ja ravintolan läheisyydessä katsomot toimivat terasseina. Yhteinen keittiö sijaitsee yläkatsomon alla.

Kuvat 1: Alla sisänäkymä kahvilasta, jossa voi istuskella joko vanhassa katsomossa tai sen päälle rakennetuilla tasanteilla. Oikealla oleva kuva nykytilanteesta on hieman alemmalla. Kuvan yläreunassa näkyvä katsomon osa on purettu. (Teija Peltoharju 17.8.2013.)

3.4 LOPPUSANAT

Uskon, että uusiojalostuksesta tulee merkittävä osa tulevaisuuden arkkitehtuuria. Elintapojen, resurssien, ilmaston ja yhteiskunnan muuttuminen pakottaa lopulta myös rakennetun ympäristön muutokseen. Tähän muutokseen voidaan vastata monellakin tavalla, mutta mielestäni uusiojalostus tarjoaa realistisen vaihtoehdon, joka tulisi ottaa suunnittelussa huomioon.

Uusiojalostus ei koske ainoastaan olemassa olevia yksittäisiä rakennuksia, vaan myös olemassa olevaa infrastruktuuria sekä rakennettua ympäristöä kokonaisuudessaan. Purkamisen ja uudisrakentamisen sijaan olemassa olevaa ympäristöä tulisi hyödyntää. Uusiojalostuksen avulla sitä voidaan kehittää luovalla tavalla päästäksemme kohti ekologista ja kestävästä elinympäristöstä.

Purkamisen vastakohtana voidaan pitää arkkitehtuurin toista ääripäätä, äärimmäistä rakennusten ja alueiden suojelua. Strahovin stadion on yksi monista suojelukohteista, joiden kohtalona on lopulta rapistua paikoilleen. Rakennusten suojelu johtaa usein kulttuurihistorian katoamiseen, vaikka sen tarkoitus onkin täysin päinvastainen. Tällaisiin tilanteisiin uusiojalostus on mielestäni oikea ratkaisu. Se säilyttää osan historiasta, mutta tuo samalla oman osansa historian rinnalle. Näin ollen se mahdollistaa jatkuvan muutoksen, transformaation, minkä ansiosta se tekee rakennetusta ympäristöstä lopulta eheämmän kokonaisuuden.

LÄHTEET

Englanninkielisten sanojen merkitykset haettu Oxford Dictionaries –sanakirjasta:
<http://oxforddictionaries.com/>

Tekstit

PAINETUT LÄHTEET:

Československá spartakiáda 1985. 1985. Praha, Olympia. 190 s.

Gajdoš, A., Provaznikova, M., Bednar K., Banjak S.J. 2012. Sokol Slets – The Essence of Gymnastics in Czechoslovakia, Czech and Slovak Republic. Science of Gymnastics Journal 4, 3, p. 73-82.

Harlang, C. (ed.). 2013. Lost and Found – Architectural Transformations. Copenhagen, The Royal Danish Academy of Fine Arts. 281 p.

Klanten, R., Feireiss, L. 2009. Build-on: Converted Architecture and Transformed Buildings. Berlin, Gestalten. 240 p.

Koponen, O-P. 2013. Näkökulma vanhaan vaihtuu. Arkkitehti 111, 3, s. 12-21.

Närhi, M. (toim.). 2013. Eläköön rakennus! Uusi käyttötarkoitus – uusi elämä. Euroopan rakennusperintöpäivät 2013. Suomen Kotiseutuliitto, Suomen Kotiseutuliiton julkaisuja A:27. 66 s.

Strahov Stadium. 2013. Praha, Pražská informační služba. Turisti-infon tuloste. 3 s.

Testformációk: Tömegjelentek a kommunizmusból = Bodies in Formation: Mass Gymnastics Under Communism. 2001. Budapest, Nyílt Társadalom Archivum. 26 p.

Uffelen, C.v. 2011. Re-Use Architecture. Salenstein, Braun. 407 p.

Waic, M. 2012. Byli jsme a budem = From the past we'll stand forever. Praha, Agentura Leman. 251 s.

Wang, J., Jiang, N. 2007. Conservation and adaptive-reuse of historical industrial building in China in the post-industrial era. Frontiers of Architecture and Civil Engineering in China 1, 4, p. 474–480.

MUUT LÄHTEET:

Bastard Store / studiometrico [www]. ArchDaily. 10.5.2009 [viitattu 8.10.2013].
<http://www.archdaily.com/21641/>

Dovecote Studio [www]. Haworth Tompkins. 2009 [viitattu 3.10.2013].
<http://www.haworthtompkins.com/built/proj04/index.html>

Energiatehokas ja ekologisesti kestävä rakennus [www]. Suomen Arkkitehtiliitto SAFA. 2012 [viitattu 16.10.2013] http://www.safa.fi/fin/safa/kestavan_suunnittelun_sivusto_-_eko-boxi/energiatehokas_ja_ekologisesti_kestava_rakennus/

ERA17 – Energiaviisaan rakennetun ympäristön aika 2017 [www]. 2013 [viitattu 20.10.2013].
<http://era17.fi/tausta/>

Fairs, M. A shop in a church by Merx + Girod Architecten [verkkoartikkeli]. Dezeen. 4.11.2007 [viitattu 4.10.2013].
<http://www.dezeen.com/2007/12/04/a-shop-in-a-church-by-merkx-girod-architecten/>

Fentress Architects [www]. Fentress Architects. 2013 [viitattu 3.9.2013].
<http://www.fentressarchitects.com/the-art-inside/firm-profile/>

Fentress Global Challenge [kilpailuohjelma]. Fentress Architects. 2013 [viitattu 3.9.2013]. Ladattavissa osoitteesta: <http://www.fentressarchitects.com/edge/global-challenge/2013/guidelines/>

Friedrich, A. Strahov hopes for investor rally [verkkoartikkeli]. Prague Post. 12.8.1998 [viitattu 14.10.2013].
<http://www.praguepost.com/archivescontent/28933-strahov-hopes-for-investor-rally.html>

Gasometer City [www]. Gasometer City. 2013 [viitattu 26.9.2013]. <http://www.gasometer.at/>

Hella ja upcycling [blogi]. 26.10.2010 [viitattu 3.9.2013].
<http://uusimuste.blogspot.cz/2010/10/hella-ja-upcycling.html>

Hudson Yards [www]. The Related Companies. 2013 [viitattu 7.10.2013].
<http://www.hudsonyardsnewyork.com/>

Masarykův stadion a VRÚ Strahov [www]. Praha, Útvar rozvoje hl. m. Prahy. 2008 [viitattu 14.10.2013]. <http://www.urm.cz/cs/clanek/124/masarykuv-stadion-a-vru-strahov>

MonumNet [tietokanta]. Národní památkový ústav. 2003 [viitattu 14.10.2013].
Hakukone osoitteesta: <http://monumnet.npu.cz/pamfond/hledani.php>

Mylykirjasto [www]. KirjastoVirma. 2013 [viitattu 15.10.2013]. <http://www.kirjastovirma.net/tyrnava/meijeri/mylykirjasto>

Rakennusmateriaalien hiilijalanjälki [verkkojulkaisu]. Puuinfo. 2010 [viitattu 16.10.2013].
Ladattavissa osoitteesta: <http://www.puuinfo.fi/ymparistoasiat/rakennusmateriaalien-hiilijalanjalki>

Rakennusten elinkaarimittarit [verkkojulkaisu]. Green Building Council Finland. 2013 [viitattu 16.10.2013]. Ladattavissa osoitteesta: <http://figbc.fi/kira/elinkaarimittarit/>

Satter, A. Rethinking 'Fortress Strahov' [verkkoartikkeli]. Prague Post. 11.12.2003 [viitattu 14.10.2013]. <http://www.praguepost.com/archivescontent/38406-rethinking-fortress-strahov.html>

The High Line [www]. Friends of the High Line. 2000-2013 [viitattu 6.10.2013].
<http://www.thehighline.org/>

The Legacy List: the Young Poet Laureate, Floating Cinema and The Yard Theatre [verkkoartikkeli]. London Living. 1.7.2013 [viitattu 10.10.2013]. <http://londonliving.at/the-legacy-list-the-young-poet-laureate-floating-cinema-and-the-yard-theatre/>

The Yard [www]. The Yard Theatre. 2013 [viitattu 10.10.2013].
<http://theyardtheatre.co.uk/what-we-are/>

Village Underground [www]. Village Underground. 2013 [viitattu 10.10.2013].
<http://villageunderground.co.uk/about>

Waanders In de Broeren / BK Architecten [www]. ArchDaily. 2.9.2013 [viitattu 8.10.2013]. <http://www.archdaily.com/422678/>

Wiener Gasometer [www]. 2013 [viitattu 26.9.2013]. <http://www.wiener-gasometer.at/en>

Woonkerk XL Utrecht [PDF-esite]. Zecc Architecten. 2009 [viitattu 9.10.2013]. Ladattavissa osoitteesta: http://www.zecc.nl/uploaded_files/NL_woonkerk_X_utrecht_boekje_high_res.pdf

World Stadiums [www]. 2013 [viitattu 18.9.2013].
http://www.worldstadiums.com/stadium_menu/stadium_list/100000.shtml

Kuvat

(Valokuvaajan nimi mainittu, jos tiedossa. Muussa tapauksessa nimenä lähteen otsikko.)

Aldershoff, Roos. Dominicanen Maastricht [www]. Merx + Girod architecten. 2007a [4.10.2013]. <http://www.merkx-girod.nl/en/projects/retail/shops/selexyz-bookstore/dominicanen-maastricht.html>

Aldershoff, Roos. A shop in a church by Merx + Girod Architecten [verkkoartikkeli]. Dezeen. 2007b julk. 4.11. [4.10.2013]. <http://www.dezeen.com/2007/12/04/a-shop-in-a-church-by-merkx-girod-architecten/>

ArohaJewelz [www]. Etsy. 2013 [24.9.2013]. <http://www.etsy.com/shop/ArohaJewelz/>

As Oy Turun Länsikartano [www]. Lundén-Kiinteistöt Oy. 2010 [15.10.2013]. <http://www.lunden-kiinteistot.fi/lansikartano.cfm>

Baan, Iwan. The High Line [www]. Friends of the High Line. 2000-2013 [6.10.2013]. <http://www.thehighline.org/galleries/images/high-line-park-photos>

Berarducci, Giuliano. & studiometrico. Bastard Store / studiometrico [www]. ArchDaily. 10.5.2009 [8.10.2013]. <http://www.archdaily.com/21641/>

Československá spartakiáda 1975. 1976. Praha, Olympia.

Československá spartakiáda 1985. 1985. Praha, Olympia. 190 s.

City Development Authority Prague. Útvar rozvoje hlavního města Prahy (URM). Kartta- ja kuva-aineisto saatu 9.10.2013 sekä 16.10.2013. <http://www.urm.cz/en/contacts-data-distribution>

Dovecote Studio [www]. Haworth Tompkins. 2009 [3.10.2013]. <http://www.haworthtompkins.com/built/proj04/index.html>

Gary Harvey Creative [www]. Gary Harvey Creative. 2007 [24.9.2013]. <http://www.garyharveycreative.com/#leco-couture/cyuu>

Gasometer City [www]. Gasometer City. 2013 [26.9.2013]. <http://www.gasometer.at/fotogalerie>

Hanswijk, Frank. Woonkerk XL Utrecht [PDF-esite]. Zecc Architecten. 2009 [9.10.2013]. Ladattavissa osoitteesta: http://www.zecc.nl/uploaded_files/NL_woonkerk_X_utrecht_boekje_high_res.pdf

Koulu [www]. Panimoravintola Koulu. 2013 [15.10.2013]. <http://www.panimoravintolakoulu.fi/kokous/kuvagalleria/>

Kääntöpöytä [www]. Dodo ry. 2013 [15.10.2013]. <http://kaantopoyta.fi/kahvila/>

Landers, Peter. The Yard Theatre [www]. Peter Landers Photography. 2013 [10.10.2013]. <http://www.peterlanders.net/filter/Architectural/The-Yard-Theatre>

Low-Waste Building Technologies – Case Studies [www]. The Hong Kong Polytechnic University. 2013 [26.9.2013]. http://www.cse.polyu.edu.hk/~cecspon/lwbt/Case_Studies/Gasometer_City/Gasometer_City.htm

Masarykův stadion Praha Strahov [www]. Sportovní projekty. 2008 [15.10.2013]. <http://www.sportovniprojekty.cz/masarykuv-stadion-praha-strahov/>

Matthews, Andy. The Yard Theatre [www]. Christopher Daniel. 2011 [10.10.2013]. <http://www.christopherdaniel.net/projects/the-yard-theatre/>

Meichsner, Andreas. Bibliothek im Bahnhof Luckenwalde [www]. Tragkonzept. 2009 [27.9.2013]. <http://www.ludwig-weiler.de/Aktuelles/Luckenwalde/Luckenwalde.htm>

Mylykirjasto [www]. KirjastoVirma. 2013 [15.10.2013]. <http://www.kirjastovirma.net/tyrnava/meijeri/mylykirjasto>

naumann.architektur [www]. naumann.architektur. 2004 [3.10.2013]. <http://www.fnp-architekten.de/projekte/swe/pro01.html>

Putten, Joop van. Waanders In de Broeren / BK Architecten [www]. ArchDaily. 2.9.2013 [8.10.2013]. <http://www.archdaily.com/422678/>

Prague City Archives [karttahu]. Praha, Archiv hlavního města Prahy. 2013 [22.10.2013]. <http://www.ahmp.cz/eng/index.html?wstyle=2?lang=en>

Pöschek, Andreas. Gasometer Vienna [www]. Viennaphoto. 2013 [26.9.2013]. <http://www.viennaphoto.at/en/gasometer-vienna>

Stadtbibliothek Luckenwalde [www]. Stadtbibliothek Luckenwalde. 2013 [27.9.2013]. <http://www.bibliothek.luckenwalde.de/>

Strahov [www]. ADNS Production. 2008 [15.10.2013]. <http://www.adns.cz/en/competitions/strahov/>

Strahovský kilometr [www]. Ondřej Tuček. 2009 [15.10.2013]. <http://www.a-tucek.cz/index.php?spoluprace/soutezni-navrh-strahovsky-kilometr/>

Tropical Islands [www]. Tropical Islands. 2010 [10.10.2013]. <http://www.tropical-islands.de/en/press/images/>

Ulgo [www]. Etsy. 2013 [24.9.2013]. http://www.etsy.com/shop/Ulgo?section_id=11159290

Urban competition Strahov [www]. Atelier M1 architekti. 2008 [15.10.2013]. <http://www.atelierm1.cz/index.asp?menu=631&record=4011>

U.S.E.D. [www]. U.S.E.D. 2013 [24.9.2013]. <http://recycledseatbelts.ca/courier-bags/>

Verkatehdas [www]. Verkatehdas. 2013 [15.10.2013]. <http://www.verkatehdas.fi>

Village Underground [www]. Village Underground. 2013 [10.10.2013]. <http://villageunderground.co.uk/gallery>

Wolf, Stephanie. Village Underground [www]. Village Underground. 2013 [10.10.2013]. <http://villageunderground.co.uk/gallery>

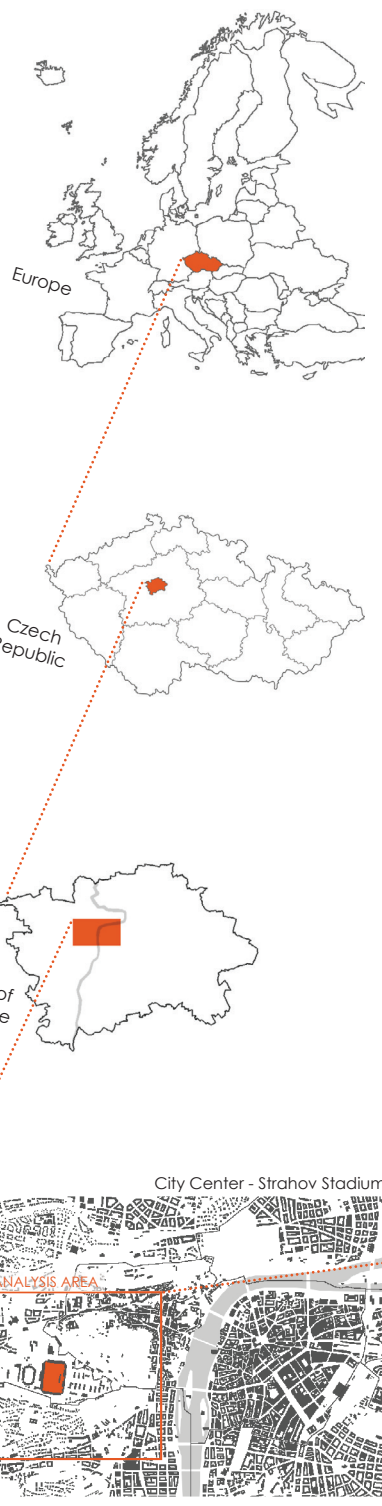

Liite 1

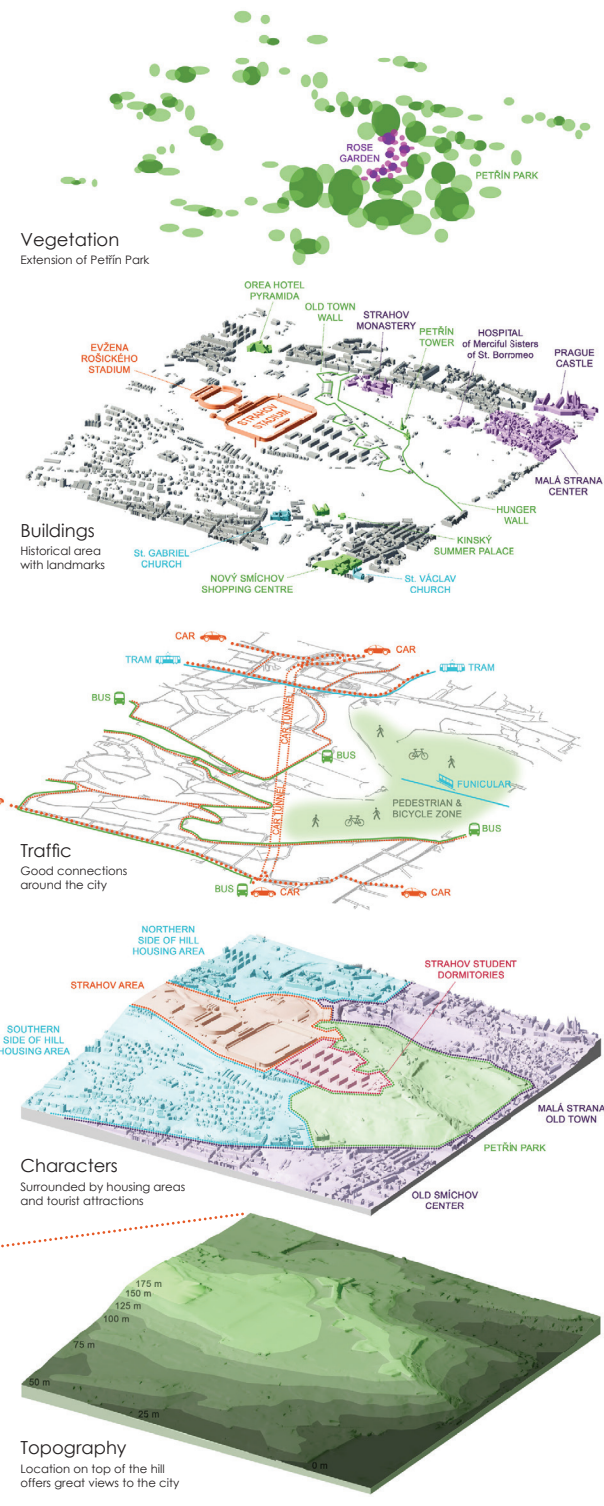
Kilpailuplanssien (2 kpl) pienennökset

UPCYCLING STRAHOV STADIUM

LOCATION

SURROUNDINGS

PRESENT

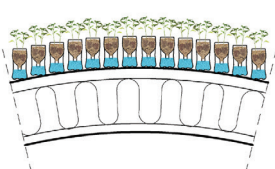
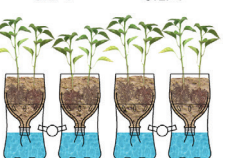
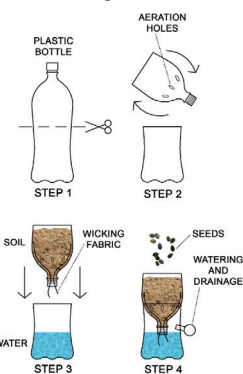
FUTURE

What to do with the world's biggest stadium
without the world's biggest events?
How to create new functions but preserve history?

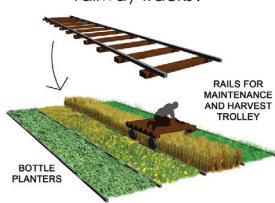

UPCYCLING STRAHOV STADIUM

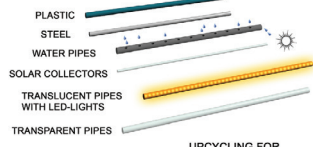
How to upcycle plastic bottles for green roof?

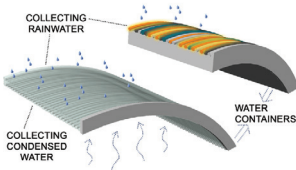
How to upcycle railway tracks?

How to upcycle pipes and tubes?

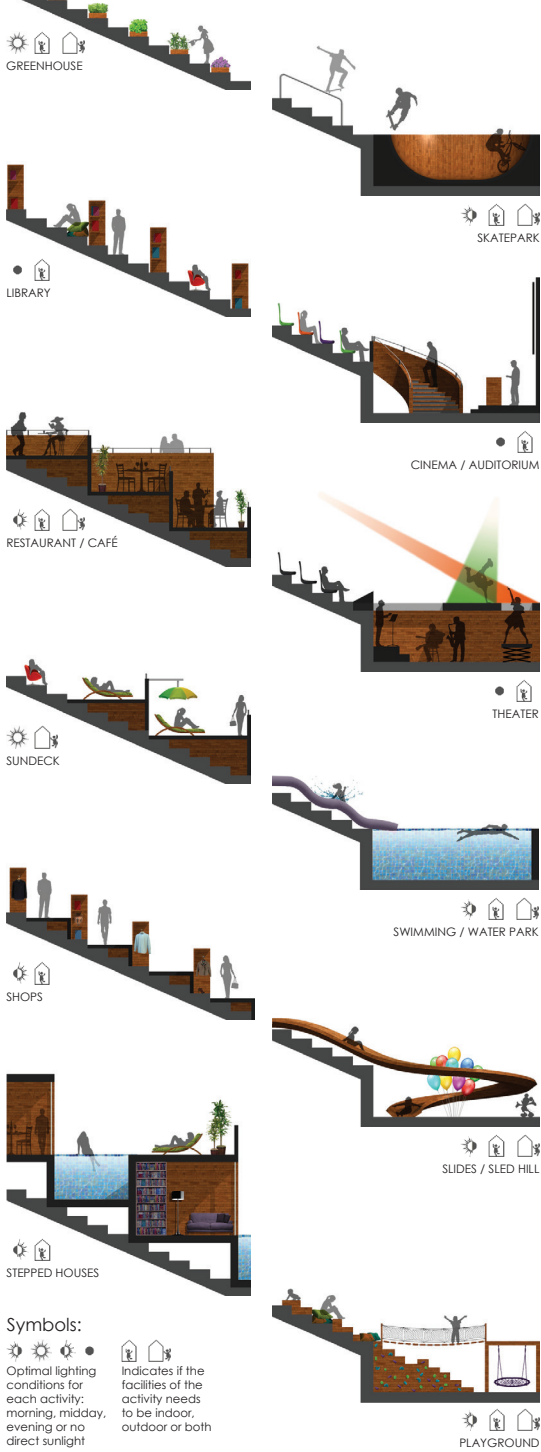

UPCYCLING FOR ROOF STRUCTURES

UPCYCLED MATERIALS

How to upcycle stadium stands? Sections below 1:100

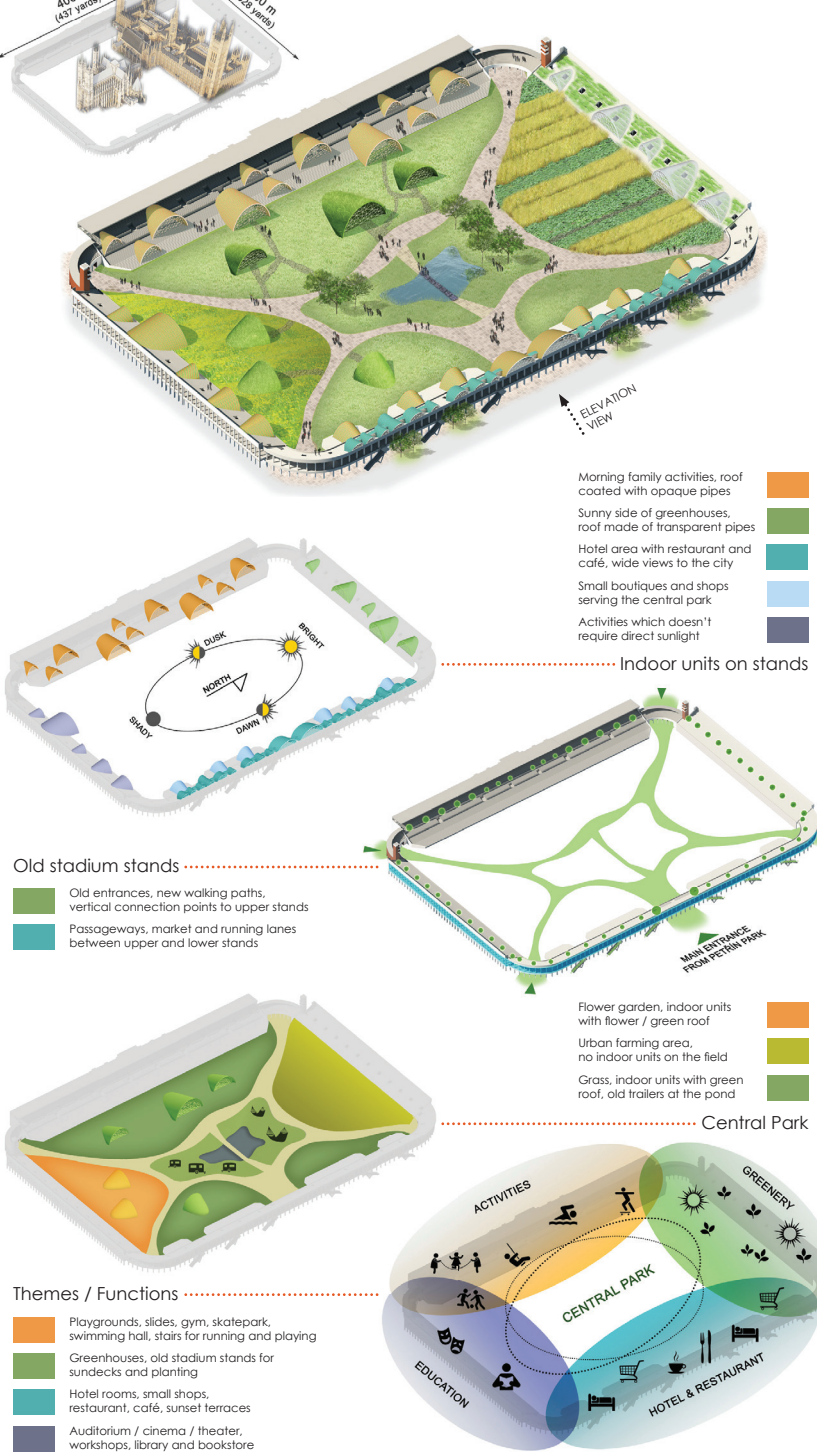

Symbols:
 Optimal lighting conditions for each activity: morning, midday, evening or no direct sunlight
 Indicates if the facilities of the activity needs to be indoor, outdoor or both

UPCYCLED STANDS

Axonometry with Palace of Westminster and Westminster Abbey illustrates the massive scale of Strahov Stadium

How to upcycle Strahov Stadium?

SOLUTION STRAHOV

FGC2013-YR3XGJ

It is not the strongest of the species that survives,
 nor the most intelligent that survives.
 It is the one that is the most adaptable to change.

ATMOSPHERE

*It is not the strongest of the species that survives,
nor the most intelligent that survives.
It is the one that is the most adaptable to change.*